

T.C.

İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

GÜNÜMÜZDE DİNİ BİR AKIM OLARAK
ERENKÖY CEMAATİ ve DİNİ GÖRÜŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

HAZIRLAYAN
Hatice AÇIK

İZMİR – 2020

T.C.
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

GÜNÜMÜZDE DİNİ BİR AKIM OLARAK
ERENKÖY CEMAATİ VE DİNİ GÖRÜŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

HAZIRLAYAN
Hatice AÇIK

DANIŞMAN
DoçDr. MAKSUT ÇETİN

İZMİR - 2020

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, Günümüz Dini Bir Akım Olarak Erenköy Cemaati ve Dini Görüşleri adlı çalışmanın tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih:**03/07/2020**

Hatice AÇIK

İmza

TS EN ISO
9001:2015

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ SINAVI TUTANAK FORMU

Dok. No: FR/604/21

İlk Yayın Tar.: 03.10.2017

Rev. No/Tar.: 00/..

Sayfa 1 / 1

GÖNDEREN : Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığı
GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hatice AÇIK ile ilgili Tez Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Tarih: 07.07.2020
Sayı :

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı Y.

İmza
Doç. Dr. Mehmet DİRİK

SINAV TUTANAĞI

Tez Sınav Jürimiz tarafından incelenen “Günümüzde Dini Bir Akım Olarak Erenköy Cemaati ve Dini Görüşleri” başlıklı tezli yüksek lisans tezi ile ilgili olarak jürimiz 03.07.2020 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında ~~OYBİRLİĞİ/ÇOKLUĞU~~ ile aşağıdaki karar verilmiştir.

KABUL

Kabul Edilen Tezli Yüksek Lisans tezi:

- i) Bilime yenilik getirmiştir
- ii) Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir
- iii) Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır
- iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisans'ta geçerlidir)

RED

DÜZELTME *

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Maksut ÇETİN	
Üye	Doç. Dr. Murat MEMİŞ	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Raşit BATUR	
Üye		
Üye		

Ek1 : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).

* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından öngörülen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek süre her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi
Günümüz Dini Bir Akım Olarak
Erenköy Cemaati ve Dini Görüşleri
Hatice AÇIK
Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Erenköy Cemaati ile ilgili birden fazla çalışma yapılmıştır bunlar; Barış Ermiş Günümüz dini grupların siyasetle ilişkisi (Altınoluk/Erenköy Cemaati) Şeyma Midilli, Erenköy Cemaatinde kadın sohbetleri; İçerenköy semti örneği, Emine Merve Aksoy, Cemaate katılımı etkileyen sosyal faktörler ve etkileri: Kayseri Erenköy Cemaati örneği. Bende Erenköy Cemaatinin dini görüşlerini Mezhepler Tarihi açısından tespit etmek istedim. Buradaki amacım Erenköy Cemaati'nin dini yapısını Mezhepler Tarihi açısından incelemektir. Bu tezde literatür çalışması yapılmıştır, Altınoluk dergisi üzerinden cemaatin dini yapısı ortaya konulmaya çalışılmış ve tez saha çalışması ile de desteklenmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde Erenköy Cemaatinin doğuşu, gelişimi ve dayandığı temeller incelenmiş, Nakşibendilikle ilgili bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise cemaatin görüş ve yaklaşımları ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde cemaatin faaliyet alanları, çıkardıkları yayınlar ve bu yayınlar üzerinden de dini düşünceleri tespit edilmiştir. Bu çalışma Erenköy Cematini ve benzer grupları daha doğru biçimde okumaya ve anlamaya katkı sunmuştur. Ayrıca tezin sonunda gerçekleştirilen çeşitli röportajlar yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Nakşibendilik, Mezhep, Din, Mezhep Algısı, Erenköy Cemaati

ABSTRACT

Master Thesis

As a Religious Current in Today Erenköy Community and Religious Views

Hatice AÇIK

Katip Çelebi University, Institute of Social

Sciences Basic Islamic Sciences Department

There have been more than one study about the Erenköy community; Barış Ermiş relationship of today's religious groups with siyasetle (Altınoluk/Erenköy community) Şeyma Mytilene, women's conversations in Erenköy community; the example of the District of Ierenk y, Emine Merve Aksoy, social factors affecting participation in the community and their effects: the example of the Kayseri Erenköy community. I wanted to determine the religious views of the Erenköy community in terms of the history of sects. My aim here is to examine the religious structure of Erenköy Parish in terms of the history of sects. In this thesis, a literature study was carried out, the religious structure of the congregation was tried to be revealed through Altınoluk magazine and the thesis was supported by field work.

In the first part of the research, the birth, development and foundations of the Erenköy community were examined and information about Naqshbandi was given. In the second section, the views and approaches of the congregation are discussed. In addition, the areas of activity of the congregation, their publications and their religious thoughts were determined through these publications. This study contributed to reading and understanding Erenköy community and similar groups more accurately. It has also included several interviews conducted at the end of the thesis.

Key Words: Naqshbandi, Sect, Religion, Sect Perception, Erenköy Congregation

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
TEZ ONAY TUTANAĞI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1.ERENKÖY CEMAATİNİN TARİHSEL VE TOPLUMSAL KÖKENİ	4
1.1.NAKŞİBENDİYYE	4
1.2. TÜRKİYE'DE NAKŞİBENDİLİK	5
1.3. KELÂMÎ DERGÂHI	7
1.4. ERENKÖY CEMAATI'NİN TARİHÇESİ VE İSİMLENDİRİLİŞİ	8
1.4.1. Erenköy Cemaati'nin Yapısı ve İşleyişi.....	9
1.4.2. Erenköy Cemaati'nin Görüşleri.....	9
1.4.3. Esad Erbili ve Eserleri.....	10
1.4.4. Mahmut Sami Ramazanoğlu ve Sonrası.....	13
1.4.6. Osman Nuri Topbaş ve Eserleri	16
1.5. ALTINOLUK DERGİSİNİN TARİHÇESİ	18
1.5.1. Altınoluk Dergisinin Tarihçesi ve Yazarları	18
1.5.2. Altınoluk Dergisinin Yazarları.....	20
İKİNCİ BÖLÜM.....	59

ALTINOLUK DERGİSİ/ERENKÖY CEMAATİNİN ÜZERİNDEN TEMEL DİNİ GÖRÜŞLERİ	59
2.1. DİNİ TARTIŞMALAR	59
2.1.1. İman-Amel İlişkisi	59
2.1.2. Din-Şeriat İlişkisi	62
2.1.3.Kaza ve Kader Anlayışları	65
2.1.4. Kıyamet-Ahiret Anlayışları	65
2.2. DİN-MEZHEP-TARİKAT ANLAYIŞLARI	66
2.2.1. Din-Mezhep İlişkisi	66
2.2.2. Hak Fırka Anlayışları	68
2.2.3 Farklı Mezhep ve Cemaatlere Bakışları	70
2.2.4. Tasavvuf ve Cemaatlere Bakışları	71
2.2.4.1. Ehl-i Sünnet ve Vehhabilik–Selefilğe Bakışları	73
2.2.4.2. Şia’ya Bakışları	76
2.2.4.3. Alevilik – Bektaşiliğe Bakışları	78
2.2.4.4. Melamiliğe Bakışları	79
2.2.4.5. Tarihselcilere Bakışları	80
2.2.4.6. Bayındır Grubuna Bakışları	81
2.2.4.7. Kur’an Merkezli İslamcılara Bakışları	82
2.3. SOSYO-POLİTİK ANLAYIŞLARI	83
2.3.1. İmamet-Hilafet Anlayışı	83
2.3.2. Demokrasi ve Laiklik Konularına Yaklaşımı	84
2.3.3. Modern Siyasete Bakışları	87
SONUÇ	90
BİBLİYOGRAFYA	94
EKLER	72
EK I: RÖPORTAJ I	72

EK II: RÖPORTAJ II	74
EK III: RÖPORTAJ III	81
ÖZGEÇMİŞ.....	86

KISALTMALAR

Der.	: Derleyen
Edt.	: Editör
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
C.	: Cilt
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
H.	: Hicri
Bkz./Haz.	: Bakınız/Hazırlayan
Hız.	: Hazretleri
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: ve benzeri
vs.	: ve saire
Yay.	: Yayınları
yy.	: Yüzyıl
ss.	: sayfa sayısı
çev.	: çeviren
Dr. /Doç.	: Doktor/ Doçent
MNP	: Milli Nizam Partisi
MSP	: Milli Selamet Partisi

ÖNSÖZ

Tezimizde Nakşi tarikatının en etkili cemaatlerinden olan Erenköy Cemaati'nin dini yapısını insanlara aktarma şekillerinden biri olan Altınoluk dergisini inceledim. Erenköy Cemaati, Altınoluk dergisi yayımlanmaya başladıktan sonra derginin adıyla anılır olmuş ve Altınoluk/Erenköy Cemaati olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle Erenköy Cemaati'ni dergi üzerinden değerlendirmeyi uygun gördüm. Çalışmanın meydana gelmesinde birden fazla kişinin desteği ve emeği söz konusudur. Beni her zaman yönlendiren ve motive eden, kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Maksut ÇETİN'e yine Doç. Dr. Ali AVCU hocama Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hakkı İNAL hocama, bu süreçte yanımda olup beni motive eden, adını yazamadığım herkese teşekkürü bir borç bilir ve şükranlarımı sunarım.

Hatice AÇIK

GİRİŞ

Günümüzde İslam âleminde ve ülkemizde meydana gelen dini oluşumları Mezhepler Tarihi açısından değerlendirme gereksinimi doğmuştur. Bu nedenle bu konuda ortaya atılan tartışmaları irdelemek, mecburidir.

Dini gruplar, insanları birçok noktada, ortak paydada buluşturur. Din her ne kadar bireyi ilgilendirse de, dinin gelişim ve varoluş zemini toplum ve cemaatlerdir. Mezhepler Tarihi bu cemaat ve grupların dini yapılarını incelemektedir. Yaşayan ve oldukça güncel olan bir cemaati ele alacağız. Cumhuriyet'in de öncesine dayanan bu cemaat uzun zamandır varlığını korumaktadır. Kendi oluşumunu vakıf, dergi ve medya yayın organlarıyla devam ettirmektedir.

Çalışmanın Kapsamı ve Konusu

Çalışma iki bölümden oluşmuştur. Bölümler de kendi aralarında alt başlıklar halinde irdelenmiştir. Birinci bölümde tarihsel ve toplumsal köken incelemesi yapılmıştır. Erenköy Cemaati'nin kökeni tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu başlık altında; Nakşibendilik ve Türkiye'de Nakşibendilik konuları ele alınmıştır.

Ayrıca bu bölümde Kelami Dergâhı hakkında bilgilere de yer verilmiştir. Erenköy Cemaati'ne yer verilmiştir. Erenköy Cemaati'nin tarihçesi ve isimlendirilişi ve Esad Erbili hakkında bilgilere yer verilmiştir. Erenköy Cemaati'nin kurucusu Mahmut Sami Ramazanoğlu'nun hayatı ve eserlerinin olduğu bu bölümde, sonraki dönemlerde başa geçen Musa Topbaş ve Osman Nuri Topbaş hakkında genel bilgiler ve Cemaatin faaliyet alanları ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca Altınoluk dergisi ve yazarları kısaca tanıtılmış ve yazarların eserlerine de yer verilmiştir. Son bölümde ise Altınoluk dergisi/Cemaati üzerine temel dini tartışmalar ele alınmıştır. Bu tartışmalar: Din anlayışları ve din-mezhep anlayışları adı altında ele alınmıştır. Din anlayışı başlığı altında iman-amel ve din-şeriat ilişkisi kaza ve kader ve kıyamet ahiret anlayışları, irdelenmiştir. Din ve mezhep anlayışları başlığı altında da din-mezhep ilişkisi, hak fırka anlayışı, farklı mezhep ve cemaatlere, tasavvuf ve cemaatlere, Ehl-i Sünnet-Vehhabilik-Selefilik, Şia, Alevilik-Bektaşılık, Melamilik, Tarihselciler, Bayındır grubu ve Kur'an İslamcılarına, bakışları gibi konular ele alınmıştır. Son olarak sosyo-politik yapı ele alınmıştır. İmamet hilafet anlayışları, bu

başlıkta hilafet konusu ele alınmıştır. Çeşitli düşüncelere yer verilmiştir. İkinci başlık: Demokrasi ve Laiklik konularına yaklaşım, günümüzde çok tartışılan konular arasında yer almıştır. Son olarak modern siyasete bakış konusu ele alınmış ve konuyla alakalı değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuç bölümüyle bitirilmiştir.

Burada Altınoluk dergisi/Cemaatinin görüşleri irdelenmiştir. Tezimizin konusunu “*Günümüzde Dini Bir Akım Olarak Erenköy Cemaati ve Dini Görüşleri*” olarak belirlememizdeki sebepleri arasında, Erenköy Cemaati’nin entelektüel bir yapı sergilemesi ve toplumun önemli kesimlerinde etkin olarak varlıklarını sürdürmeleri söylenebilir. Günümüzde dini bir akım olarak Erenköy Cemaati’nin dini kökeni ve yapısı nasıldır? Bu Cematin tüm yayın organları ve faaliyet alanlarını da incelemek koşuluyla cemaatin yapısını ve görüşlerini ortaya koymaya çalışmaktır. Medya kitle iletişim araçları ve Hüdayi Vakfı ile ülke kültürüne olan etkisini belirtebiliriz. Yayın organları olan dergi, ilk yıllarından itibaren incelenmiş, farklılıklar ve değişiklikler karşılaştırılıp gözlemlenmeye gayret edilmiştir. İslam âleminin ana hatlarıyla görünüşü ve bugün ki İslami akımlarla ilgili bilgi elde etmek için bazı kaynaklar şunlardır; Sönmez Kutlu’nun, “*Çağdaş İslamî Akımlar ve Sorunlar*”¹ Hasan Onat, “*Türkiye’de Din Anlayışında Değişim Süreci*” adlı eseri,² Sönmez Kutlu, “*Din Anlayışında Farklılaşmalar*”³ ana kaynak gösterilir.

Günümüzde İslami akımların doğmasına neden olan etkenlerle (siyasi, dini, ekonomik, sosyokültürel, psikolojik sebepler) kaynaklar şöyledir: Hasan Onat’ın, “*Din Anlayışımızın Kaynakları Üzerine Bazı Düşünceler*” isimli makalesi,⁴ Mustafa Öz’ün, “*Ana Hatlarıyla İslam Mezhepleri Tarihi*”,⁵ Mehmet Ali Büyükkara “*Çağdaş İslami Akımlar*”⁶ adlı eseri bakılması gereken makale ve kitaplardandır.

¹ Sönmez Kutlu, *Çağdaş İslamî Akımlar ve Sorunlar*, Ankara, Fecr Yayınları, 2008.

² Hasan Onat, *Türkiye’de Din Anlayışında Değişim Süreci*, Ankara, Kökler ve Değerler Yay., 2009.

³ Sönmez Kutlu, *Din Anlayışında Farklılaşmalar*, Ankara, Diyanet İşleri Yayınları, 2003.

⁴ Hasan Onat, *Din Anlayışımızın Kaynakları Üzerine Bazı Düşünceler*, *Türk Yurdu Dergisi*, c. XIII, 1993.

⁵ Mustafa Öz, *Ana Hatlarıyla Mezhepler Tarihi*, İstanbul, 4. Baskı, Ensar Neşriyat, 2017.

⁶ Mehmet Ali Büyükkara, *Çağdaş İslami Akımlar*, İstanbul, 4. Baskı, Klasik Yayınları, 2017.

Tezin Amacı:

Cumhuriyetin kuruluşundan önce temelleri atılan bu cemaati incelemenin gerekli olduğunu görmekteyiz. Özellikle Mahmut Sami Ramazanoğlu'nun hocası Esad Erbili'nin vefatından günümüze kadar geçen sürede, hangi aşamalardan geçtiği, Erenköy Cemaati'nde ayrılmalar olup olmadığı, Türkiye'nin siyasal ve sosyo-kültürel yapısını etkileme şekli ve diğer yandan kendisinin bu yapılardan nasıl etkilendiği önemli bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erenköy Cemaatinin dini yapısını ve görüşlerini Mezhepler Tarihi, açısından tespit etmektir. Ülkemizde, İslam Mezhepleri Tarihi alanında yapılan çalışmalarda Cumhuriyet öncesinde veya Cumhuriyet döneminde yapılan, dini akımlarla ilgili çalışmaların yetersiz ve az olduğunu belirtebiliriz. Bu sahada yapılan çalışmaların, genelde Sosyoloji bölümleri tarafından çalışıldığını, yapılan çalışmaların da genelde dini yönden yanlış değerlendirildiğini belirtmeliyiz. İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı'nın çalışma sahasına giren günümüz dini akımlar ile ilgili konuların, İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı tarafından, araştırılması gerektiği bir gerçektir.

Tezin Yöntemi

Tezimizde, yöntem olarak İslam Mezhepleri Tarihi bilim dalının metodolojisinin temel prensipleri esas alınmıştır. Bunlardan birisi dini grupları ve savundukları fikirleri tasviri bir yaklaşımla olduğu gibi yansıtmak (fenomenolojik yaklaşım) ve savunulan fikirler ile onların, ortaya çıktığı toplumsal ve sosyokültürel bağlam arasında bağlantı kurmaya çalışmaktır (fikir hadise irtibatı). Çalışmamızda, bu yöntemi, esas almaya gayret ettik. Altınoluk/Erenköy Cemaatine bütüncül bir yaklaşımla, tarafsız bir şekilde tanıtımını ve incelenmesini yapmaya çalıştık. Çalışmamız için saha incelemesi de yaparak röportajlar gerçekleştirdik. Bu cemaatin, ortaya çıkışı ve bu süreçte gelişimi, ülkemizdeki sosyokültürel değişimlerle ne tür paralellikler ve karşılıklı etkileşimler, taşıdığını tespit etmek ve bu cemaatin, bünyesinde, bulunan yayınevlerince neşredilen kitap ve süreli yayınlarda ortaya koyduğu değerler ve din algısını, tespit ve tahlil etmeye yöneliktir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ERENKÖY CEMAATİNİN TARİHSEL VE TOPLUMSAL KÖKENİ

1.1.NAKŞİBENDİYYE

Nakşibendi, köken itibariyle farsça bir kelimedir ve Nakşibendi, “nakış yapan” anlamında kullanılmıştır.⁷Nakşibendiliğin kurucusu Muhammed Bahâuddin'dir. Nakşibend'in (ö.791/1389) ismine atıfla anılsa da⁸ Nakşibendilik, kendilerini asıl itibariyle Hz. peygambere dayandırır ve Hz. peygamberden sonra Nakşilik silsilesinin birinci halkası olarak ise Hz. Ebubekir'i kabul ederler. Her ne kadar Tasavvuf kitaplarında Nakşibendiliğin kurucusu olarak Muhammed Bahâuddin Nakşibendi gösterilse de aslında bu tarikat silsilesi içerisinde, ortalarda yer almaktadır.⁹ Muhammed Bahâuddin Nakşibendi'den önce yaşayan Yusuf Hamedâni (ö.535/1140) ve Abdullah Gucdvânî tarikatın temellerini atan iki önemli şahsiyettir. Özellikle Abdulhalik Gucdvânî, Nakşibendiliğin temel özelliklerini tasavvufî ve uygulama biçimlerini açıklayan kişi olması bakımından önemlidir.¹⁰ Bahâuddin Nakşibendi'den önce zikir ritüeli cehri iken Bahâuddin'den sonra onun birtakım değişiklikleriyle zikir ritüeli hafi bir forma dönüştürülmüştür.¹¹ Bahâuddin Nakşibendi'ye gelinceye kadar tarikat farklı şekillerde isimlendirilmiştir. Yusuf Hamedani ile birlikte tarikat, Hâcegân (hâcelerin yolu) ismiyle anılır.¹²

Hali hazırda Türkiye'de mevcut olan pek çok Nakşi gruplarının Hâlidî koluna bağlı olduğu gözükmektedir. Özellikle bizim tezimizde incelediğimiz

⁷ Mustafa Kara, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, 9. Baskı, İstanbul, Dergâh Yay., 2011, s. 232.

⁸ Y. Nuri Öztürk, *Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar*, 7. Baskı, İstanbul, Yeni Boyut Yay., 1999, s. 286.

⁹ Utku Aybudak, *Nakşibendiliğin Politik Evrimi ve İskender Paşa Cemaati*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2014, s. 20.

¹⁰ Tayfun Atay, *Batı'da Bir Nakşi Cemaati-Şeyh Nazım Kıbrısı Örneği*, 2. Baskı, İstanbul, Berfin Yay., 2011, s. 53.

¹¹ Yaşar Nuri Öztürk, *Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar*, 7. Baskı, İstanbul, Yeni Boyut Yay., 1999, s. 287.

¹² Hamid Algar, *Nakşibendi Tarikatının Kısa Tarihiçesi*, Haz. A. Cüneyd Köksal, (Çev. Nurullah Koltaş), İstanbul, İnsan Yay., 2007, s. 16.

Erenköy Cemaati de Hâlidî koluna bağlıdır. Nakşibendilik, diğer Sünnî tarikatlardan farklı olarak Şîa karşısında güçlü bir set oluşturma görevini ifa etmektedir.¹³

Bu bağlamda incelememize konu olan Erenköy Cemati'nin Türkiye'de Şîa karşısında oluşturulan sette önemli bir fonksiyon icra ettiğini söyleyebiliriz.

1.2. TÜRKİYE'DE NAKŞİBENDİLİK

Nakşibendilik, Osmanlı'ya ilk kez Fatih Sultan Mehmet zamanında girmiştir ve İmparatorluğu'ndaki İslam'dan uzaklaşan Batı taklitçiliğine karşı, mücadele etmiş bir oluşumdur. İstanbul'u ziyaret eden Abdullah-ı İlâhî, Fâtih Sultan Mehmed'in ölümünün ardından İstanbul'a gelip daha önceleri ilim tahsil ettiği Zeyrek Medresesi'ne yerleşmiş, İstanbul'daki ilk Nakşibendî tekkesi 895(1490) yılında burada kurulmuştur. Abdullah İlahî, Semerkant'a giderek, Nakşibendi şeyhi Ubeydullah Ahrar'ın yanında tasavvuf eğitimi almış, icazet aldıktan sonra memleketi Kütahya'nın Simav ilçesine dönmüştür. Daha sonra İstanbul'a taşınan Abdullah İlahî, vefat ettikten sonra onun halifesi, Emir Ahmed Buhari Nakşibendiliği yaymayı sürdürmüştür. Türkçe ve Farsça şiirleri olan Buhari'nin müritleri, tarikatı Anadolu'nun çoğu şehrinde yaymıştır. Nakşibendi Şeyhi Bursalı Lamii Çelebi ise, bazı şiirlerini Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'a armağan etmiştir. Anadolu'da Nakşibendiliğin, yaygın hale gelmesi, 19. yüzyılda Hâlidîye kolu aracılığıyla olmuştur. Halihazırda Türkiye'de mevcut pek çok Nakşi gruplarının Hâlidî koluna bağlı olduğu gözükmektedir. Süleyman Uludağ, Hâlidîye'nin Anadolu'da en yaygın, kollarını sekize ayırarak bunlar içerisinde Türkiye'nin ilmî, sosyal ve siyasi hayatında önemli bir yeri bulunan, Mehmet Zahit Kotku ve Mahmut Sami Ramazanoğlu'nu da saymıştır.¹⁴ Bağdat ve Şam'da oturan, Mevlâna Hâlid-i Bağdâdî, birçok mürit ve halifesini İstanbul ve Anadolu'ya göndererek tarikatı, geniş gruplara yaymıştır.

Mevlâna Halit Ziyaüddin Bağdadi (Hâlidîye) 18. yüzyılın sonunda çağdaş Nakşî tekkelerinin kurulmasına sebep olmuştur.¹⁵ Tarikat kökenlerini, ilk halife

¹³ Algar, "a.g.e.", s. 14.

¹⁴ Süleyman Uludağ, "Halidiyye", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1997, C. 15, s. 296-299.

¹⁵ M. Akif Beki, *Türkiye'de Nakşiler*, İstanbul, Yeniüzyıl yayınları, 2004, s. 30-50.

Hz. Ebubekir ve oradan da Hz. Muhammed'e dayandırmıştır. Kurulduğu ilk yüzyıldan itibaren diğer tarikatların aksine, her zaman siyasetin içinde olmuştur. İktidara yakın olmak veya iktidar olmak Nakşibendî tarikatının en önemli özelliklerindedir. Nakşibendiler, cumhuriyetin kuruluşundan başlayarak, yeni yönetime aykırı olmuştur. Menemen olayına adı karışan tarikat, uzun süre, yönetim tarafından sıkı takibe anılmıştır. Özellikle, İskender Paşa Cemaati mensubu olan ünlü politik isimlerden dolayı Nakşî grupları, arasında en popülerleri olmuştur. Korkut Özal, Turgut Özal, Necmettin Erbakan gibi isimler bu cemaatin en bilinen isimleri arasında yer almıştır.

Hâliidiyye Kolundan Doğan Anadolu'daki Çağdaş Tekke ve Cemaatler:

Menzil Cemaati: Seyyid Abdülhakim Hüseyini'ye atfedilen, dergâh Seyyit Raşit Erol tarafından geliştirilmiştir. Menzil Cemaati, Raşit Erol, cemaatin başına geçtikten sonra duyulmaya başlayan, Nakşibendiliğin kollarından birisidir. Raşit Erol, şeker hastalığı ve damar sertliğinden dolayı vefat edince yerine kardeşi Abdülbaki Erol geçti.¹⁶ Hz. Hüseyin'in soyundan geldikleri için Huseynî lakabını kullanırlar ve Semerkant vakfi olarak faaliyetlerini devam ettirmektedir. Eğitim, sağlık ve medya alanlarında çeşitli şirketlere sahiptirler.

İskender Paşa Cemaati: İstanbul kökenli tekke, 1850'de kurulmuştur. Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi ve Abdülaziz Bekkine aracılığıyla ünlü Şeyh Mehmet Zahit Kotku'ya dergâhlık yapmıştır. Kotku'nun 1980'e kadar vazife yaptığı İskender Paşa Camii, dergâhın merkezi konumuna gelmiştir. Cemaatin başına, ölümünden sonra (oğlu olmadığı için) damadı, Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan geçmiştir. Mehmet Zahid Kotku'nun talebi ve arzusuyla bizzat Mahmud Esad Coşan'ın öncülüğünde 1980 yılında kurulan Hakyol vakfi sebebiyle cemaat Hakyolcular diye de anılır. 2001 yılında, trafik kazasında ölen Mahmud Esad Coşan'ın yerine ise, oğlu Muharrem Nureddin Coşan geçmiştir.

Erenköy Cemaati: Kelâmî Dergâhı Şeyhi, Erbilli Muhammet Esat Efendi'nin (ö.1931) halifesi, Mahmut Sami Ramazanoğlu, tarafından kurulmuştur. Daha sonra cemaatin başına Musa Topbaş geçmiştir. Şimdi ise cemaatin başında

¹⁶ DİA Komisyon, "Raşit Erol", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA)*, İstanbul: İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1995, c.11, s. 305.

Osman Nuri Topbaş bulunmaktadır. Cemaat, basın yayın alanlarında da faaliyet göstermekte olup Erkam yayınları, Altınoluk, Şebnem ve çocuk dergileri; Erkam radyo, İLAM tv. gibi dergi, radyo ve televizyon yayın organları bunlardan bazılarıdır.

İsmail Ağa Cemaati: Ahıskalı Ali Haydar Efendi'nin, 1960'ta ölümü üzerine onun yerine Mahmut Ustaosmanoğlu geçmiştir. Cemaat, adını Mahmut Ustaosmanoğlu'nun görevli olduğu, Fatih'teki camiden almıştır. Merkezleri İstanbul Çarşamba mahallesindedir. Abdullah Ustaosmanoğlu, Mehmet Talu, Ali Ulvi Uzunlar, Ahmet Vanlıoğlu, Ahmet Mahmut Ünlü, Abdülmetin Balkanlıoğlu, Mustafa Özşimşekler, Hüsametdin Vanlıoğlu, Mahmud Eren, Muhammed Yelkenci, Abdullah Hiçdönmez, Fatih Kalender, İsmail Hünerlice gibi isimler cemaatin tanınan hocalardır.¹⁷

1.3. KELÂMÎ DERGÂHI

Nakşî, Kâdiri tekkesidir. Kelâmî Dergâhı, Şeyh Kelâmî, tarafından 18. Yüzyılda, Kadirî seyr-i sülûk eğitimi vermek için inşa edilen bir mekandır. Daha sonra boş kalan bu mekan Esad Erbili'ye verilmiş tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla birlikte kapatılmıştır. Uzun yıllar Esad Erbili üzerine yapılan çalışmada, bu dergâhın, çok yönlü olduğu tespit edilmiştir.¹⁸

Esad Efendi, ilk tahsilini Erbil ve Deyr'de tamamladıktan sonra manevi bir işaret ile Nakşi Hâlidî şeyhi Tâhâ el-Hariri'ye bağlanmış ve beş yılda seyr-i sülûkünü bitirince, hilafet almıştır. 1875'te Şeyhi vefat ettiğinde İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'a geldikten sonra Beşirağa Dergâhı'nda kalmış, Fatih Cami'nde Hafız divanını okutmuştur. Burada kendisine birçok alim bağlanmıştır. Bu arada çok tanınmış ve kendisine bir tekke verilmesi için de müracaat etmiştir. Fındıkzade'de bulunan Kâdiri Dergâhı'na tayin olunması için Kadiri icazetnamesini alması gereken Esad Efendi, Kâdiri şeyhi Abdülhamîd er-Rifkânî'den Kâdiri icazetnamesini alarak buraya tayin olmuştur. Kelâmî Dergâhı'nı 1888'de daha da genişletmiştir. Daha

¹⁷ Ayrıca Bkz. <https://www.ismailaga.org.tr/hakkimizda> (03.03.2019).

¹⁸ Ayrıca Bkz. <https://www.altinoluk.com.tr/blog/kelami-dergahinin-sosyolojik-yelpazesi-1>, erişim tarihi (10.03.2019).

sonra kendisi Üsküdar'daki Selimiye Dergâhı'na tayin olunca buraya geçici olarak Mehmet Ali Efendi'yi tayin etmiş ve kendisi de ara sıra buraya gelmiştir.

Kelâmî Dergâhı'nın, Esad Erbili'nin yönetimiyle İstanbul'da tanınmış ve başta Sultan V. Mehmed Reşad (ö. 1918) başta olmak üzere her insanın ilgi odağı olmuştur. Dergâha devam eden kişiler, o dönemde Esad Erbili'den istifade etmiştir.

Daha sonra 1915'te Kelâmî Dergâhı boş kalınca, bu dergâh Kasım 1925'te tekkeler kapanıncaya kadar Mahmut Sami Ramazanoğlu tarafından devam ettirilmiştir.¹⁹

1.4. ERENKÖY CEMAATİ'NİN TARİHÇESİ VE İSİMLENDİRİLİŞİ

Erenköy Cemaati, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte var olan ve Nakşibendî geleneği içerisinde bulunan bir cemaattir. Esnaf ve işadamları kolu olarak da bilinir. Esad Erbilî, Hâlidî şeyhi Tâhâ el-Harîrî, Seyyid Taha Hakkari aracılığıyla Mevlana Halid Bağdâdî'ye ulaşır. Kendisi İstanbul'da faaliyet gösteren önemli bir şeyhtir. Esad Erbilî, Ayrıca devlet kurumlarında görev yapmıştır. Mahmut Sami Ramazanoğlu, Bolulu Muhammed Muhyiddin Efendi, Yahyalılı Mustafa Hulusi Dinç onun halifeleridir.²⁰ İstanbul Anadolu ve Balkanlar'da binlerce üyesi bulunan, çok sayıda kişiye hilafet veren Esad Efendi'nin silsilesi en yaygın halifelerinden, Mahmut Sami Ramazanoğlu tarafından sürdürülmüştür. Kelâmî Dergâhı'nda hem tasavvuf eğitimi almış, hem de tekkenin hizmetlerini ifa etmiştir. Seyr-ü sülûkünü tamamlayınca, Esad Erbilî, kendisine Nakşibendî hilâfeti vermiştir.²¹

Mahmut Sami Ramazanoğlu, önce Adana'ya yerleşmiştir. Burada vaazlar vermiş, daha sonra İstanbul'a gelerek önce Beyazıt'a daha sonra Erenköy'e yerleşmiştir. Evi ve vaaz ettiği cami, Erenköy'de olduğu için sevenlerinin oluşturduğu gruba, halk arasında "Erenköy Cemaati" adı verilmiştir.

¹⁹ Hasan Kâmil Yılmaz, "Şeyh Muhammed Es'ad Erbilî", *Altınoluk dergisi*, S. 6, 1986, s. 22-23.

²⁰ Mahmut Sami Ramazanoğlu, Bolulu Muhammed Muhyiddin Efendi, Yahyalılı Mustafa Hulusi Dinç bu zatın halifeleridir.

²¹ Hasan Kâmil Yılmaz, "Esad Erbili", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Ankara: TDV Yayınları)*, 1995, 11: 348.

1.4.1. Erenköy Cemaati'nin Yapısı ve İşleyişi

Erenköy Cemaati, Üsküdar'da bulunan Hüdâyî Vakfı'nın etrafında toplanmıştır. Cemaatin şimdiki lideri Osman Nuri Topbaş'tır. Cemaat, Altınoluk başta olmak üzere birçok alanda yayın yapmakta ve faaliyetlerini, sohbetlerini ve programlarını Şehbal Vakfı'nda devam ettirmektedir. Ankara'da ise Muradiye Vakfı bulunur. Zikir esnasında okudukları kitaplar Osman Nuri Topbaş'ın Nebiler Silsilesi (5 cilt), Üsve-i Hasene ve Şehbal Eğitim Merkezi'nde buluşarak okudukları Altınoluk ve Şebnem dergileridir. Görüştüğüm cemaat müridleri birçok zikir çeşidinin olduğunu, neredeyse 500 çeşit zikirlerinin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Zikirlerinde ise genel olarak çeşitli tesbihatlar yapılır. Sohbetler genellikle gruplar halinde yapılır. Genelde cemaate müntesip birisi, gruba sohbeti yapar. Osman Nuri Topbaş'ın halka yönelik sohbetleri de her cumartesi Çilehane Camii'nde yapılır. Bu sohbet, İnternette canlı yayınlanır. Osman Nuri Topbaş'ın cumartesi günü bu sohbetten önce gruplara sohbet verenlerle bir görüşmesi olur ve toplantı gibi gerçekleşir. Genel olarak, Osman Nuri Topbaş'ın kitapları okunur. Hudâî vakfının kurduğu İLAM (İlmi Araştırmalar Merkezi) ilmi alanda yüksek lisans ve doktora seviyesindeki gençlere rehberlik edip yetiştirmek için kurulmuştur. Yurt dışından gelen öğrenciler burada eğitim görmekte ve yine bu merkezden bir çok önemli üniversitelere akademisyen yetiştirilmektedir.

1.4.2. Erenköy Cemaati'nin Görüşleri

Erenköy Cemaati'nin en çok üzerinde durduğu konulardan birisi "İhsan" kavramıdır. "İhsan" Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmek demektir. Bu konu üzerinde çok durmaktadırlar. Yine üzerinde en çok durulan konulardan biri de tezkiyedir. Manevi arınma demek olan tezkiye, onlar için önemli konulardan biridir. Daha çok manevi kirliliklerin, insanın asıl düşmanı olduğunu savunarak, insanın ancak Allah'ı anarak ve ibadet ederek huzur bulacağını genel olarak dergilerinde dile getirmişlerdir. İbadet konularında da hassas davranmaktadırlar.

1.4.3. Esad Erbilî ve Eserleri

Muhammed Esad Erbilî veya Şeyh Esad Erbilî 1847'de Erbil'de Nakşibendi, Hâlidî şeyhi Muhammed Said Efendi'nin oğlu olarak doğmuştur. Dedesi, Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'nin yerine bıraktığı halifesi, Hidâyetullâh Efendi, babası da dedesinin vefatından sonra yerine geçen Muhammed Said Efendi'dir.

İlmi bir aileden gelen Said Efendi, ilmîni doğduğu yerde tamamlamıştır. Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî Hazretleri'nin halifelerinden, Tâhâ el-Harîrî Hazretleri'ne intisap ettiğinde, 23 yaşındadır. 1875'te seyr-i sülûkunu bitirip icazet almıştır. Hac vazifesi için kutsal topraklara gitmiştir. Döndüğünde şeyhi vefat etmiş, bunun üzerine İstanbul'a gelmiştir.

Şeyh Esad Erbilî, İstanbul'a geldiğinde ilim meclisleri kurarak burada farklı metinleri okutmuş ve tanınmıştır. Saraya davet edilmiş ve Meclis-i Meşâyih'e tayin edilmiştir. Kelami Dergâhı'nda şeyh olmak için Abdülhamîd er-Rifkânî'den, Kâdiriyye icâzeti almış, ardından 1883'te Kelâmî Dergâhı şeyhliğine görevlendirilmiştir. İlerleyen zamanda, bir süreliğine Erbil'e gönderilmiş, burada ikamet ettikten sonra tekrar İstanbul'a dönmüştür. Şeyhülislâm Mûsâ Kâzım Efendi'yle birlikte Cem'iyet-i Sûfiyye'nin, kuruluşunda bulunmuştur.

Şeyh Esad Erbilî Hazretleri, Sultan Mehmed Reşad zamanında Surre emini²² olarak Hacca gönderilmiştir. 1914'te Meclis-i Meşâyih reisinin vefâtı üzerine, reislik olarak görevlendirilmiştir. Bu vazifeyi bir sene kadar sürdürmüştür. Daha sonra kendisine Üsküdar'da Selimiye Dergâhı'nın irşat hizmetleri verilmiştir. Buradaki hizmetler, vekâleten, atanan oğlu Mehmed Ali Efendi tarafından yürütülmüştür. 1931 senesinde Menemen'de vefat etmiştir. Halifeliğini verdiği birçok öğrencisi olmuş, ancak devam ettiren Mahmut Sami Ramazanoğlu olmuştur.

1.4.3.1. Esad Erbilî'nin Eserleri

1. Kenzü'l-İrfân
2. Mektûbât (İstanbul 1338,1343)

²² Padişah, her yıl hac mevsiminden önce, doğruluk ve dindarlıkla tanınmış yüksek rütbeli, asker veya ilmiye sınıfından birini seçerdi. Bu kişi Mekke'de en zengininden en fakirine kadar hediyeler dağıtır ve hac alayını güvenli bir şekilde İstanbul'a getirirdi.

3. Risâle-i Es‘adiyye (İstanbul 1343)

4. Tevhid Risâlesi Tercümesi

5. Fâtîha-i Şerîfe Tercümesi (İstanbul 1327)

6. Divan (İstanbul 1327): Bu eser Türkçe yazılan şiirlerin üç gazel dışında genellikle mutasavvıf şairlerin gazellerine yapılan tahmislerle oluşturulan birkaç rubâî ve tarihten ibarettir. Bu eseri Farsça şiirleri Ali Nihat Tarlan çevirmiş ve eser Cemal Bayak tarafından (İstanbul 1991) yayınlanmıştır. Türkçe şiirler ise yayımlayan tarafından sadeleştirilmiştir. Bu baskının sonuna Esad Efendi'nin, oğlu Mehmed Ali Efendi tarafından manzum olarak Türkçe'ye çevrilen Mevlid-i Fâtımatü'z-Zehrâ'ya yetmiş beş beyitlik Farsça şiiri de eklenmiştir.²³

1.4.3.2. Cemaatin Kurucusu Mahmut Sami Ramazanoğlu ve Eserleri

Mahmut Sami Ramazanoğlu, Adana'da doğmuştur. Kamuoyu tarafından Sami Efendi olarak bilinen Ramazanoğlu, 1892 tarihinde Adana'nın Tepebağ Mahallesinde dünyaya gelmiştir.²⁴ Babası, Ramazanoğulları diye tanınan aileden Müctebâ Bey, annesi Ümmü Gülsüm Hanım'dır. Adana'da rüşdiye ve idâdîde okuduktan sonra İstanbul'da Dârülfünûn Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Adana'da tamamlayan Sami Ramazanoğlu, liseyi bitirdikten sonra İstanbul'a gitmiş²⁵ ve Dâr'ül-Fünûn Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur.²⁶ Mezuniyetinden sonra askerlik hizmetini yedek subay olarak İstanbul'da yapmıştır.²⁷

Mezuniyetinden sonra İstanbul'da askerlik hizmetini yaptığı zaman Kelâmî Dergâhı şeyhi Esad Erbîlî'ye bağlandı. Seyr-i-sülûkünü tamamlayınca Esad Erbîlî tarafından, kendisine Nakşibendî hilâfeti verilmiştir. [Söz konusu icâzet, Erbîlî'nin 1922'de ilk baskısı yapılan Mektûbât'ı içinde yer aldığına göre (134. Mektup) bu tarihten önce verilmiş olmalıdır]. Daha sonra Adana'ya yerleşen Mahmut Sami

²³ Yılmaz, “a. g.m.”, 1995, s. 348- 349.

²⁴ Adem Efe, *Nakşibendiliğin Halidiye Kolu ve Mahmud Sami Ramazanoğlu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), İzmir, 1994, s. 52.

²⁵ Necdet Tosun, “Ramazanoğlu, Mahmud Sami”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2007, c. 34, s. 442.

²⁶ Tosun, “a.g.m.”, s. 442.

²⁷ <http://www.yeniakit.com.tr/haber/ramazanoglu-mahmud-sami-efendi-kimdir-51896.html>, (erişim tarihi:19.07.2016).

Ramazanoğlu, birkaç yıl sonra irşat faaliyetine başlamıştır. Tekkelerin kapatılması ve dönemin hassasiyetiyle, faaliyetlerini özel sohbetler şeklinde sürdürmüştür. El emeğiyle çalışıp kazanmaya önem verdiği için bir ticarethanenin muhasebesini tutarak geçimini sağlamıştır. O, 1946 yılında hacca gitmiş ve 1950’de Adana Ulu Camii’nde vaaz vermeye başlamıştır. 1951’de gittiği İstanbul’da iki yıl kalmıştır ve son olarak 1953’te ikinci hac dönüşü Şam’da yaşamaya karar vermiştir. Buradaki Türk öğrencilere Rûhu’l-Beyân ve Mektûbât gibi eserleri okutarak, tasavvuf sohbetleri yapmıştır.²⁸ Çok zeki bir şahsiyet olduğu söylenen Sami Ramazanoğlu’nun öğrendiği ilimleri, muntazam şekilde öğrendiği, öğretirken de muntazam şekilde öğrettiği, Hanefî mezhebinden olmakla birlikte dört mezhep fikhını bildiği, hafızasının kuvvetli olduğu ve bu durum talebeliği zamanındaki kuvvetini, hayata atıldıktan sonra da daima muhafaza ettiği gibi yorumlar, müntesipleri tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca Türkçeyi edebiyatıyla ve incelikleriyle bilmesine ilave olarak Arapça, Farsça ve Fransızca’yı iyi derecede bilmekte olduğu da söylenmiştir.²⁹ Ertesi yıl Şam’da yaşama kararından vazgeçip, İstanbul’a dönmüştür. Bir yandan Erenköy’de Zihnipaşa Camii’nde vaaz verirken, bir yandan da özel sohbetler yaparak irşat görevini sürdürmüştür. Mahmut Sami Ramazanoğlu 1979’da⁴⁵ ailesiyle birlikte gittiği Medine’de 12 Şubat 1984’te vefat etmiş ve Cennetü’l-Bakî’ye defnedilmiştir.³⁰ İstanbul Eyüb Sultan kabristanında, kendisine bir mezar temin edilmiştir. Bundan memnun olmayan Sami Ramazanoğlu: “Bizim reyimizi sorarsanız, gönlümüz Cennetül Baki’yi ister” şeklindeki telkini ile Medine’deki Baki mezarlığına defnedilmiştir.³¹

Tasavvufun temel ilkeleri olan az yeme, az uyuma, az konuşma ve devamlı zikir yapmayı şahsında gerçekleştirmeye çalışan Ramazanoğlu, sohbetlerinde bunları vurguladığı³² gibi yazdığı eserler de bunun üzerinedir.

1.4.3.3. Mahmut Sami Ramazanoğlu’nun Eserleri

²⁸ Tosun, “a.g.m”, c. 34, s. 442.

²⁹ Ali Hüsrevoğlu, “Ramazanoğlu Mahmud Sami”, *Altınoluk dergisi*, S.108, Şubat 1995, s. 20.

³⁰Tosun, “a.g.m.,” c 34, s. 442 .

³¹ H. Kamil Yılmaz, “Ramazanoğlu Mahmud Sami Efendi”, *Altınoluk dergisi*, Ocak,1994, s. 32.

³²M. Necmeddin Bardakçı, “III/IX-X. Yüzyıllarda Tasavvufun Teşekkül Süreci”, *İslam Tasavvufunun Teşekkülüne Dair Araştırmalar*, SDÜ Matbaa, 2017, s. 279.

Mükerrerem İnsan (İstanbul 1983), Hazret-i İbrâhim Aleyhisselâm (İstanbul 1984), Hazret-i Yûsuf Aleyhisselâm (İstanbul 1984), Yûnus ve Hûd Sûreleri Tefsîri (İstanbul 1984, 4. bs.), Bedir Gazvesi ve Enfâl Sûresi Tefsîri (İstanbul 1985, 4. bs.), Uhud Gazvesi (İstanbul 1984), Tebûk Seferi (İstanbul 1984), Hazreti Ömer'ul-Fâruk Radiyallâhuanh (İstanbul 1984), Hazret-i Ali'yyül-Murtezâ Radiyallâhuanh (İstanbul 1984), Hazreti Hâlid b. Velid (r.a.) (İstanbul 1984), Ashâb-ı Kirâm Menâkıbı (I-II, İzmir, ts.), Musâhabe (I-VI, İstanbul 1984), Hazreti Ebû Bekir Sıddîk (r.a.) (İstanbul 1985), Bakara Sûresi Tefsîri (İstanbul 1985), Fâtiha Sûresi Tefsîri (İstanbul 1987), Duâlar ve Zikirler (İstanbul 1987, 3. bs.), Hazreti Osman Zinnûreyn Radiyallâhuanh (İstanbul 2003), Bayram Sohbetleri (İstanbul 2005; Sami Efendi'nin sohbetlerinden yazıya geçirilmiştir).³³

1.4.4. Mahmut Sami Ramazanoğlu ve Sonrası

Ramazanoğlu'nun 1984 yılındaki vefatından sonra cemaat içerisinde birtakım bölünmeler ve fikir ayrılıkları yaşanmıştır. Sami efendinin vefatından sonra icazetin kime verildiği ile ilgili, Musa Topbaş'a verildiği inancı toparlayışı sağlamıştır. Yahyalılı Hasan efendi kendisine icazet verildiğini söyleyerek bir toparlanma gerçekleştirmek istemiştir. Hikmek Tuzkaya'da aynı şekilde kendisine icazet verildiğinin söyleyerek bir toparlanma gerçekleştirmek istemiştir. Tahir Büyükökrükçü'nün de böyle bir iddia öne sürdüğü, başka kaynaklar tarafından söylenmektedir fakat bilinen, Altınoluk dergisiyle ilişkilerinin iyi olduğudur. Söz konusu kişiler iddialarından vazgeçmiş değiller. Her birinin az veya çok bağlıları vardır, bir kısmının müntesibi hala devam ederken bir kısmının ise müntesibi kalmamıştır Altınoluk- Hüdayi çizgisi ağırlıklı olarak devam ederken, Yahyalı Hasan efendi çizgisi ise Safa Vakfı ve Yeni Dünya dergisiyle devam etmektedir. Bunun yanında Hüdayi çizgisinin uluslararası faaliyetleri de mevcuttur.

Mahmut Sami Ramazanoğlu vefat ettikten sonra başka illerden Musa Topbaş ile ittifak olmuştur. Vefatından sonra, Musa Topbaş çizgisi daha geniş bir yelpazede kabul görmüştür.³⁴ Epey bir zaman sonra Konya'da Süleyman Döndüren kendi

³³Tosun, "a.g.m.", s.442.

³⁴Tosun, "a.g.m.", s.442.

şeyhliğini ilan etmiştir. Fakat geniş bir ayrılık olmamıştır. Bunun yanısıra Mahmut Sami Ramazanoğlu'nun vefatının ardından Musa Topbaş önderliğinde, Altınoluk Cemaati olarak anılan kol ile Hacı Hasan Dinç öncülüğünde Yahyalı olarak anılan iki kol ön plana çıkmıştır.³⁵Musa Topbaş sağlığında kendisinden sonra vazifenin oğlu Osman Nuri Topbaş'a verilmesi konusunda cemaatin farklı illerdeki ileri gelenleri ittifak etmiştir. Ribad dergisi ise Abdullah Büyük çevresinde çıkmaktadır. Abdullah Büyük ise Osman efendiye bağlanmıştır. Cemaat içinde hem kendi farklı yapısını sürdürmekte hem de bağlılığını devam ettirmektedir.

1.4.5. Musa Topbaş ve Eserleri

Konya Kadınhanı'nda 1917 yılında doğmuştur. Babası hayırsever, ticaretle uğraşan Ahmed Hamdi Bey, annesi Âdile Hanım'dır. Dedesinin babası, Topbaşzâde Ahmed Kudsi Efendi (ö.1889), Hâlid el-Bağdâdî'nin halifelerinden Bozkırlı Muhammed Kudsî (Memiş) Efendi'den hilâfet alan bir alimdir.³⁶ Doğduğu yıl ailesi İstanbul'a taşınan Musa Topbaş, Enverpaşa ilk mektebini bitirdikten sonra Kadıköy'deki Fransız Mektebi'ne devam etmiş; daha sonra Nuruosmaniye'de İnkılâp Lisesi'nde iki yıl okuduktan sonra bu okuldan ayrılmıştır. Ailesi dinî eğitim almasını isteyince Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'dan, Kur'ân-ı Kerîm, Mustafa Âsım Yörük'ten, Arapça ve dinî bilgiler hattat Hamit Aytaç'tan, hüsn-i hat dersleri almıştır.³⁷ Bekir Hâki Yener, Tâhirülmevlevî, Babanzâde Ahmed Naim, Ali Yektâ Saraç ve Ömer Nasuhi Bilmen gibi kişilerin sohbetlerinden faydalanmıştır. 1950'li yıllarda Said Nursi'nin hizmetinde bulunmuştur. Gençliğinde başladığı kumaş ticareti işini babasının 1944'te vefatından sonra abisi ve kardeşleriyle birlikte sürdürmüştür. 1950'de tanışıp sohbetlerine katıldığı Nakşibendî şeyhi Mahmut Sami Ramazanoğlu'na 1956'da bağlanmış; 1976'da hilâfet almıştır. Şeyhinin vefatının (1984) ardından onun irşat vazifesini devam ettirmiştir. Sevenleri arasında "Sâhibü'l-Vefâ" diye bilinen Musa Efendi 16 Temmuz 1999'da İstanbul'da vefat etmiş,

³⁵Abdullah İnce, *Nakşilik-Siyaset İlişkisi Bağlamında Türkiye'de Dini Gruplar Ve Milli Görüş*, Ankara, s. 143-164 .

³⁶Necdet Tosun, "Topbaş, Musa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı 2012, c. 41, s. 248.

³⁷Mustafa Kara, "Muhterem Musa Topbaş Efendinin Vefatına Dair", *Altınoluk Dergisi*, S.162, (1999 Austos), s. 12.

Sahrâyıcedid Mezarlığı'na defnedilmiştir. Musa Topbaş birçok hayır müessesesinin kurulmasında öncü olmuş, faaliyetlerine yardım etmiştir.

Musa Topbaş Kur'an kursu, imam-hatip okulu, cami, huzurevi ve hastane yapımını, teşvik etmiştir. Bazı arkadaşlarını ve evliya türbelerini ziyaret maksadıyla Pakistan, Güney Afrika ve Orta Asya'ya seyahatler yapmıştır. Medîne-i Münevvere'de aylarca ikamet etmiştir. Türkiye'de bulunduğu zamanlar sevenleriyle sohbet etmek için Anadolu'nun farklı şehirlerine seyahatler düzenlemiştir. Küçüklükten beri ticaretin içinde bulunan Topbaş ailesinin geleneği ve ticaretin gereği olan en alt seviye ne ise oradan başlamaktır, düşüncesi Musa Topbaş için de geçerli olmuştur.

Manifatura ile başladığı ticari hayatı tekstil sahasında imalat, büyük ortaklıklarla 1970'e kadar yoğun bir şekilde devam etmiştir. Bu tarihten sonra kendini daha çok Sami Ramazanoğlu ile manevi bir hayata verse de ticaretten hiçbir zaman tamamıyla kopmamıştır.³⁸

Beyitlerinde, 1956'da Sami Ramazanoğlu'na intisap eden Musa Topbaş için insanın bilgi sahibi olmanın yeterli olmadığı, manevi eğitimin zaruretini anlatan şu yazısı: "Bir kimse ister edip, ister müfessir, muhaddis, fakih veya kelamcı olsun, ilmin hangi dalında derinleşmiş bulunursa bulsun kendini marifetullahı vakfetmedikçe, dinin hakikatlerini haliyle ve kaliyle yaşamadıkça avamdan sayılır" demiştir.³⁹

1.4.5.1. Eserleri

1. İslâm Kahramanları (I-III, İstanbul 1990-1992): Eserin birinci cildinde Hz. Peygamber ve ashabının kahramanlıkları ikinci ve üçüncü ciltlerde Selçuklu ve Osmanlı döneminde yaşayan kahramanlar anlatılmıştır.

2. Altınoluk Sohbetleri (I-VI, İstanbul 1991-2002): Altınoluk dergisinde yayımlanan makalelerinden oluşmuştur.

3. Sultânü'l- Arifin eş-Şeyh Mahmut Sâmi Ramazanoğlu (İstanbul 1991)

³⁸Adem Ergül, *Hâce Musa Topbaş*, Erkam Yay., İstanbul, 2008, s. 99-100.

³⁹Sâdik Dâna, *Altınoluk Sohbetleri IV*, Erkam Yay., İstanbul, 2001, s. 39.

4. Allah Dostunun Dünyasından: Hacı Mûsâ Topbaş Efendi ile Sohbetler (İstanbul 1999) Hayatının son yıllarında Altınoluk dergisinde yayımlanan röportajları bir araya toplanmış, vefatından sonra yayımlanmıştır. Sâdık Dâna takma adıyla neşredilen bu kitapların yanı sıra Ahiret Hazırlığı, Tasavvuf-Mârifetullah, Hizmet İnsanı ve Aile Saâdeti isimleriyle yayımlanan cep kitapları ve Altınoluk Sohbetleri, adlı kitabından yapılmış seçmelerden oluşur. Musa Topbaş'ın dostlarına yazdığı bazı mektupları 1999-2001 yılları arasında Altınoluk dergisinin eki, Yuvamız'da yayımlanmıştır.⁴⁰

1.4.6. Osman Nuri Topbaş ve Eserleri

Osman Nuri Topbaş 1942 yılında İstanbul'da bulunan Erenköy'de doğmuştur. Babası Mûsâ Topbaş, annesi de H. Fahri Kığılı'nın kızı Fatma Feride Hanım'dır. Eğitimine Erenköy Zihni Paşa İlkokulu'nda başlamıştır. İlkokul yıllarında özel Kur'ân eğitimi almıştır. 1953'te İstanbul İmam-Hatip Okulu'na girmiştir. O yıllarda bu okul, Osmanlı'nın ulu çınarları sayılan M. Celâleddin Ökten, Mâhir İz, Nureddin Topçu gibi Batı'da eğitim almış düşünürlerin hocalık yaptığı önemli bir kurumdur. Amcası aynı zamanda akrânı Âbidin Topbaş, ile bu okulu 1960'ta tamamlamıştır. İmam-Hatipli yıllarda M. Zekâi Konrapa, Yaman Dede (Abdülkadir Keçeoğlu), Ahmet Davutoğlu, Mahmut Bayram, Ali Rızâ Sağman gibi hocalardan da ders almıştır.

İmam-Hatip döneminde Necip Fâzıl Kısakürek'i tanımıştır. Onun yakın çevresinde bulunmuş, sohbetlerinin müdâvimi, Büyük Doğu dergisinin takipçisi, fikirlerinin maddî ve mânevî destekçisi olmuştur.

İmam-Hatip Lisesi'ni tamamladıktan sonra bir süre ticaret ve sanayi ile uğraşmıştır. 1962 yılında askerliğini amcasıyla, Siirt-Tillo'da yedek subay öğretmen olarak yapmıştır. Görevi sırasında gönlüne öğretmenlik sevdâsı düşmüş, insanları eğitmekten ve gençlerle meşgul olmaktan haz almıştır.

Askerlik dönüşü tekrar kendini sanayi ve ticaretin içinde bulmuştur. Ancak o, ilim ve yardım hizmetlerinden hiç kopmamıştır. İlim Yayma Cemiyeti'nde aktif olarak

⁴⁰ Necdet Tosun, "Topbaş, Musa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2012, c. 41, s. 248.

çalışmıştır. Kendi işyeri bir hayır kurumu ve vakıf gibiydi; talebelere burs verir, fukaraya yardımcı olmuştur. Ailenin hayır hizmetleri âdeta onun sorumluluğundaydı. Yazıhânesinde yaptığı bu hizmetleri Hüdâyî Vakfı'nın kuruluşundan sonra buraya taşımıştır.

Tarih, edebiyat ve şiire ilgisi nedeniyle 1990'lı yıllardan sonra yazmaya başlamıştır.

1.4.6.1. Eserleri

Mesnevî Bahçesinden Bir Testi Su, Rahmet Esintileri, Tarihten Günümüze İbret Işıkları, Âbide Şahsiyetleri ve Müesseseleriyle Osmanlı, İslam İman İbadet, Nebiler Silsilesi 1-3, Hazret-i Muhammed Mustafa 1-2, İmandan İhsana Tasavvuf, Vakıf-İnfak-Hizmet, Gönül Bahçesinden Muhabbetteki Sır, Gönül Bahçesinden Son Nefes, Gönül Bahçesinden Saadet Damlaları, Mesnevî Deryasından Ab-ı Hayat Katreleri, Dünyadaki Cennet Huzurlu Aile Yuvası, Muhammed Mustafa (s.a.v.) Emsalsiz Örnek Şahsiyet, Hüdayî'nin Ziyaret Sofrasından, Tarihe Yolculuk, Faziletler Medeniyeti 1-2, Hacc-ı Mebrur ve Umre, Ebedî Fecre Doğru Muhabbet Ve Marifet, Mesnevi Bahçesinden İnsan Denilen Muamma, Gönül Bahçesinden Öyle Bir Rahmet ki, Gönül, İkliminde Damladan Deryaya, İhlas Ve Takva, Sır Ve Hikmet 1-2, Peygamber Mesleği: İnsanın Eğitimi, Gönül Bahçesinden Hak Dostlarının Örnek Ahlakından 1, Eğitimde 101 Adım, İmandan İhsana Hak Yolculuğu, Bir Nasihat, Binbir İbret, Asr-ı Saadet Toplumu, Nebevî Bir Eğitim Metodu Sohbet Ve Adabı, Mânevî Zirvelerin Ulvî Basamağı Hizmet, Kâinat, İnsan ve Kur'ân'da Tefekkür, Hakk'a Adanmış Gençlik, 40 Soru 40 Cevap, Gönül Yolculuğu, Fahr-i Âlem-Habîb-i Hüdâ Hz. Muhammed Mustafa, Damla ve Derya Dünya Ve Ahiret, Altın Silsile, Nesil Endişesi, Hak Din İslam, Müslümanın Para İle İmtihani, Hidayet Güneşi, Muhteşem Bir Mâzîden İhtişamlı Yarınlara Ecdadımız ve Biz, Hizmette 101 Esas, Gönül Bahçesinden Hak Dostlarından Hikmetler1, İslam Nazarında Akıl Ve Felsefe, Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed-Ebedî Mûcize Kur'ân-ı Kerîm, Cihânın Gördüğü En Mükemmel Muallim En Büyük İlâhi Rahmet, Sır Ve Hikmet İncileri 1-2, Müslümanın Kendisiyle İmtihanında Tasavvuf , O (s.a.v.) Nasıl Öğretirdi?, O'nun (s.a.v.) Eğitim Lisânı, Gönül Dergâhından Hakikat İncileri, Muhteşem Bir Mâzîden İhtişamlı İstikbâle (Türkçe-Osmanlıca), Hak Dostlarından Hikmetler-Bayezid-i

Bistami Eğitimde Öneliklerimiz, Hak Dostlarından Hikmetler–Cafer-i Sadık, Hak Dostlarından Hikmetler–İmâm-ı Rabbâni, Bizim Medeniyetimiz, Gönüller Sultânı Efendimiz (s.a.v.)’e Muhabbet, Kalbin Göz Yaşları, Sâliha Hanım, Mekteb-i Âlem Kainat Kur’an ve İnsan, Hak Dostlarından Hikmetler–Hâlid-i Bağdadi, Hak Dostlarından Hikmetler Şah-ı Nakşibendi, Toplumun Kalbindeki Yara İsrâf, Rahmet Peygamberi sallâllâhu aleyhi ve sellem ve Biz, Cihan Semâmızda Bâkî Kalan Hoş Sedalar, Fahr-i Kâinât Efendimiz, Peygamber Edebi, Ebediyet Yolculuğu, Hak Dostlarından Hikmetler Hazret-i Mevlana, Bir Günün Muhâsebesi, O’nun Muhteşem Ahlâkı, Osman Nûri Topbaş Hocaefendi ile Mülâkatlar, Mevlana İkliminde Gençlerle 12 Soru–Cevap, En Büyük Nimet, Sual ve Cevaplarla Tasavvufi Mülâhazalar, O -Sallâllâhu Aleyhi Ve Sellem- Ne Öğretti, Nasıl Öğretti ve Ne Hâsıl Etti?, Aklın Cinneti Deizm ve Hidâyetlere Vesile Olmak.

Osman Nûri Topbaş’ın kitapları pek çok dile çevrilmiştir. Topbaş ayrıca, bazı ülkelerden gelen seminer, konferans, panel tekliflerini kabul ederek, fikirlerini paylaşmaktadır. Osman Nûri Topbaş, evli ve dört çocuk babasıdır.⁴¹

1.5. ALTINOLUK DERGİSİNİN TARİHÇESİ

1.5.1. Altınoluk Dergisinin Tarihçesi ve Yazarları

Altınoluk dergisi 1986 Mart ayında ilk sayısını çıkarmıştır. Altınoluk dergisi, dergiyi çıkarma amacını; Allah’ı insanlara tanıtmak ve onları hayra iyiliğe çağırmak olarak tanıtmışlar, kendilerine Hz. Peygamber müminleri, birbirini yıkayan iki ele benzetiyor, ve “*Din nasihattir*”⁴² hadislerini ilke edinmişlerdir.⁴³ Yazarların çoğu alanında uzaman akademisyenlerdir.

Nakşibendiliğin Gümüşhanevi Dergâhı’nda yetişen Mahmut Sami Ramazanoğlu’nun öncülüğünde faaliyete geçen cemaat, sesini Altınoluk dergisiyle duyurmayı hedeflemiştir. İslami bir düzen için radikal devrimlere gerek olmadığını ve insanı değiştirerek bunun kendiliğinden olacağını düşünmüştür. Cemaatin amacı,

⁴¹<http://www.osmannuritopbas.com/osman-nuri-topbas-hocaefendi-kimdir.html> (erişim tarihi: 06.04.20019).

⁴² Buhârî, *El- Câmi ’us- Sahih*, “İmân”, 42; Müslim, *El- Câmi ’us- Sahih*, “İmân”, 97, 99.

⁴³ Altınoluk Komisyon, “Aziz Ümmet Olmaya Azmetmek”, *Altınoluk dergisi*, S. 1, 1986, s. 2.

bu temel üzerine, insana önem verme ve bireysellik üzerine kurulmuştur.⁴⁴ Onlar, Kur'an'da geçen "vasat"⁴⁵ ümmet, ilkesini esas almış ve onlara göre bu prensip herkesin birbirine gönlünü sonsuz ölçüde açtığı bir nasihat vasatıdır,⁴⁶ diyerek yine gayelerini belirmişlerdir. Bu gayeyi baz alarak, kişinin önce kendi nefsinin arındırması daha sonra ise ümmete nasihat etmesini, hedeflemişlerdir. Dergi 1986'dan bu yana aynı çizgisini korumaktadır. Her sayıda tüm yazarlar bir ana başlık üzerine yazılarını yazmışlardır. Dergide, Sadık Dâna imzalı yazılar var, önceki sayılarda altınoluk imzalı, yayınlandığı dikkat çekse de sonradan Sadık Dâna isminde yayınlanıyor ve bu ad, Musa Topbaş'a aittir. Aynı dergide tasavvuf ehlinen Abdülkâdir Geylani, Mevlana, Şâh-ı Nakşibendi gibi önemli şahsiyetlerin hayat hikayeleri ve görüşlerinden, güncel meselelerden, itikad, ibadet, gibi konular yer almaktadır. Ayrıca Altınoluk dergisinin yanında ek olarak bayanlara yönelik Şebnem ve çocuklara dair Altın Çocuk dergilerini de çıkarmaktadır. Mart 1986'dan beri çıkarılan Altınoluk dergisi Taşgetiren önceleri dergide Ahmet Maraşlı takma ismini kullanmıştır. Bu arada başından beri Altınoluk'un önceleri haftalık, sonraları aylık toplanan yayın kurulu mahiyetinde bir istişare heyeti bulunmaktadır. Ahmet Taşgetiren, İsmail Lütfi Çakan ve Hasan Kamil Yılmaz haftalık Salı buluşmaları yaparak, "Dünya Gündemi ve İslam" gibi başlıklarla gündemi belirlemişler, Anadolu'da yaptıkları konferansların da önemli olduğunu dile getirmişlerdir.⁴⁷ Derginin başyazarlığını, Osman Nuri Topbaş, yapmaktadır. Tasavvuf ağırlıklı bir içeriği olan dergi, yayın hayatını İstanbul'da sürdürmektedir. Altınoluk dergisiyle birlikte Yuvamız, Altın Çocuk ismiyle çıkan dergilerde, Ahmet Maraşlı, Ahmet Rüstemoğlu ve Enes Ufuk imzalarıyla çocuğa hitap eden, görgü kuralları niteliğinde, zaman zaman hayattan kesitler taşıyan yazılar yer almıştır. Ahmet Taşgetiren, Altınoluk'un 33 yılında 396 sayısında bulunmuştur. Cemaat, yayın alanına esas olarak Mahmut Sami Ramazanoğlu'nun külliyyatını yayınlamayı kendine görev edinen Erkam Yayınları'nın kurulmasıyla katılmıştır. "Cemaat İslami dergiler

⁴⁴ Şadiye Ay, "Türkiye'de Siyasal İslam", *Mevzuat dergisi*, S.83, 2007 Kasım, s. 83.

⁴⁵ Orta merkez anlamında ayette geçer, kenar ve çevre bozulmaya müsaittir bu yüzden ortası daha makbuldür. Ayrıca hayır ve şer açısından da övülmelerin ortasını ifade için kullanılır.

⁴⁶ Altınoluk Komisyon, "Aziz Ümmet Olmaya Azmetmek", *Altınoluk dergisi*, S. 1, 1986, s. 2.

⁴⁷ Ahmet Taşgetiren, "Altınoluk Yolculuğum,"

<https://medium.com/@AhmetTasgetiren/alt%C4%B1noluk-yolculu%C4%9Fum-59489c64a572> (erişim tarihi: 05.03.20019).

grubuna ise 1986 Mart ayında Altınoluk dergisiyle katılmıştır. Günümüze kadar, aksamadan her ay yayınlanan bu dergi Erenköy Cemaati'ni anlamakta yardımcı olmaktadır.”⁴⁸ Derginin son bölümünde ise siyasete yer verilir. Dünya ve Türkiye gündemi değerlendirilmektedir.

Altınoluk bir tasavvufi camia bünyesinden çıkmıştır. Tasavvuf ağırlıklı olması tabiidir. Ama Altınoluk'un çok daha kapsayıcı bir dergi olduğu görülür. Yayın muhtevası şöyledir: İslam-İnsan ilişkisi, İslam-Müslüman İlişkisi. İslam-Toplum irtibat alanlarını gözlemlemek ve zuhur eden açığı farklarını, insanın, Müslümanın ve toplumun önüne koymak, bu arada İslam'ın sabitelerini hatırlatmak olarak açıklamaktadırlar.

Yazı İşleri Müdürü, 1-12 sayıları arasında R. Fatih Uğurlu, 13-25 sayıları arasında Mustafa Eriş ve 26-370 sayıları arasında Ahmet Taşgetiren'dir.⁴⁹ Ahmet Taşgetiren'den sonra derginin genel yayın yönetmeni Mehmet Lütfi Arslan olmuştur. Genel yayın yönetmeninin değişmesiyle birlikte, Lütfi Arslan dergiye daha sade bir görünüm getirerek yazıları da çeşitlendirmeye özen göstermiştir.

1.5.2. Altınoluk Dergisinin Yazarları

Tüm yazarlar Erenköy Cemaati mensubu değildir. Fakat cemaat adına yazan yazarlar mevcuttur.

Öncelikle şöyle belirtmeliyiz ki; Ali Rıza Temel, Durak Pusmaz, İsmail Lütfi Çakan, Yaşar Kandemir gibi yazarlar dergide genel anlamda İslami düşüncelerini ifade ederken cemaatin müntesibi olmadıklarını belirtebiliriz.

Hasan Kamil Yılmaz, Hidayi Vakfının bir dönem başkanlığını yapmıştır. Abdullah Sert ise Erkan yayınlarının ve Altınoluk dergisinin künyesinde, derginin sahibi gözükmektedir. Mehmet Lütfi Arslan, Süleyman Derin, Adem Ergül, Necdet Tosun gibi pek çok yazar bulunmakla beraber, onların içinde en bilinen yazarları ve

⁴⁸Ruşen Çakır, *Ayet ve Slogan; Türkiye'de İslami Oluşumlar*, Baskı1, İstanbul, Metis Yay.,1990, s. 56.

⁴⁹ Ahmet Taşgetiren, “Altınoluk Yolculuğum”

<https://medium.com/@AhmetTasgetiren/alt%C4%B1noluk-yolculu%C4%9Fum-59489c64a572> (erişim tarihi: 05.03.2019).

onların eserlerinden bahsedeceğiz. Bu yazarlar kendi düşüncelerinin yanı sıra, cemaatin genel İslam anlayışına uygun yorumlar da yapmışlardır.

Bununla birlikte dergi, yayın politikası gereği camaatin İslam yorumuna uygun ve çelişmeyen konuları ve yazarları kendisi belirleyip buna uygun yazarları seçmektedir.

Altınoluk dergisi yazarları: Ahmet Taşgetiren, Mustafa Eriş, Yrd. Doç. Dr. Adem Ergül, Alırıza Temel, Prof. Dr. Süleyman Derin, Cafer Dumuş, Sadık Dâna, Osman Nuri Topbaş, M. Sami Ramazanoğlu, Prof. Dr İsmail Lütfi Çakan, Neslihan Türk, Cafer Durmuş, Beytullah Demircioğlu, Prof. Dr Ethem Cebecioğlu, Nureddin Yıldız, Prof. Dr Mahmut Kaya, Bestami Yazgan, Doç. Dr. Kerim Buladı, Prof. Dr. İrfan Gündüz, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Karabacak, Şemseddin Kırış, Prof. Dr. Necdet Tosun, Dr. Fuat Akpınar, Doç. Dr. Durak Pasmaz, Hatice YILDIZ, Dr. Şemseddin Kırış, Prof. M. Lütfi Arslan, Abdullah Sert, Doç. Dr. Abdullah Aygün gibi pek çok yazar bulunmaktadır. Bununla birlikte yazarlar her ay değişebilmektedir. En bilinen yazarları ve eserlerini ele alacağız.

1.5.2.1. Ahmet Taşgetiren

Ahmet Taşgetiren, yazar ve gazetecidir. 1965 yılında Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinden, 1970’te ise İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünden mezun olmuştur. Yeniden Millî Mücadele, Pınar, Türk Edebiyatı dergilerinde makaleler yazmıştır Bayrak, Tercüman ve Zaman gazetelerinde köşe yazarlığı yapmıştır. Dergiden ayrılmış olsa da derginin kurucularından biridir. 33 yıldır derginin yazı işleri müdürlüğünü sürdürmüştür. Kendisi, yazısında şöyle ifade etmektedir, Mart 1986’da Altınoluk’un ilk sayısı çıkmıştır. Kapak sözü “Andını Hatırla” idi. “Elest bezminde Yaradan’a verdiği söze sadık kal. “Benim bu sayıdaki yazımın ki Altınoluk’un ilk yazısıdır” altında Ahmet Maraşlı imzası vardır

Altınoluk’ta ve Altınoluk’la birlikte okuyucuya önce Yuvamız sonra Altın Çocuk ismiyle ulaşan dergilerde, Ahmet Maraşlı’nın yanında Ahmet Rüstemoğlu, Enes Ufuk imzalarıyla çocuğa hitap eden, görgü kuralları niteliğinde, zaman zaman hayattan kesitler taşıyan yazılar yer almıştır. Ahmet Taşgetiren ismi için de Altınoluk’un 33 yılında ya da 396 sayısında birlikte bir yürüyüş söz konusudur, diyerek 33 yıldır birlikte olduğunu ifade etmiştir, diyerek Altınoluk, ümmetin

acılarına, sancularına ilişkin duyarlılığını bu 33 yıl boyunca hiç kaybetmedi diyerek derginin hep aynı çizgide olduğunu da belirtmiştir. Kendisi yine “25 kitabım çıktı Erkam Yayınevi bünyesinden. Onlarca fuarda Erkam standında kitap imzalayıp, okuyucularla muhabbet ettik” demiştir.

1.5.2.2. Abdullah Sert

Abdullah Sert, 1948’te Kütahya-Tavşanlı’da doğdu. İlk ve orta tahsilini Tavşanlı’da, liseyi de Balıkesir İmam Hatip Lisesi’nde tamamladı. 1966 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne kaydoldu.

1970 yılında Merhum Musâ Topbaş ve Merhum Mahmut Samî Ramazanoğlu ders halkalarıyla buluştu. Aynı yıl İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden mezun oldu. Diyanet işlerinin İstanbul teşkilatında vaiz, Milli Eğitimde Din Dersi öğretmenliği görevlerini sürdürürken, (1973’de) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi ve Avukatlık Stajını tamamladı. 1974-78 yılları İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğünde, 1979-80 yılları İlim Yayma Vakfı Yüksek Tahsil Talebe Yurdunda yöneticilik yaptı. 1980 yılından sonra Erkam Yayınlarının Kurucusu ve Genel Müdürü olarak Yayıncılığa başladı. Bu arada, çeşitli sivil toplum kuruluşlarında kurucu ve yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı.

1986 yılıyla birlikte Erkam yayınları bünyesinde Altınoluk ve diğer dergilerin yayını gerçekleştirdi. Hâlen sivil toplum kuruluşlarında ve Erkam/Altınoluk kuruluşundaki yazılarını sürdürmektedir. Cemaatin en güçlü isimlerindedir. Hatta Osman Nuri Topbaş’ın yerine geçecek kişi olduğu da söylenir.

1.5.2.3. Hasan Kamil Yılmaz

İlkokul öğrenimini Kocaeli’de bulunan Akmeşe Bölge İlkokulu’nda 1963 yılında tamamlayan Hasan Kamil Yılmaz, 1970’te Adapazarı, İmam Hatip Lisesi’nden mezun oldu ve aynı yıl İzmit’e geri dönerek Sarımeşe Köyü’nde üç ay süreyle imam-hatiplik görevinde bulundu. Kısa süreli imam-hatiplik görevinin ardından İstanbul’a gelen Hasan Kamil Yılmaz, 1974’te İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünü bitirdi. 1974-77 yılları arasında Bakırköy Şenlikköy Ortaokulunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği, Gaziosmanpaşa İmam Hatip Lisesi’nde öğretmenlik ve müdür yardımcılığı yapan Hasan Kamil Yılmaz, 1977’de İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Tasavvuf ve Tarihi asistanı olarak başladı.

Eğitim hayatına devam eden Yılmaz, Mayıs 1983'te Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doktor oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Yardımcı Doçent oldu. 1986-1987 yılları arasında bir yıl süreyle sahasında araştırmalar yapmak ve incelemeler yapmak için Mısır'a gitti. 1989'da Doçent, 1996'da Profesör oldu.

Neşredilmiş yirmiyi aşkın eseri, farklı dergilerde yayınlanmış makaleleri, ansiklopedi maddeleri, ulusal ve uluslar arası düzeyde çeşitli bilimsel toplantılarda sunulmuş pek çok tebliğleri vardır.

Eserlerinden ve makalelerinden bir kısmı İngilizce, Rusça, İtalyanca, Macarca, Arnavutça'ya tercüme edilmiş, Kazak ve Azeri dillerine çevrildi. 2010 tarihinde yaklaşık 34 yıl çalışmış, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyeliđinden, T.C. Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına tayin oldu. Altı yıl bu görevde kaldı. 12 Ocak 2017 tarihinde İstanbul Müftüsü olarak görevlendirildi. 05.07.2019 tarihinde yaş haddinden emekli oldu.

01.09.2019 Sabahattin Zaim Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'ne önce öğretim üyesi, ardından 20 Eylül'de dekan olarak atandı halen bu görevine devam etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ALTINOLUK DERGİSİ/ERENKÖY CEMAATİNİN ÜZERİNDEN TEMEL DİNİ GÖRÜŞLERİ

2.1. DİNİ TARTIŞMALAR

2.1.1. İman-Amel İlişkisi

İman kelimesi, أمن fiilinden mastar olup, güvende olmak, birine bir hususta boyun eğmek itaat etmek, güvenli olmak manasına gelir.⁵⁰ İstılahta bir şeye tereddütsüz bir şekilde, kesin olarak inanmak ve tasdik etmek demektir.⁵¹ Amel'in tanımına gelince ise, Arapça a-m-l "عمل" kök fiilinden mastar olan fiil olarak; iş yapmak, amel etmek, sözlükte iş, çaba, fiil, hareket ve çalışma gibi manalara gelir.⁵² İstılahta ise insanların niyet ederek yaptıkları işe amel denir.⁵³ Peygamberimizin vefatından sonra Müslümanlarda farklı görüş ayrılıkları olmuştur. Bu ayrılık örneklerinden birisi de büyük günah işledikten sonra, o kişi hala mü'min sayılır mı? Sadece iman etmek yeterli midir? İman amelin parçası mıdır? gibi kelami tartışmaları beraberinde getirir. İman-amel ile ilgili tartışmaların hicri 1. Asrın ikinci yarısından sonra başladığı bilinir. Bu konuyla ilgili temel tartışma konusu, iman ile amelin imandan bir parça olup olmadığıdır. Bu tartışma Hariciler tarafından başlatılmıştır. Mürcie Haricilerin, eylemin imanın parçası olmadığına karşı çıkmıştır. Mu'tezile'nin farz olan amelleri iman olarak görmesiyle tartışma büyümüştür. Sunni kelamcılar ise amelin imanın bir parçası olmadığını savunmuşlardır. Sünni kelamcılar iman ve amel baş başka şeylerdir birbirinin parçası olamaz⁵⁴ der. Bu iman-amel tartışmasında ele alınan görüşleri üç başlık altında şu şekilde özetlemek mümkündür; Birincisi, amel imandan bir cüzdür, amelin olmaması imanın da yokluğunu gerektirir. İkincisi, amel imanın dışındadır. Üçüncüsü amel, imandan bir cüz değildir. Ama her ikisi arasında güçlü bir ilişki vardır ve iman mümin kişiyi güzel ameller yapmaya yöneltir.

⁵⁰ İbn Manzûr, *Lisanü'l arab*, c.13 s.21; Fîrûzâbâdi, *el-Kâmûsu'l-Muhît*. c.3 s. 60.

⁵¹ İbn Manzûr, *Lisanü'l arab*, c.13 s.21; el-Kâmûsu'l-Muhît. c.3, s. 61.

⁵² İbn Manzûr, *Lisanü'l arab*, c. 11, s.474-475.

⁵³ Râgıb el- İsfahani, *el-Müfredât fî Ğarîbi'l-Kur'ân*, c.1 s.587; İbn Manzûr, *Lisanü'l arab*, c.13, s. 21.

⁵⁴ Aydın Ömer, *Kur'an'ı Kerim'de İman- Amel İlişkisi*, İşaretler Yayınları, İstanbul 2007, s. 59-120.

Birinci görüşü benimseyen Mu'tezile âlimleri iman-amel ilişkisinde amele ve ahlaklı olmaya büyük önem vermişlerdir. Haricîlerin dindar ve insafsız tutumlarına; Mürcie'nin de amelden çok düşünceye önem vermelerine mukabil Mu'tezile, imanı bilişsel bir olgudan ibaret görmemiş, aksine ameli imana dâhil ederek, iman ile salih amelin birbirine bitişik olduğunu ve imanın ameli kapsadığını iddia etmiştir.⁵⁵

Ehl-i Sünnet'e göre iman ve amel farklı şeyler olup amel imandan bir cüz değildir. Bu nedenle haram işlemek veya farz, vacip gibi amelleri terk etmek kişiyi imandan çıkarmaz. Bununla birlikte imanın kemale ermesi ve muhafazası için amel gereklidir. Bu nedenle imanla amel arasında çok sıkı bir bağ vardır ve birbirini tamamlayan iki ayrı husus olarak değerlendirilmelidir.⁵⁶

Ali Rıza Temel'e göre iman; peygamberlerin Allah'tan alıp insanlara tebliğ ettiği mutlaklık kazanan esasları tasdik edip kabullenmektir. İmanda kalben tasdik gerekir. Dil ile ikrar ise, kişinin Müslüman olduğunu bilmesi için gerekir. Hariciler, Şia ve Mutezile alimleri, imanın geçerli olması için amel şartının da gerekli olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁵⁷ Yani Temel, burada Hariciler ve Mutezile'den örnek vererek düşüncesini teyit etmektedir.

Sadece imanın tek başına yeterli olamayacağını imanın amelsiz olmayacağını savunmuşlardır. Dinin, merkezinde iman vardır. Hayatın bütün yönleri, bu merkeze göre değer ve anlam kazanır. İmansızlık anlamsızlık demektir.

Altınoluk dergisi, iman-amel ilişkisi açısından sadece iman etmenin yeterli olacağını savunan Ehl-i Sünnete karşı çıkmış, iman etmenin tek başına sayılamayacağını amelin imanı desteklediğini savunur.

Yine Ali Rıza Temel'e göre; iman, ameli daha verimli ve anlamlı kılar, amel de imanın, güç kazanmasına sebep olur. Ameli imandan bir cüz saymayan Ehl-i Sünnet âlimlerinin görüşü; amelin gereksizliği, sadece dil ile ikrarın yeterli olacağı anlamına gelmez. Bu görüş; amel eksikliğinden dolayı kişinin mümin vasfını

⁵⁵ Suphi, *Mu'tezile*, c.1 s. 163; Murat Sülün, *Kur'an-ı Kerim Açısından İman-Amel İlişkisi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005, s. 56-57.

⁵⁶ Recep Önal, "İman ve Mahiyeti Konusunda Mu'tezilele Ehl-i Sünnet Polemiği", *Ondokuz Mayıs İlahiyat Fakültesi dergisi*, 2015, s.39, s.s121-146.

⁵⁷ Ali Rıza Temel, "Kamil İman Sahil Amel", *Altınoluk dergisi*, S. 353, (2015 Temmuz), s. 24.

kaybedeceğini söyleyen Hâricî ve Mu'tezilî görüşü reddetmek, kalben inanmaya devam ettikçe bir kimsenin mümin sayılacağını kabul etmek, şeklinde yorumlanması gerekir.⁵⁸ İrfan Gündüz'e göre ise iman, insanın samimi isteği ve arzusu dışında, herhangi bir zorlamayla veya farkında olmaksızın kurulabilen ve uygulamaya koyma eğilimi taşımayan bir ilişki değildir. Yani iman, ne sadece bir duygu, ne tek başına bir irade, ne yalnızca bir fiil ve ne de tek başına başka bir şeydir. Belki bunların toplamından oluşur. Bu unsurlardan birisinin eksik olması hâlinde, Allah ile kul arasında olması gereken alâkanın mükemmel bir şekilde kurulmadığı ve böyle bir imanın, şartlarını taşıyan bir iman olmadığı anlaşılır.⁵⁹ Altınoluk yazarlarının görüş birliği içerisinde olup imanın amelsiz tek başına yeterli olmayacağını, amelin imanı destekleyeceğini ayetlerden de ilham alarak görüşlerini desteklemişlerdir. Öte yandan Ehl-i Sünnet ise Kur'ân'da iman edenler ve salih amel işleyenler diyerek başlayan pek çok ayet bulunur. Bu ayetlerde "iman edenler"⁶⁰ ve "salih amel"⁶¹ işleyenler ayrı ayrı zikredilir. Eğer iman, amelin bir parçası olsaydı iman edenler ve salih amel işleyenler ayrı ayrı zikredilmezdi, demişlerdir.

İsmail Lütfi Çakan, iman zayıflığı ve amel eksiliğini, birbirinin zayıflığı olarak nitelemiş "hem sağlam bir imana, hem de o imana, dayalı kaliteli bir amel hayatına sahip fertler bütünü olarak varlığını ve etkinliğini kanıtlayabilir."⁶² Bu eksikliği ise ümmetin başına gelen en zararlı şey olarak nitelemiştir. Çakan, İmanda olan eksikliğin amelde de eksiliğe yol açacağı görüşündedir. Osman Nuri Topbaş'a göre ise, iman etmek tek başına yeterli değildir, onu "amelle süslemek"⁶³ gerekir.

Dinin ilk temel esası inanmak, yani iman, ikincisi ise ameldir diyen Mehmet Demirci, şu örneği vermektedir: "İçimizdeki inancın, dışa yansımaları gerekir. Tek başına inanç, şüphesiz bir değerdir, ama eksiktir. İman, bir fidana benzetilir; fidanın

⁵⁸ Temel,"a.g.m," s. 353.

⁵⁹ İrfan Gündüz, "İman'ın Anatomisi", *Altınoluk dergisi*, S.148, (1998 Haziran), s. 16.

⁶⁰ Bakara, 2/77, Yunus 10/9.

⁶¹ Hud,11/23.

⁶² İsmail Lütfi Çakan, "İmanınızı Sımsıkı Tutunuz", *Altınoluk dergisi*, S. 364, (2016 haziran) s. 21.

⁶³ Osman Nuri Tobaş, "İman ve İmtihan", *Altınoluk dergisi*, S. 150 , (1998 Ağustos), s. 20.

gelişip büyümesi su vermekle ve bakımla mümkündür. İman fiille, desteklenmezse, su verilmeyen fidan gibi bakımsız kalır, hatta kuruma tehlikesiyle karşılaşabilir.”⁶⁴

Altınoluk komisyonu görüşlerini Kur’an, İslâm’ın ibadet hayatı ve takva hayatını kapsayan tarafına işaret ediyor. “*Âlemlerin Rabbine teslim olun; namaz kılın ve Allah’tan takva üzere sakının! diye emrolunduk.*”⁶⁵ ayetinde de bahsedildiği üzere İslam, ibadetsiz olmaz.⁶⁶ Hepsi bir arada olmalı görüşündedirler. Bu anlamda tüm yazarlar iman, amelsiz olur görüşüne karşı çıkmışlardır.

2.1.2. Din-Şeriat İlişkisi

İslam hukuku bilginleri, din ve şeriat ile ilgili farklı görüşler ortaya koymuşlardır, dinin her şeyi kapsadığını düşünen olduğu gibi, din ve şeriatın farklı olduğunu düşünenler bulunmaktadır. Şeriat alanının kısmen dinden bağımsız olduğu ve sosyo-kültürel alanı kapsadığını da düşünenler⁶⁷ bulunmaktadır.

Ali Keleş’e göre, İslam hukuku literatüründe, hukuk kavramı olarak, “eş-Şeria” kavramı kullanılmaktadır. Şir’a kökünden gelen bu kelime dilimizde geniş yol, doğru yol, Allah’ın kulları için vaz ettiği din, ilahi kanun, amelle ilgili kanunların tümü, dinin zahiri ve dünya ile ilgili hükümlerin bütünü, İslamiyet’in kitap halindeki kanunu gibi çeşitli anlamlara gelir.⁶⁸

Hasan Kamil Yılmaz’a göre şeriat, “şeriat” yol demektir. Ancak şeriat şâh-râh; yani anayol, Hz. Peygamber (s.a.)’in getirdiği dinî kuralların tümü,⁶⁹ İslâm, ise itaat etmek, bağlanmak, selâmete kavuşmak, ibadette ihlaslı davranmak, teslim olmak, kendini vermek demektir.

Ali Keleş’e göre şeriat, Allah tarafından Peygamber aracılığıyla vaz ve tebliğ olunan ilahi kanun yerinde kullanılır, yani ahkam-ı şer’iyye-i ilmiyedir. Fakat

⁶⁴ Mehmet Demirci, “İman-İslam- İhsan”, *Altınoluk dergisi*, S. 186, (2001 Ağustos) , s. 21.

⁶⁵ En’âm, 6/71-72.

⁶⁶ Hasan Kamil Yılmaz, Kur’an’na Göre İslam ve Müslüman’, *Altınoluk dergisi*, S. 158, (1999 Nisan), s.17.

⁶⁷ Hadi Sağlam- Selahaddiz Tuz, “Din ve Şeriat Sorunsalı Üzerine Bir Tahlil”, *Dergi park*, 2(4), s. 302-310.

⁶⁸ Ali Keleş, “Şeriat Kavramı”, *Altınoluk dergisi*, S. 133,(1997 Mart) , s. 46.

⁶⁹ Hasan Kamil Yılmaz, “Tasavvuf- Tarikat çerçevesi”, *Altınoluk dergisi*, S. 182,(2001 Nisan), s. 6.

şeriat bazen din manasına da gelir ve bu açıdan itikadı, ibadeti, ahlak ve muamelatı da kapsamaktadır.

Kur'ân-ı Kerîm'in çeşitli ayetlerinde şeriat kelimesi yukarıdaki anlamlarda kullanıldığı gibi, dinî içerikli sözlüklerde de aynı anlamlar verilmektedir. Hadislerde ise kelime hem sözlük anlamında hem de Kur'an'daki anlamına paralel olarak terim anlamında, bazı hadislerde geçen “dînullah”⁷⁰ Allah'ın yolu, şeriatı, kanunu, anlamını; “*Kişi dostunun dini üzeredir*”⁷¹ “*Her bir dinin özellikle önem verdiği bir ahlâkı vardır. İslam'ın ahlâkı, hayadır*”⁷² anlamındaki hadislerde de din, “şeriat, edep ve ahlâk” anlamlarına gelir.

“Allah, tarafından vaz edilen hüküm, dinin hükümleri” anlamında kullanılmaktadır. Kur'an'da yer alan şeriat kelimesi tefsir bilginleri tarafından din anlamında yorumlanmıştır. Yine Ali Keleş, Hamdi Yazır'dan aldığına göre dine, şir'a denmesinin nedenini merhum Hamdi Yazır kelimenin etimolojik manasından yola çıkarak şöyle açıklamaktadır.

“El-Bahira” adlı eserde müellif, şeriat: “Arap dilinde insanların ırmaklardan ve benzeri yerlerden su almağa gittiği yerdir.” demektedir. Ragib el-İsfahanî de: “Şer” aslında mastardır, sonra açık ve geniş yola isim olarak verilmiş, bundan sonra da şer, şeriat ve şir'a denilmiştir. Böylece şeriat dindeki tarikat-ı ilahiyeye, istiare yoluyla isim olarak verilmiştir.”⁷³ Bazı bilginler ise şeriat kelimesinin isim olarak verilmesini, suya gidilen yoldan hareketle açıklar ve iki kelime arasında şu şekilde irtibat kurmaktadır. Hakikat ve sıdk ile ona sülük eden kimse hem ona kanar, hem de temizlenir. Ancak bu yorumu yapan alimler, iki kelime arasındaki farka değinerek “her peygamber zamanında dinin tek, şeriatın farklı olduğunu” ifade etmişlerdir.

Keleş, İslam'ın ilk dönemlerinde şeriat ve fıkıh kavramlarının aynı anlamı ifade ettiğini ilimlerin disiplin kazanmasıyla, bu anlamların farklılaştığını iddia etmiştir. Keleş, bu dönemde şeriat ve fıkıh terimleri dinin pratiğe yönelik (amelî) hükümlerini ifade etmektedirler. Bu dönemde şeriat kelimesi “Allah tarafından konan dini hükümleri,” fıkıh kelimesi ise “hukukçuların doktrine yorumlarını” ifade

⁷⁰ Dârimî, *Sünen*, Talak,10.

⁷¹ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Edeb, 16; Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 45.

⁷² İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 17.

⁷³ Müslim, *el-Cami*, Mesacid, 257.

etmek maksadıyla kullanılmış ve böylece aralarında fark oluşmuştur. Ancak hukukçunun, içtihatla isabetli olması durumunda fıkıh kelimesi şeriat kelimesinin kapsamında yer almış ve her iki kelime arasında mantıktaki ifadesiyle “umum husus min vechin” (eksik girişimlilik) meydana gelmiştir. “Şeriat” kelimesi, terimlerin olduğu dönemde “Allah'ın, kulların fiillerine yönelik koyduğu hükümler” olarak kullanılmıştır. Bu kullanımı dikkate aldığımızda ahlak kuralları, şeriat kavramının, dışında kalmıştır.⁷⁴ Sonuç olarak Ali Keleş, şeriat kavramını, ilahi menşeli hükümler bütünü olarak değerlendirmiştir. “Anlam olarak ister hukuk ister nizam ister kanun olsun, kendine özgü muhtevası sebebiyle İslam hukuku kaynağı olarak görülmektedir” sonucuna ulaşmıştır. Süleyman Derin ise Şeriat kavramını İmâm-ı Rabbânî'ye dayanarak “Şeriat ve hakikat birbirinin aynısıdır,”⁷⁵ birbirinden ayrı değerlerdir demiştir. Aralarındaki fark icmal ve tafsil, yani şeriat özel, hakikat detaydır, zorlanarak amel etmek ve zorlanmadan amel etmek, gaybet ve şehadet yani görmek ve görememektir, bu ikisinin farkıdır demiştir. Şeriat ile hakikat arasında kıl ucu kadar fark hissedilirse, bu durum hakikate ulaşamamıştır.

Osman Nuri Topbaş'a göre şeriatın (dinî hayatın) üç temel özelliği vardır: İlim, amel ve ihlâs. Bunlar tam olarak ifa edilmedikçe şeriatın isteği yerine getirilmiş olmaz. Tasavvufî bir hayatı elde etmekteki amaç, şeriatı ikmal etmektir (yani dini ihlâsla yaşamaktır). Yoksa tasavvuf, asla şeriatın dışında bir şey değildir. Son olarak Altınoluk dergisi komisyonuna göre ise, “temeli ve binasıyla şeriat,”⁷⁶ hikmete ve kulların dünya ve ahiret maslahatına dayanır. Şeriatın tamamı, hikmet, maslahat, rahmet ve adalettir. Çünkü onlar, İbn Kayyim el-Cevziyye'nin *İ'lâmü'l-Muvakîni*'ne dayanarak şeriatı, Allah'ın adaleti, kullar arasında rahmeti, peygamberin doğruluğuna ve hak oluşuna hikmeti olarak tarif etmişlerdir. Altınoluk komisyonu dini, kâinat deliline dayanarak tevhit deliline Allah inancına dayalı bir şekilde, tanımlamıştır. Onlar, din denilince İslam dinini kastettikleri ilk etapta akla gelmektedir.

⁷⁴ Ali Keleş, “Şeriat Kavramı”, *Altınoluk dergisi*, S. 133, (1997 Mart) , s. 46.

⁷⁵ Süleyman Derin, “İmam Rabbânî-de Şeriat Hassasiyeti”, *Altınoluk dergisi*, S. 341, (2014 Temmuz), s. 28.

⁷⁶ Bkz., “*Hangi İslam Hangi Müslüman*”, Altınoluk, <https://www.altinoluk.com.tr/blog/hangi-islam-hangi-musulman>, (erişim tarihi: 20/04.2019).

2.1.3.Kaza ve Kader Anlayışları

Altınoluk dergisinin yazarlarından Osman Nuri Topbaş, Allah'ın henüz meydana gelmemiş hâdiseleri önceden bilip tertiplemesini ve levh-i mahfuzda ortaya koymasına kader, daha önce kaderde tesipt edildiği şekilde hadiselerin gerçekleşmesine ise kaza olarak tarif eder. Ona göre Allah'ın, meydana gelecek olayları daha gerçekleşmeden önce bilmesi, “ulûhiyetinin muktezası”⁷⁷ olarak zaman ve mekandan münezzeh olduğu için bu bilgiyi bilir. Öte yandan Osman Nuri Topbaş “kader bilinmez bir sırdır”⁷⁸ diyerek, insan elinde olmayanlara sızlanmak yerine şükretmelidir. İnsanın menfî ve müspet hayır ve şerri yapıp yapmaması kendi tercihidir buna cüz'i irade denir. Ali Rıza Temel ise kaderi, yine aynı şekilde tanımlayarak Allah'ın ezelden sonsuza kadar olacak olayların mekan, zaman, özellik ve nitelik açısından sınırlaması, takdir etmesi kaderdir. Kadere imanı “kederlerin ilacı”⁷⁹ olarak görmektedir. Allah'a inanan biri, başına bir şey geldiğinde neden ben diye sormaz. Osman Nuri Topbaş “Bazı salih kişilerin geleceği görmelerine ise levh-i mahfûzda kalplerine aksettirilmiştir.” Osman Nuri Topbaş'ta aynı şekilde bir insanın kötü bir yola düşüp ne yapayım, kaderim böyle demesi, onun gafletindedir diye izah eder.

Mahmut Sami Ramazanoğlu ise Kaderi, Varlıkların ezelde levh-i mahfûzda toplu bir halde oluşmasıdır olarak kazayı ise “Mümkinât'ın kader'e bağlı olarak birer birer, ayrı ayrı oluşması ve yoktan vâir olmasıdır”⁸⁰ şeklinde tanımlar. Mahmut Sami Ramazanoğlu, hadisten örnek vererek kadere iman etmek, hüçün ve kederi izale eder.

2.1.4. Kıyamet-Ahret Anlayışları

Altınoluk dergisi yazarlarından Ahmed Maraşlı, ölümden sonraki hayatın varlığı “dünya hayatını da şekillendirmektedir.”⁸¹ Öldükten sonraki hayata inanmak müminin hayatına sorumluluk duygusu katar. Bu duyguyu insana yaşatacak başka bir inanç yoktur. Ahret inancı dışında insanı bağlayacak hiçbir şey yoktur, diye

⁷⁷ Osman Nuri Topbaş, “Kader ve Esrarı”, *Altınoluk dergisi*, S.193, (2002 Mart), s. 32.

⁷⁸ Osman Nuri Topbaş, “Kader ve Teslimiyet”, *Altınoluk dergisi*, S. 346, (2015 Ocak), s. 119.

⁷⁹ Ali Rıza Temel, “Kader Var Keder Yok”, *Altınoluk dergisi*, S. 363, (2016 Mayıs), s. 19.

⁸⁰ M. Sami Ramazanoğlu, “Kader Sırrı”, *Altınoluk dergisi*, S. 163, (1999 Eylül), s. 27.

⁸¹ Ahmed Maraşlı, “Amentüdeki Hayat”, *Altınoluk dergisi*, s. 13, (1987 Mart), s. 5.

düşünmektedir. Süleyman Derin ise,⁸² “imanın en önemli şartı ahirete ve oradaki Mahkeme-i Kübra’ya inanmaktır.” Ona göre, amellerimizin karşılığını bu dünyada göremeyiz, karşılığını ahirette göreceğiz, ahirete inanmayan insan bu dünyada sadaka bile vermez diye düşünür. Ali Rıza Temel ise ahiret inancına, “*varlıkların ve olayların anlam kazanmasıdır.*”⁸³ Hasan Kamil Yılmaz, Ahiret inancı semavi dinlerin ortak inancıdır, “ahirete iman konusu, hayatın anlamını yükseltmektedir.”⁸⁴ Dolayısıyla ölüm sonrası hayata inanan kimsenin daha düzenli ve ahiret için yaşayacağını dile getirir.

2.2. DİN-MEZHEP-TARİKAT ANLAYIŞLARI

Altınoluk dergisine göre, Mezhep, dînî bir hüküm vermenin kuralı, çerçevesi ve sistemini ifade eder. Derginin yazarlarından Prof. Dr. Mehmet Derin ile yapılan bir röportajda, onun bakışı mezhep ve tarikatlara pozitifdir. Derin’e göre, hepsinin amacı Allah’ın rızasını tam olarak elde etmektir. Farklı isimlendirmeler, tanıtıcı ve hayır yolunda yarışan bir amaç gütmektedir. Bu da İslam’ı bölmez⁸⁵ diyerek mezhep ve tarikatların İslam’da bölücülük yaratmadığını ifade eder.

2.2.1. Din-Mezhep İlişkisi

Din, itaat, ceza⁸⁶ hesap, İslam⁸⁷ gibi manalara gelir. Muhammet Murtâza Zebîdî (ö 1205/1791) ayet, hadis ve Arap şiirinden yola çıkarak yirmiden fazla manaya geldiğini söyler

Mezhep kelimesi, Arapça ذهب fiilinden türemiş olup gidilecek yer ve zaman anlamına gelmektedir. Çoğulu “mezâhip”tir.⁸⁸ Kur’ân-ı Kerîm’de pek çok türevi geçmekle birlikte mezhep şeklinde hiç geçmemiştir. Üzerinde gidilen yol, inanç

⁸² Süleyman Derin, “Ahirete Yakini İman”, *Altınoluk dergisi*, S. 370, (2016 Aralık), s. 23.

⁸³ Ali Rıza Temel, “Kader ve Keder Yok”, *Altınoluk dergisi*, S. 363, s. 19.

⁸⁴ Hasan Kamil Yılmaz, “Takva azığı ile temiz bir hayat”, *Altınoluk dergisi*, S. 296, (2010 Ekim), s. 6.

⁸⁵ Süleyman Derin, “Tarikat ve Mezhep Bölücülük mü?”, *Altınoluk dergisi*, S. 29, (2010 Eylül), s. 28.

⁸⁶ Rağîb el İsfahanî, *Müfredat*, c 1, s. 323; EbûAbdirrahmân el-Halîl b. Ahmed b. Amr b. Temîm el-Ferâhîdî, *Müfredat Fî Ğaribi’l Kur’an*, Kitabulayn Dar-ı Mektebeti’l Hilal, c.8, s.72.

⁸⁷ Lisanü’l Arab c.13, s.167.

⁸⁸ Lisanü’l Arab, C. 1 s.394.

manalarına gelir. Genel olarak Altınoluk yazarı mezhep kavramını, gidilen yol olarak tanımlamıştır. Yani Dinin inanç esaslarını, ameli hükümlerini idrak etme ve yorumlama konusunda ekolleşme ürünü olan, “ilmi ve fikri birikim”⁸⁹ olarak tanımlamışlardır.⁹⁰

Hiz. Peygamber henüz hayattayken bile, ondan, uzakta yaşayan bilgin sahabelerin, Usûl (hüküm çıkarma kâideleri) ve Fürû’uyla (fikhî meseleleri) kurulmuş olmasa da kendi mezheplerinin, oluşmaya başladığını göstermektedir.”⁹¹ Osman Nuri Topbaş’a göre, mezhep aynı zamanda dini bir hüküm vermenin kuralı, çerçevesi ve sistemini ifade eder. Peygamberimiz (sav) hayattayken sahabe karşılaştığı problemleri, ona götürmüşlerdir. Bu sebeple o dönemde mezheplerden söz etmek mümkün değildir. Fakat o dönemde hüküm çıkarma yetisine sahip sahabeler de vardır. Nuri Topbaş, mezheplerin oluşum sebebini de şöyle açıklamaktadır, Hiz. Peygamber, Muâz’ı (r.a.) Yemen’e gönderirken ona neye göre hüküm verirsin dediğinde Muaz, Kur’ân ve sünnet ile ve bu ikisi içinde reyiyile hüküm verebileceğini söylemiştir. Osman Nuri Topbaş, içtihadın olması, İslam’a esneklik kazandırmıştır, demektedir.

Altınoluk dergisi yazarlarından Derin’e göre Hiz. Peygamber sahabeyi zaman zaman “Bedir”⁹² halkı gibi farklı isimlerle isimlendirmiştir. Farklı sıfatlarla isimlendirmiş bunda tefrika yaratmak anlamına gelmemiştir. Dolayısıyla Derin’e göre Mezheplerin var olması müslümanların birbirinden ayrı olacağı ve bölüneceği anlamına gelmez.

Altınoluk dergisi yazarlarından Şemseddin Kırış’a göre ise Ehl-i Sünnet Kelamcılarının temelleri hicri 3. Yüzyılda atılmıştır. İslam’ın ilk iki yüz yılına kadar birçok tartışma yaşandığı için itikadı mezhepler ortaya çıkmıştır. İslam’ın hilafetsiz yıllarında selefi akımlar ön plana çıkmış, şimdiki selefi akımlar tarihsel çizgide devam eden akımlar değildir.⁹³

⁸⁹ Adem Ergül, “Hayata ve Hadislere Müslümanca Bakış”, *Altınoluk dergisi*, S.371, 2017.

⁹⁰ Muhammed b. Yakub Fîrûzâbâdî, *el-Kamusul Muhit*, c.1, s. 86.

⁹¹ Osman Nuri Topbaş, “Mezheplerin Mahiyeti”, *Altınoluk dergisi*,(2010 Ağustos), s. 47.

⁹² Süleyman Derin, “Tarikat ve Mezhep Bölücülük Mü?”, *Altınoluk dergisi*, S. 295, (2010 Eylül), s. 28.

⁹³ Şemseddin Kırış, “Çağımız Selefilik Ehl-i sünnet”, *Altınoluk dergisi*, S. 379, (2017 Eylül), s. 22.

Altınoluk komisyon, mezhebi, aynı şekilde gidilen yoldur. Dininin inanç esaslarını ve ameli hükümlerini, anlama ve yorumlama konusunda ekolleşme olan, “ilmi ve fikri birikim”⁹⁴ olarak tanımlamışlardır. Yine aynı şekilde Peygamber varken hüküm koymaya gerek yoktu, müteşabih ayetlerin yorumlanması, hadis bilgisinin herkeste aynı seviyede olmayışı, İslam Devleti’nin genişlemesi ve yayılması, yeni hadiselerin ortaya çıkması, ilim öğrenme fırsatının olmaması, çıkan kelami tartışmalar, mezheplerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır, denmiştir.

Genel olarak dergi ve yazarlarının görüşlerine bakılırsa mezheplerin ortaya çıkmasını gayet tabii bulmuş, sadece tefrikaya karşı çıkmışlardır.

2.2.2. Hak Fırka Anlayışları

Kaynaklarda belli ölçüde dikkate alınan bir diğer sınıflandırma “iftirak hadisi” diye bilinen rivayetlere dayanmaktadır. Bunların bazısında Yahudi’lerin yetmiş bir, Hristiyan’ların yetmiş iki, İslâm ümmetinin yetmiş üç fırkaya ayrılacağı⁹⁵ belirtilirken bir kısmında, yetmiş iki firkanın cehennemde, birinin cennette olacağı⁹⁶ söylenilmektedir. Peygamberimizin “ümmeğin 73 fırkaya ayrılacağını, bu firkalardan da birinin kurtuluşa ereceğini dile getiren iftirak”⁹⁷ hadisi yüzyıllardır tartışılır. Bu tartışmaya bir başka boyut kazandırmak için şunu paylaşabiliriz; Maksut Çetin ve Ramazan Ege ise EKEV Akademi dergisindeki yazısında, *Bütün bu* sebeplerden dolayı biz deriz ki; bu hadisi zahirine göre alıp ilk üç asırda yaşayan kimseler içerisinde birtakım gruplar oluşturarak bu sayıya ulaşma gayreti bir kusurdur, bir taksirdir ve bir görüş zafiyetidir. Bu sayının hadiste geçen sayıya ulaşip ulaşmaması önemli değildir. Biz şunu kesinlikle biliyoruz ki, eğer hadis sahih ise Allah resulü onu söylemişse, Allah resulünün, kastettiği şekilde olması gerekir⁹⁸ bu tartışmalara açıklık getirmişlerdir.

⁹⁴ Altınoluk komisyon, “Hayata ve Hadislere Müslümanca Bakış -4-”, *Altınoluk dergisi*, S. 371, (2017 Ocak), s.21.

⁹⁵ Ebû Dâvud, Süleyman es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen*, sünne, 1 (Hadis no: 4596), İstanbul, 1981.

⁹⁶ Ahmet B. Hanbel, *Müsned*, III, 120; Dârimî, *Sünen*, Siyer, 75.

⁹⁷ Muhammet Emin Eren, “Bir Rivayetin Kısa Anatomisi; Tarihsel Süreçte İftirak Hadisinin Anlaşılma Biçimleri,” Ankara Üniv. İlahiyat Fakültesi, s .559-597.

⁹⁸ Maksut Çetin, Ramazan Ege, “El-Fark Beyne ’l-Fırak Adlı Kitabın Mukaddimesinin İlave Dipnotlarla Tercümesi”, *EKEV Akademisi Dergisi*, S. 69, 2015, s. 396.

Osman Nuri Topbaş, 72 fırkanın hepsinden ayağını Kur'an'a ve sünnete dayadığın sürece diğer ayağınla tüm mezhepleri dolaşabilirsin şeklinde ifade eder.

Seviyeli bir müminin, “pergelin sabit ayağı”⁹⁹ şeriatında olduğu müddetçe, diğer ayağıyla 72 fırkanın farklı dünya görüşlerinde dolaşmasının bir sakıncası yoktur, diyen Osman Nuri Topbaş diğer taraftan; “Peki niçin İslâm fıkında dört mezhep vardır?” sorusuna; Ehl-i Sünnet, çizgisi içinde bilinen dört mezhepten başka usulüyle, kaynakları ve prensipleriyle bize intikal etmiş başka bir mezhep olsaydı, bugün dört değil de daha fazla mezhep takip edilirdi, demektedir.

Ayrıca dört mezhebin usulleri iyi incelenirse görülecektir ki, hayatımızı İslâmî bir çizgide yaşamak için bu usuller fazlasıyla yeterlidir. Yeterki hakkıyla anlaşılın ve uygulansın. Yani dört mezhebin ulemasının tespit ettiği usul ve kaideler çizgisinde çözüme kavuşturulamayacak mesele yoktur diyen Topbaş, bir taraftan da mezhepleri dört ile sınırlandırır. Hucurât sûresinin ilk ayetinde şöyle geçer: “*Allah ve Resul’ünün önüne geçmeyin.*”¹⁰⁰ Bu ayet-i kerimede Müminler, Allah ve Resul’ünün bizzat hüküm verdiği bir konuda, kendi görüş ve arzularına göre hareket etmekten sakınmıştır. Mezhepler de bu çerçevede devam edegelmiştir diye ifade eder.¹⁰¹

Abdurrahman Candan’ın İmâm-ı Rabbânî’nin Mektubat adlı eserine dayanarak şu görüşleri savunur; Ehl-i Sünnet dışındaki inanışları benimsemeyerek, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat çizgisinde olanı, Fırka-i Naciye¹⁰² olarak tanımlar.

Abdurrahman Dilipak ise, “Fırka-i Naciye hangi mezhep diye sorulmaz,”¹⁰³ o, namaz kılan, hacca giden, ahirete inanan, oruç tutan hangi mezhepten olursa olsun Fırka- i Naciye’dir demektedir.

Mahmut Sami Ramazanoğlu ise iftirak hadisini paylaşıp bu konuya özgü bazı insanları eleştirerek, nefsanî arzularını tatmin edecek bir davete gelirler, fakat hakkın davetine ise bize kâfir demesinler diye icabet ederler diyerek bu tarz kişileri Fırka-i Naciye dışında tanımlar.

⁹⁹ Osman Nuri topbaş, “Hak Dostlarından Hikmetler”, *Altınoluk dergisi*, S. 379, (Eylül, 2017), s. 32.

¹⁰⁰ *Hucurât*, 1/49.

¹⁰¹ Osman Nuri Topbaş, “Mezheplerin Mahiyeti”, <http://www.osmannuritopbas.com/mezheplerin-mahiyeti.html> (erişim tarihi: 02/05/2019).

¹⁰² Abdurrahman Candan, “Çizgileri Net Bir Tasavvuf”, *Altınoluk dergisi*, S. 295,(Eylül 2010), s. 22.

¹⁰³ Abdurrahman Dilipak, “Şiilik Din Mi Mezhep Mi?”, <http://www.tevhidhaber.com/siilik-din-mi-mezhep-mi-13073yy.htm> (erişim tarihi: 04.04.2019).

Gördüğümüz üzere Fırka-i Naciye konusunda tüm yazarlar farklı bir bakış açısı sergilemişlerdir. Kimisi Osman Nuri Topbaş'ın bir Müslüman tüm mezhepleri ayağını bir mezhebe sabitleyip dolaşabilir diyerek mezheplerin hiçbirini Fırka'ı Naciye dışında tutmamıştır bu görüşü savunurken, kimisi Abdurrahman Candan ve İmâm-ı Rabbânî'nin Ehl-i Sünnet çizgisinde olan, Fırka-i Naciye'dir görüşünü savunmuşlardır.

2.2.3 Farklı Mezhep ve Cemaatlere Bakışları

Osman Nuri Topbaş, bir hoca talebe yetiştirirken öğrencisine tüm mezhepleri öğretmelidir Hanefi mezhebini öğretirken Şafi mezhebini de öğretmelidir. Tek bir mezhep öğreterek Etnik yapıyı, hiçbir şekilde gündeme getirmemelidir. Böylece bir zaman sonra “Ümmet şuurumuz”¹⁰⁴ oluşacaktır. Tarikat, mezhep, yöresellik, şu ırk, bu ırk yerine ümmet şuurumuz, oluşacaktır. Topbaş, mezhepleri ön plana çıkarmak bizi böler bunun yerine ümmet olma bilincini pekiştirmeliyiz.

Hayrettin Karaman, Ehl-i Sünnet çerçevesinde farklı yorumlarla İslam'a girenler yine Müslüman'dır derken, Hasan Kamil Yılmaz, cemaatler Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından denetlenmelidir. Diğer yazarlar ise farklı farklı cemaatlerin var olması tabiidir görüşünü savunur. Çünkü insanlar bile farklı farklı iken farklı cemaatlerin olması normal olduğunu savunmuşlardır.

Adem Ergül ise cemaatlerin oluşması zaruri bir ihtiyaçtır. Ümmetin içinde küçük küçük yapıların oluşması normaldir, bu yapıların doğmasında, kimi zaman ilmî ihtiyaç, kimi zaman kişiliğin inşası, kimi zaman da iyilik ve takvada yardımlaşma düşüncesi etkilidir.¹⁰⁵ Cemaatlerin pek çok sebeple doğması bir ihtiyaç, hatta zaruridir, demektedir.

¹⁰⁴ Altınoluk komisyon, “Nureddin Yıldız Hoca ile Dinde Muavazene Üzerine...Muavazene için Kur'an ve Sünnet Temel Mihengimiz”, *Altınoluk dergisi*, S. 342, (Ağustos 2014), s.10.

¹⁰⁵ Adem Ergül, “Ümmetin Birliği ve Cemaatler Meselesi”, *Altınoluk dergisi*, S. 391, (Eylül 2018) , s.17.

2.2.4. Tasavvuf ve Cemaatlere Bakışları

Ebû Nuaym el-İsfahânî (ö.430/1038) tasavvufun safa ve vefa kelimelerinin birleşiminden meydana geldiğini ve bunun yanı sıra zahitlerin yedikleri çöl bitkisi olan sufâneden kendisini Kâbe hizmetine adayan kabilenin adı Sûfe'den, Hakk'a boyun eğenlerin uzattıkları sûfetü'l-kafâ (ense saçı) terkipteki sûfeden yahut ucuz bir giyecek sayıldığı için gurura yol açmayan sûftan (yün elbise) türetilmiş¹⁰⁶ olabilir demektedir. Abdülkerîm el-Kuşeyrî (ö. 465/1072) ise tasavvufun, Arapça bir kökten geldiğini gösteren bir delile rastlanmadığını,¹⁰⁷ câmîd bir lakap olmasının daha uygun¹⁰⁸ olacağını söyler

Sadık Dâna'ya (Musa Topbaş) göre Tasavvuf, “nihayeti olmayan bir ummandır”¹⁰⁹ Hasan Kamil Yılmaz'a göre tasavvuf, “İslam'da manevi arınma, kalbi ve ruhani hayatın adıdır.”¹¹⁰ Dâna, herkes kendi derecesine göre bunu almaktadır, diyerek şimdiye kadar Tasavvuf hakkında çok şey söylendiğini, fakat tasavvufun ona göre tanımı, vakti, en değerli olan şeye harcamaktır. Yani insanın kıymeti, idrakinin ve zekasının bu yolun büyüklerinin hakikatlerini anladığı kadardır.

Tasavvuf bilginlerinden maksat, kendini zorlamadan, çabalamadan her an Allah Teâlâ'ya yönelme ve ikbaldir. Yani her an Allah'ı zikretmektir.¹¹¹

Süleyman Derin'e göre “*Tasavvufî eğitim, ruhu beden üzerinde sultan yapar, nefsanî hassaları daha iyi kontrol eder. Bugün kapitalist hale geldik. O kadarki nefsin arzuları adeta putlaştırılmış ve hedonizmi (hazcılık) tek gaye haline getirmiştir*”¹¹² diyerek tasavvufun ruhu ön plana çıkardığını ifade etmiştir.

Süleyman Derin Tasavvufu, “*merkeze ruhu koymakla; akli, nefsi ve duyguları inkâr etmiş olmaz. Aksine bu hassalarımız daha yerinde ve kontrollü olarak bize hizmet eder.*

¹⁰⁶ Ebu Nuaym el-İsfahani, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c. I, s. 17-28.

¹⁰⁷ Reşat Öngören , “*Tasavvuf*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011, C. 40, s. 119-126.

¹⁰⁸ Abdülkerim el-Kuşeyri, *er-Risâle*, c.II, s. 550.

¹⁰⁹ Sadık Dâna, “*Tasavvuf Nedir?*”, *Altınoluk dergisi*, S. 182, (Nisan 2001), s. 27.

¹¹⁰ Hasan Kamil Yılmaz, “*Tasavvuf ve Tarikat Çerçevesi*”, *Altınoluk dergisi*, S. 182, (Nisan 2001) , s. 6.

¹¹¹ Sâdık Dâna, “*Tasavvuf Nedir?*”, *Altınoluk dergisi*, S.182, (2001 Nisan), s. 27.

¹¹² Süleyman Derin, “*Tasavvuf: Sorular-Cevaplar İnsan Günümüzde Üveysi Olabilir Mi?*”, *Altınoluk dergisi*, S. 278, (Nisan 2009), s. 46.

Tasavvuf bu manada hem Müslümanlara hem de bütün insanlığa yol gösterecek öğretileri taşımaktadır.”

Süleyman Derin, “*Tasavvufta, pek çok tarikatın olması aslında farklı meşreplerin olmasına bağlıdır, mesela hareketli bir meşrebe, sahip olan bir insan, Kadirilik’le irşat olurken, daha sessiz ve vakur olanlar, Nakşiliği tercih edebilir. Musikiye ve edebiyata düşkün bir insan yine bu tür uygulamalara önem veren bir tarikata, mesela Mevlevî’ğe bağlanır. Hatta Ahilik ve Fütüvvet teşkilatı insanlara mesleklerine göre tasavvufî eğitim vermeyi hedeflemiş ki, hem salıklar arasında hem de manevi rehber ile aralarında meşrep farkı en aza indirilsin. Bu nedenle önceki dönemlerde şeyhler, kendi meşreplerine uygun bulmadıkları salıkları, başka mürşitlere yönlendirmişlerdir.*”¹¹³ Yani meşrepler kişiden kişiye değişmektedir. İnsanların tasavvuf eğitimini, kendi kişiliğine ve seviyesine göre almasını söylemektedir. Derin, tasavvufi derinlik olmadan fıkıh ve muamelat bilgisi de anlaşılmaz demektedir.

Ahmet Taşgetiren'in “Tasavvufa karşı olmak” yazısı, tasavvufa karşı ilk dönemlerden itibaren yapılan eleştirileri ele alarak bu eleştirilerin İslam’ın içinden ve dışından geldiğini, İslam dışı eleştirilerde dışa kapalı olmasını ve şeriate sınımsız bağlanarak modernizmden etkilenmediklerini savunmaktadır. Ayrıca Tasavvufa ilk dönemlerden itibaren tasavvufu eleştiren kişiler, Ebû Nasr es- Serrac’ın (ö.379/988) el-Luma adlı eserinde sûfi geçinenlerin yanlışları ifade edilerek bidat türüne yönelenleri Allah’a karşı gelmekle suçlamaktadır. Ebû Rahman Sülemi’nin (ö.412/1021) Galatu’s-Sûfiyye adlı eserinde de aynı eleştirilere yer verilir. Bundan sonraki dönemlerde de Gazalî, Kuşeyrî ile eleştiriler devam eder. Taşgetiren yazısında, Abdülaziz Bayındır’ı tasavvuf fikirleri, yüzünden eleştirir. Hasan Kamil Yılmaz ise Tasavvufun İslam ülkelerinde ruhi derinliği yaşamayı sağladığını ve devam ettirdiğini ifade ederek tarikatların İslam’ı gayrimüslim ülkelere götürerek, tebliğ görevini üstlendiklerini iddia etmektedir. Altınoluk dergisi, hayatı ve eserleriyle birlikte pek çok sûfinin olduğunu söyler, Cüneyd el-Bağdadi, İmam Gazali, İbn Arabi ve Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, bunlardan sadece bir kaçıdır,¹¹⁴ diyerek İmâm-ı Rabbânî’ye özel bir yer vermiştir.

¹¹³ Derin, “a.g.m,” s. 46.

¹¹⁴Altınoluk komisyon, “Uluslararası İmam-ı Rabbâni Sempozyumunun Ardından İmam-ı Rabbâni Günleri”, *Altınoluk dergisi*, S. 334, (Aralık 2013), s. 40.

2.2.4.1. Ehl-i Sünnet ve Vehhabilik–Selefilğe Bakışları

Selef kelimesinin sözlük anlamı, “geçmiş, gitmiş olanlar veya öncekiler önce gelmek, geçmek ve geçmişte kalmak”¹¹⁵ demektir. Ayrıca, yaşça büyük veya makam olarak önde gelenler, faizsiz borç verme, yapılan hayır işleri ve kendisinden sonrakiler tarafından görüşleri taklit edilen kimseyi ifade için¹¹⁶ kullanılmaktadır. Terim olarak ise “İslam’ın ilk dönemlerinde yaşayan, kendilerine göre yöntemleri ve görüşleri olan ilim adamlarını”¹¹⁷ tanımlamıştır. “Vehhâbi” ve “Vehhâbilik” kavramları bu hareket mensuplarının kendilerine taktığı bir isim değildir. Bu isimlendirme kendilerine muhaliflerince Muhammed b. Abdülvehhâb’ın halefleri oldukları için verilmiştir. Bu akım mensupları ise kendilerini “Muvahhidûn” (tevhitçiler) olarak tanımlamışlardır.¹¹⁸ Vehhâbilik, Muhammed b. Abdülvehhâb (ö. 1206/1792) tarafından kurulmuş, kökenini imam Ahmed b. Hanbel’in (ö 241/855) mezhebinden alan Sünnî mezheplerdendir. Ancak, peygamberlerin mezarları ile kutsal yerlerin ziyaretinin İslami inanca aykırı olduğunu ileri süren İbn-i Teymiyye’nin (ö.622-1225) İslam anlayışı, Vehhâbi mezhebinin ana prensiplerini oluşturur. Ayrıca Suudi Arabistan devleti bu prensipler üzerine kurulmuştur.¹¹⁹ Sünnet ise, sözlükte ister övülen, ister yerilen olsun takip edilen yol ve gidiş anlamındadır.¹²⁰ Peygamber ve ashabının ilim, itikad, söz, davranış gibi hususlarda izledikleri yol demektir.¹²¹

Sözlükte “manevi alanda gidilen yolu benimseyenler” anlamına gelen Ehl-i Sünnet (Ehlü’s-Sünne) tamlaması Ehlü’s-Sünne ve’l-Cemâa (Ehl-i Sünnet ve’l-Cemâat) ifadesinin kısaltılmış şeklidir. Buradaki sünnetten maksat, dini tebliğ ve açıklamakla görevli bulunan Hz. Peygamber’in İslâm’ın temel konularını anlama ve

¹¹⁵ Erdoğan Merçil, “Selef”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1992, c. 6, s. 399.

¹¹⁶ Mecduddin Muhammed el Firuzabadi, *el Kamusu'l Muhit*, Beyrut, 2003, s. 820.

¹¹⁷ Muhammed b. Mukerrem b. Mansûr, *Lisânu'l-Arab* “Selef”, Beyrut, Dâru’s-sâdir, C. 9, s. 158 – 161.

¹¹⁸ Birol Akgün- Gökhan Bozbaş (nakl.)’, *Arap Dünyasında Siyasi Selefizm ve Mısır örneği*, s. 378; Werner Ende, “Religion, Politik und Literatur in Saudi-Arabien; Der geistes geschichtliche Hintergrund der heutigen religiösen und kultur politischen Situation”, *Birinci Kısım, Orient*, 223, Opladen, 1981, s. 378.

¹¹⁹ Mehmet Ali Büyükkara, *Suudi Arabistan ve Vehhâbilik*, Rağbet Yayınları, İstanbul, , 2004, s.21.

¹²⁰ Lisan’ıl Arab “sünnet” ,Daru’l –Kütübi’l –İlmiyye, 1. Baskı, Beyrut Lübnan, 1983, s. 122.

¹²¹ İbn Manzur, *Lisan’ül Arab*, Beyrut, 1414/1994.

benimseme tarzıdır.¹²² Vehhâbilik, İslam dünyasında çok yönlü, geniş bir etkiye sahip olan dinî ve siyasî bir harekettir. Adını, hareketin dinî tarafının temellerini atan Muhammed b. Abdülvehhâb'a nispet edilen, bu adlandırma, akımın dışındaki dinî çevrelerde, ilmî ve siyasî sahalarda geniş kullanım alanına sahiptir. Mensupları ise akımı Ehl-i Sünnet dairesinde kalan bir ıslah ve dinin aslına dönüşmesini hedefleyen, bir ihya hareketi olarak gördüğünden, Muvahhidûn (Ehl-i Tevhîd) veya izledikleri geleneksel dinî usule göre Ehl-i Hadis ya da Selefîyye diye anılmayı tercih eder.¹²³

Ehl-i Sünnet kelamcılarının Ehl-i Hadis, Ehl-i Sünnetin karşılaştıkları sorunlara hüküm vermesine ısrarla karşı çıkmıştır. Selefîliği, Efgani-Abduh ekolünün Asr-ı Saadete ve Selef nesline vurgu yapan ama modernist eğilimli muhtevasından tamamen ayrı tutarak, klasik Ehl-i Hadis-Hanbeliyye-Vehhâbiyye çizgisinin bir devamı olarak görülmektedir.¹²⁴

Hicaz bölgesindeki Ehl-i Hadis, karşılaştıkları sorunlara hüküm vermeye karşı çıktıkları için bu zorunlulukları tam anlayamadıkları için taassup içinde kalmışlardır. Küçülüp yok olmaya yüz tutan bu anlayışı İbn-i Teymiye, tekrar parlatmıştır. Yine onun öğrencisi İbn-i Kayyim el-Cevziyye Ehl-i Hadis anlayışını yeniden ihya etmiştir. İbn-i Teymiyye ve el-Cevziyye günümüzde, Selefîlik olarak bilinen Ehl-i Hadisin iki önemli köşe taşı olarak ortaya çıkmıştır.¹²⁵

Altınoluk dergisi yazarlarından, Şemsettin Kırış, hicri 3.Yüzyılda temelleri atılan Ehl-i Sünnet kelamcılarının yani Eş'ari ve Maturidiliğin itikadı disiplinin sistemleştirildiğini söylemiştir. Şemseddin Kırış'a göre kelam tarihinin "ilk iki yüzyılına kadar Kader, Allah'ın sıfatları gibi itikadı konularda tartışmalar yaşanmış fakat Ehl-i Sünnet ile son bulmuştur. Şia hariç Ehl-i Sünnet dışında akımların çoğu İslam sahnesinden silinmiştir."¹²⁶ Mu'tezile ise Şia'nın içinde yaşamaya devam

¹²² Yusuf Şevki Yavuz, "Ehl-i Sünnet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: 1994,c.10, s. 520-530.

¹²³ Mehmet Ali Büyükkara, "Vehhâbilik", *Türkiye Diyaneti İslam Ansiklopedisi(DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2012, C. 42, s. 611-615.

¹²⁴ Mehmet Ali Büyükkara, "Günümüzde Selefîlik ve İslami Hareketlere Olan Etkisi", *Tarihte ve Günümüzde Selefîlik*, İstanbul, 2013, s. 485.

¹²⁵ Mehmet Ali Büyükkara, "Ehl-i Sünnet Üzerine Mülâhazaları", TDV İlahiyat Akademi Kış Kampı 2019, Milli İrade Ulusl. Kız Anadolu İHL'de (İncek, Ankara) kızlar için; Ümitköy Anadolu İHL'de erkekler için (Çankaya, Ankara), 01/29/2019.

¹²⁶ Şemseddin Kırış, "Çağımız Selefîlik ve Ehl-i Sünnet", *Altınoluk dergisi*, S. 379, (Eylül 2017), s. 21-22.

etmiştir. Kırış, Ehl-i Sünnetin maksadının ise hiçbir zaman siyasilerin yanında yer almak olmadığını sadece Müslümanlar'ın salâhiyeti için çalışmak olduğunu savunmuştur. İslâm'ın hilafetsiz yıllarında selefi akımlar ortaya çıkmıştır. Kırış da diğer Altınoluk yazarları gibi Selefi akımın tarihsel çizgisi dışında, ilk dönemlerde ihya amacıyla ortaya çıktığını fakat sonrasında bir yöntem geliştirmedeğini düşünmüştür.

Şemseddin Kırış, günümüz Selefilğini üç gruba ayırmıştır; Sünni Selefilik, Entelektüel Selefilik, Harici Selefilik. Sünni Selefilğin, hadisi ve peygamberin mucizelerini reddetmediğini, temelini, yararlanmak üzerine kurmuştur. Entelektüel Selefilğin, Peygamberin mucizelerini ve hadisleri inkâr ederek kendini mezhepler üstü görmüştür. Harici Selefilik ise, kontrol dışı güç kullanan, cihad sünnetini amaç edinmiştir. Harici Selefilik ve Entelektüel Selefilğin, Müslümanlar'dan koptuğunu düşünmüş, çözümü ise Ehl-i Sünnetin maslahatlarında bulunduğunu ifade etmektedir.¹²⁷

Altınoluk dergisi yazarlarından Mahmud Erol Kılıç, Vehhâbiliğin diğer Altınoluk dergisi yazarları gibi selefilik ve selefilğin devamıdır, demiştir. Dinin ruhuna inmeden hadis ve ayetleri “motomot alıp”¹²⁸ uygulamaktadırlar. Vehhâbiliğin Sunnilerin temsilcisi haline geldiğini iddia etmekte, Sünniliğin de bugün el-Kaide örgütü ile özdeşleştiğini iddia etmiştir. Prof. Dr. Özcan Hıdır, Suudi Arabistan, Vehhâbilik'ten daha ılımlı bir İslâm anlayışına geçtiğini düşünmüştür.

Altınoluk dergisi yazarlarından Hasan Kamil Yılmaz, Vehhâbilik için, bu ekol artık tasavvuf karşıtı olmayı kendi yollarının bir vasfı gibi kabullenmiş ve nihâyet Suudi ailesinin, resmî mezhebi haline gelince “Selefilik” yerini “Vehhâbilik”e bırakmıştır. Bugün İslâm dünyasının çeşitli yörelerinde tasavvuf karşıtı akımların arkasında, siyasî ve malî güç olarak bu düşüncenin bulunduğudır.

¹²⁷ Şemseddin Kırış, “Çağımız Selefilik ve Ehl-i Sünnet”, *Altınoluk dergisi*, S. 379, (Eylül 2017), s. 32.

¹²⁸ Altınoluk röportaj, “Mahmud Erol Kılıç İle Günün Muhasebesi”, *Altınoluk dergisi*, S. 382, (Aralık 2017), s. 6.

Mahmut Erol Kılıç, önceleri Selefilik adıyla ortaya çıkan, bugün de pek çok yerde kendini bu adla öne süren, ama daha çok “Vehhâbilik” adıyla anılan tasavvuf karşıtı oluşumun en önemli eksikliği tasavvufa yönelttiği tenkitler değildir.¹²⁹

Altınoluk dergisi yazarı Prof. Dr. Süleyman Uludağ, Selefilik ve Vehhâbiliğin tasavvufa, karşı çıktığını söylemiştir.

Özcan Hıdır, bölgenin iki mihver-merkezi devletlerinden olan İran Devleti ile Suudi Arabistan Devleti İslam dünyasındaki, iki ayrı ucun temsilcileridir. Biri radikal-entegrist Selefilik/Vehhâbilik anlayışını temsil ederken diğeri de Şiiliği öne çıkararak yayılcı bir politika izlemektedir. Bu anlamda da İran Devleti, Suudi Arabistan Devletinin öncelikli tehditleri arasında olmuştur. Benzer bir durum İran Devleti için de geçerlidir. İran Devleti de Selefilik-Vehhâbiliği kendisine tehdit olarak görmüştür. Ancak paradoks gibi dursa da, bu iki katı anlayışın aslında birbirini beslediği ve İslam dünyasına yönelik tartışmaları belirleyerek domine ettiği de bir gerçektir.¹³⁰

Aynı zamanda Özcan Hıdır, Suudi Arabistan’ın ılımlı İslam’a geçtiğini ılımlı İslam ile kastedilen seküler bir Ortadoğu amaçlandığını ifade etmiştir. Bakıldığında yine tüm yazarlar Ehl-i Sünneti destekleyerek, Ehl-i Sünnetin en doğru mezhep olduğunu düşünmekte, fakat Vehhâbilik ve Selefilik’in aynı olduğunu düşünerek belli bir yöntemleri bile olmadığını tespit etmişlerdir.

2.2.4.2. Şia’ya Bakışları

شاع, kökünden türeyen bu kelime yayılma, destekleme manalarına gelir. Şia ise kendileriyle insanın destek bulduğu ve kendileri sayesinde yayılmaya imkan bulduğu guruba verilen isimdir.¹³¹ Ayrıca herhangi bir iş için toplanan grup, fikirde birbirini destekleyen kişiler için kullanılır.¹³² Bu kelime daha sonra tağlib yolu ile

¹²⁹ Hasan Kamil Yılmaz, “Eleştiriler ve Tasavvuf”, *Altınoluk dergisi*, S. 139 (1997 Eylül), s. 39.

¹²⁹ Altınoluk röportaj, “Mahmut Erol Kılıç İle Günün Muhasebesi”, *Altınoluk dergisi*, S. 382, (Aralık 20017), s. 6.

¹³⁰ Özcan Hıdır, “İlimli İslam Mefhumu”, *Altınoluk dergisi*, S. 382, (Aralık 2017), s. 28.

¹³¹ Rağıb el İsfahanî, Müfredat fi ğaribi’l Kur’an, 1, s. 470.

¹³² Muhammed b. Mükrim b. Ali, *Lisanü’l Arab*, c. 8, s. 188.

Hz. Ali ve onun ehlini destekleyenler için kullanılmıştır. Şu adam Şii'dir denildiği zaman ilk olarak bu mana akla gelir.¹³³

Ahmet Taşgetiren, Şiilikle ilgili notlarında; İran'ın diğer İslam ülkeleriyle münasebette karşılaştığı meseleler ve güçlükler sonucu Şia dışına açılmaya mecbur kaldığını vurgulamaktadır. İmam Humeyni Ehl-i Sünnet ve Şia arasında, ihtilafa düşecek kadar fark olmadığını söylemektedir. Humeyni'nin bu söylemi, bazı çevrelerde tepkiyle karşılanır. Taşgetiren, Şii geleneğinde yasaların önemli yeri olduğunu dile getirmiş ve bunu da hilafetle ilgili tartışmalara bağlamıştır. Taşgetiren'e göre Şia'da gaip imam-mehdi¹³⁴ beklentisi, bu beklentinin, Humeyni olabileceğini düşündürür.

Hayrettin Karaman, Şiilik ve Sünnilik'te büyük farklar olmadığını savunmuştur. "Sünniler ile Şiiler arasındaki farklılık (ihtilaf) dinin usulü (temel inanç konular) ile değil, mezhebin usulü ile ilgilidir. Bu sebeple bu iki mezhebin dini bir, mezhebi ayırıcıdır ve bu onların kardeş olmalarına engel değil."¹³⁵ Birinci imam Hz. Ali'den imam Mehdi'ye kadar olan tüm imamlar, Sünniler'in sevgilerine mazhar olmuştur. Hicri ikinci yarıdan itibaren imam gelmemiştir. Hayrettin Karaman yazısını, Yusuf el-Kardavi gibi kişilerin Sünni ve Şiiliğin kardeşliği üzerine görüşler paylaşarak bitirmiştir.

Taşgetiren'in Ali Özek, Bekir Topaloğlu ve Hayrettin Karaman ile yaptığı röportajda, İran siyasetinin temelini Mehdi'nin gelmesine, odaklı olduğunu söyler. "Caddelerde, ey mehdi biran önce gel,¹³⁶ ifadeleri yazılı. Bekir Topaloğlu; İran'da İmamet, hilafet, devlet başkanlığı en büyük problemlerden biridir. Şia'da bir insanın Müslüman sayılması için "ilahiyat, nübüvvet, semiyat gibi özelliklere sahip olması gerekir." Peygamberin vefatından sonra ilk halife onlara göre Hz. Ali olmalıdır. Topaloğlu, Şia'nın azınlık olmasından dolayı sürekli bunu hatırlayarak bütünlüklerini koruduklarını düşünmektedir. Şiilik araştırması devamında, caminin fazla olmadığını, insanların fazla camiye gitmediklerini aktarır, bunu da insanların

¹³³ İbn Manzur, *Lisanü'l Arab*, c.8, s.180; Muhammed b. Yakub Firûzâbâdî, *el-Kamusul Muhit*, c.1, s. 735.

¹³⁴ Ahmet Taşgetiren, "Ahmet Taşgetiren'in İran Notları", *Altınoluk dergisi*, S. 102, (Ağustos 1994), s. 44.

¹³⁵ Hayrettin Karaman, "Birlik ve Kardeşlik İmandan, Tefrika Şeytandandır", *Altınoluk dergisi* S. 248,(Ekim 2006), s. 56.

¹³⁶ Altınoluk röportaj, "Bugünkü İran", *Altınoluk dergisi*, S. 69, (Kasım 1991), s. 12.

türbelerin etrafında yaptıkları ibadetin onları doyurduğunu düşünmektedir. Hicri 260'ıncı yılda kaybolmuş Mehdi'nin halen geleceğine inanmaktalar. Halkın ise dini konularda çok duyarlı olduğunu söyler.

Ali Özek ise, Şia'nın içtihat kapısını kapatmadıklarını her dönem İslam'ı insanlara anlatacak müctehidin yetişmesinin zorunlu olduğunu düşünmektedir. İran'ın ilmi yönden ise Ehl-i Sünnete yakın olduğunu aktarmaktadır.

2.2.4.3. Alevilik – Bektaşiliğe Bakışları

Alevi kelimesi Arapça bir kelime olup, çoğulu Aleviyyündür. Ali'ye mensup manasına gelir.¹³⁷ Alevî terimi, İslâm kültür tarihinde, Hz. Ali neslinden gelenler manasında, ayrıca siyasî, tasavvufî ve itikadî manada kullanılmıştır. Hz. Ali soyundan, oğulları Hasan, Hüseyin, Muhammed b. Hanefiyye, Ömer ve Abbas aracılığıyla gelenlere Alevî, denilmiştir.¹³⁸ Emeviler'in son dönemlerinden itibaren Hz. Ali'nin soyundan gelenler, özellikle Hasan ve Hüseyin'in soyundan olanlar için şerif, seyyid, emir gibi lakapların yanında Alevî nesebi de kullanılmaya başlanmış ve bu husus daha sonraki devirlerde sürmüştür. Günümüzde de aynı nesle bağlı olanlar için bu nisbe kullanılmıştır.¹³⁹

Altınoluk komisyonu ayın notları kısmında şöyle demiştir; İki tür Alevilik profili vardır, bunlardan biri kendini din içinde görmüş, diğeri ise kendini, başka bir din olarak görmüştür. Asıl önemli nokta ise Alevilik profili çözümlenmeli diye düşünülmüştür. Genel görüş birliği ise Alevilerin kimlik profili kargaşası yaşadığını iddia ederek önce bunu çözmeleri gerektiğidir.¹⁴⁰

Ayrıca Altınoluk dergisinde Ali Rıza Temel tarafından yazılan yazıda cem evlerin camilere alternatif olmaması gerektiği, aynı konuya Hasan Kamil Yılmaz tarafından da cem evlerin camilere¹⁴¹ alternatif olmamasına dikkat çekildiğini görmekteyiz. Ali Rıza Temel, Alevilerin semah, ayın zikirlerini tekkelerde gerçekleştirmesi gerektiğini belirtir.

¹³⁷ İbn Manzur, *Lisânü'l-Arab*, c.4, s. 395.

¹³⁸ Cahit Öztelli, *Pir Sultan Abdal*, İstanbul, 1971, s. 188-189.

¹³⁹ Mustafa Sabri Küçükaşcı, *Türkiye Diyaneti İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009, c. 37, s. 40-43.

¹⁴⁰ Ayın notları, "Kitap Türkiye'de Etnik gruplar", *Altınoluk dergisi*, S. 71, (Ocak 1992), s. 41.

¹⁴¹ Hasan Kamil Yılmaz, "Tasavvuf Gerçeği ve İslam", *Altınoluk dergisi*, S. 138, (Ağustos 1997), s. 17.

“19’ncü yüzyıl başlarında Sultan III. Selim’in Nizam-ı Cedid ve Sultan Mahmud’un Yeniçerilik ve Bektaşılık aleyhindeki uygulamalarının arkasında Bursalı Şeyh Mehmed Emin ile başlayan, Şeyh Ali Behçet ile devam eden Nakşibendî-Müceddidîliğinin çok etkili olduğu savunulmuştur.¹⁴² Mora isyanından sonra Yeniçeriliğin ve Bektâşiliğin kaldırılmasına Nakşibendîliğinin etkisi söz konusudur.¹⁴³

2.2.4.4. Melamiliğe Bakışları

Genel olarak iç dünyalarını dışa vurmayan ve ihlaslı olma konusunda kemale ulaşmaya çalışan kimselere Melamî denir.¹⁴⁴

Hasan Kamil Yılmaz da, Melamiliğin kınamak ayıplanmak manasına geldiğini, tasavvufta ise kınayanların kınamasına aldırmamak, iyiliklerin açığa çıkmasından hoşlanmamak, kötülüklerin ise açığa çıkmasından rahatsız olmamak olarak tanımlamaktadır. Bu hareket adını Kur’ân’daki şu ayete göre alır. Ey inananlar, sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, yakında öyle bir toplum getirecek ki (O), onları sever, onlar da O’nu severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve katıdırlar. Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayanın kınamasından (levm) korkmazlar.”¹⁴⁵ Süleyman Derin, Hamdun Kassar’ın öncülüğünde Melamilik hareketinin başladığını, yerilmek manasında levm kökünden geldiğini Kur’an’da geçen manasının ise İslam’ı yaşama konusunda, kınayanların kınamasından korkmamaktır diye tanımlamaktadır. Yılmaz, Melamiliğin hicri III. asrın ortalarında onu şekle önem vermeyen sufi hareketi olarak adlandırır. Derin, Melamiliğin tarikatların içinde bir meşrep olduğunu ve belli dönemlerde kötüye kullanıldığını söyler. Yılmaz, Melâmiler’in gururlarını kırmak, nefislerini eğitmek adına kendilerini halk arasında kötü gösterdiklerini söylemektedir. Yılmaz Melâmiliği ikiye ayırmış; ilki, Allah’ın emir ve yasaklarını kınanmaya aldırmandan yapan, ikincisi ise haram ve mekruh olan şeyleri yapıyormuş gibi görünerek nefislerini ezmek isteyen, dine karşı suç işleyen grup olarak nitelemiştir. Eserlerine

¹⁴² Butrus Abu-Manneh, “*Studies on Islam and the Ottoman Empire in the 19th Century*”, s. 9-11.

¹⁴³ Muharrem Varol, *Islahat, Siyaset, Tarikat: Bektaşiliğin İlgâsı Sonrasında Osmanlı Devleti’nin Tarikat Politikaları 1826-1866*, Dergah Yay. İstanbul, 2013, s. 220; Ayrıca Bkz. Abu Mannan, *Studies on Islam*, s. 44-51.

¹⁴⁴ Ebü’l-HasenAlî b. Muhammed b. Alî es-Seyyid eş-Şerîf el-Cürcânî el-Hanefî, *Kitabü’t Ta’rifât*, c. 1, s. 230.

¹⁴⁵ Maide 7/54.

yer veren isimleri ise şöyle sıralamıştır, Sühreverdi, Sulemi, Hucvîrî, İbn Arabî. Yılmaz, ilk dönem meşrep olarak ortaya çıktıklarını, fakat sonradan Hacı Bayram Veli'nin halifelerinden Dede Ömer Sikkini (Bıçakçı Ömer) tarafından tarikat haline geldiğini söylemektedir. Yılmaz, son devir Melâmiliğ'in, Halveti ve Nakşibendi tarikatlarını birleştiren bir yol olduğu ve balkanlarda etkili olduğunu, ayrıca hem Nakşibendiliğin hem Melamiliğin rüyaya önem vermediklerini söylemektedir.

2.2.4.5. Tarihselcilere Bakışları

Tarihselcilik toplumsal davranışların, tarih üstü yaklaşımlardan ziyade, insanlara ait ide, değer ve davranışların temelini tarihsel olarak yorumlanması gerektiğini belirten teorik ve pratik düşünce sistemidir.¹⁴⁶

Altınoluk dergisi yazarı Şevket Kotan, tarihselciliğin 1980'lerin başından itibaren tanınmaya başladığını, "1990'ların ortalarından itibaren ise kendini iyice hissettirdiğini,"¹⁴⁷ eski hararetinin şimdilerde kalmadığını ama duygusal bir evreye ulaştığını söylemiştir. Tarihselciliğe, kurtarıcı bir rol verilmesinin sebebi İslam'a yönelik oryantalist saldırılara cevap verebilme gücü ortaya koymuştur. Kur'an'ın ve dinin tarihselliğine kanaat getiren bazı tarihselciler, geçmişte ümmetin başına gelenlerin tarihsellik bilincine sahip olmamaktan ileri geldiğini savunmuştur. Fakat hakkını vererek sürdüremediğimiz bu tartışma sonucunda kaba bir modernizm ürettik. Kotan, tarihselcilik konusunun mahiyetini anlamadan sürdürdüğümüz tartışma, oryantalizme doğru yol almıştır. Ahmet Taşgetiren ise, bir ara modernistler daha sonra tarihselciler diye gündeme gelmiştir. Çocuklarını İlahiyat Fakültesine gönderen ebeveynlerin, akaitlerine zarar gelmesinden dolayı endişeli olduklarını vurgulamıştır. Önce sahabe sonra Efendimiz (s.a.v.) daha sonra ise Kur'an ayetlerine kadar tartışma indirgenmiştir. "Bazı ayetlerin o dönemin kültürüne hitap ettiği, bugün o ayetlere gerek olmadığı cüretinin gösterildiği günlere geldik."¹⁴⁸ Bunlar oryantalist ve batılı bilim adamları düşünceleridir diyen Nureddin Yıldız ise, Kur'an-

¹⁴⁶ İshak Özgel (nkl.), "Tarihselcilik Düşüncesi Bağlamında Kur'an'ın Tarihsel Yorumu: Metodolojik Bir Teklif", SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, S. 10, 2002, s. 20. Gordon Marshall, *The Concise Oxford Dictionary of Sociology*; Oxford University Press, Great Britain, 1994, s. 245.

¹⁴⁷ Şevket Kotan, "Şevket Kotan İle Tarihselcilik ve Modernizm Tartışmaları Üzerine... Kaba Bir Modernizm Üretildi", *Altınoluk dergisi*, S. 393, (Kasım 2018), s. 17.

¹⁴⁸ Ahmet Taşgetiren, "Hem 'İman ve Hem İfsad Sorunu", *Altınoluk dergisi*, S. 393 (Kasım 2018), s. 6.

ı Kerîm gayba iman edenlerin kitabıdır, koşulsuz inanmak gerekir. Yeni nesil ise yorumlayıp şekillendirebileceğini savunmuştur. Hayat yorumlanabilir fakat din yorumlanıp şekillendirilemez. İncil ve Tevrat'ta bu şekilde düşünülmüş ve tahrif edilmiştir. Ama hayat yenilediği için bakışımızın da yenilediğini, eğer yenilenmeseydi zaten tefsir yazılmazdı. Zira Taberi'den beri tefsir yazılıyor. Çünkü her dönem bakışımız değişiyor ve değişmelidir. Fakat Kur'an'ın köklerine inmeden ve edebimizi koruyarak yapmalıyız. Şevket Kotan ise, bu tarihsellik tartışmalarını tabii görmek gerekir. Herhangi dış etken olmaksızın tartışılmasını bir olanak olarak görmek gerekir. Önemli olan ise bunun nasıl değerlendirileceğidir ve bu konuda yeterince doğru tartışılmadığını, tarih bilinci yerine, kaba bir modernizm üreterek böyle değerli bir tartışmayı hoyratça tükettik. Dolayısıyla Nureddin Yıldız ve Ahmet Taşgetiren, tarihselciliğe tamamen karşı çıkmışlardır. Kur'an ve hadisler tartışılmaz kanatindedirler.

2.2.4.6. Bayındır Grubuna Bakışları

Abdülaziz Bayındır 1980'li yıllarda Altınoluk dergisinde bir dönem yazmıştır. 2001 yılında Altınoluk dergisinde kendisiyle ilgili bir röportaj yayınlanmıştır. Bayındır röportajda tasavvufa çeşitli eleştiriler yöneltmiştir. Bunlar, karar organı akıl mıdır kalp midir, ihsan ile ilgili ve Tasavvuf'taki şeyh ve müritlik vb.konulardır. Buna göre, Hasan Kamil Yılmaz, tezkiye konusunda Abdülaziz Bayındır'ın düşüncelerinin doğru; fakat eksik olduğunu belirtmiştir. Kalp ve akıl ile zikir konusunda ise insanın karar organı olarak kalp ile akli görmesini eleştirmiş zira akaid kitaplarında iman kalp ile tasdikdir¹⁴⁹ bu yüzden akli karar organı olarak alamayız. Çünkü karar organı kalptir demiştir.

Altınoluk dergisinde en çok kaleme alınan konulardan, ihsan kavramı için ise Allah'ı görüyormuşçasına ibadet etmek, Allah'ı görüyormuşçasına kulluk etmek, her ne kadar sen, O'nu görmüyorsan da¹⁵⁰ O'nun seni gördüğü¹⁵¹ düşüncesiyle ibadet etmektir.¹⁵² Kamil, Bayındır'ı bu tarife yanaşmadığı için eleştirmektedir. Bunun olmazlığını ifade etmek için bir sürü gerekçe öne sürer. Bayındır kalbin

¹⁴⁹ Altınoluk, "Altınoluk Değerlendirmesi", *Altınoluk dergisi*, S. 187, (Mayıs 2001), s. 47.

¹⁵⁰ Buhari, *el Câmi'us –Sahih*, İman 37 .

¹⁵¹ Müslim, *el Câmi'us –Sahih*, İman 1.

¹⁵² Altınoluk komisyon, "Eleştiriler ve Tasavvuf", *Altınoluk dergisi*, S. 139, (Eylül 1997), s. 32.

maneviyatıyla ilgilenenler her inanç sistemi içinde olduğunu önemli olan Kur'an ve sünnet çizgisinde olduklarını söylemiştir. Fakat Yılmaz, tasavvuf âlimlerinden örnekler vererek onların da sünnet çizgisinde olduğunu ifade eder.

Altınoluk dergisiyle mülakatında Bayındır, tasavvufta, biz bilmeyiz büyükler bilir anlayışı vardır diyerek mürşidi İsa-Masih'e benzettiğini söylemiştir. Yılmaz ise şeyh ve mürşitlik Hristiyanlıktaki ruhbanlık değil demiştir. Tevhit ilkesine çok önem veriyor ama din ve beden ilimleri de üstadsız öğrenilmez demiştir.

Abdülaziz Bayındır, namazın farzları vacipleri arasında içine vesvese getirmemek diye bir şey yer almaz diyor; Yılmaz ise ona bakar isek fıkıh kitaplarımızda huşu da yoktur demiştir. Ayrıca Bayındır'ın kader konusundaki Allah'ın geleceği bilmeyeceği görüşüne karşı çıkararak Allah tüm zamanları bilir geleceği de geçmişi de bilir demektedir.

2.2.4.7. Kur'an Merkezli İslamcılara Bakışları

Altınoluk dergisi yazarı Kerim Buladı, Allah'ın çeşitli ayetlerde "Muhammed'e ve ona indirilene tabi olma"¹⁵³ ile ilgili emir ve beyanlar konumuzun özünü açıklar. Resulün açıklamalarında İslam'ın birinci kaynağı Kur'an, ikinci kaynağı ise Sünnet yani Resulullah'ın kavli, fiili ve takriri uygulamalarıdır. Taşgetiren ise bize düşen "Allah ile Resullullah arasında ayrılık meydana getirmeye çalışıp sünneti yok saymak,"¹⁵⁴ öldürmek değil, yapılacak olan sadece bir davranışın ona ait olup olmadığını tespit etmek ve eğer ona aitse hayat ilkesi olarak benimsemek gerekir.

Yaşar Kandemir, "*tarih tekerrür edip duruyor. Resulullahın hadis ve sünnetini bir kenara bırakıp Kur'an Müslümanlığından bahsedener yüzlerce yıldır eksik olmuyor,*¹⁵⁵ *Kur'ân-ı Kerîm'de ondan fazla ayette Allah'ın adını Resullulah ile birlikte zikretmiştir. Yine ondan fazla ayette Resullulh'ın adını yalnız anarak ona itaat edilmesini emretmiştir.*" Kandemir, Peygambere itaat edin ayetini çağdaş müfessirlerin nasıl ele aldıklarını incelemiştir. Süleyman Derin ise, medya organlarını suçlu bularak, "*Bize Kur'an yeter,*

¹⁵³ Kerim Buladı, "Kur'an Ayetleri Işığında Allah Resulüne İttiba", Altınoluk dergisi, S. 278 , (Nisan 2009), s. 18.

¹⁵⁴ Ahmet Taşgetiren, "Peygambere İman", *Altınoluk dergisi*, S. 79, (Eylül 1992) , s .3 .

¹⁵⁵ Yaşar Kandemir, "Sünnete Sarılmak", *Altınoluk dergisi*, S. 109, (Mart 1995), s. 24.

zaten hadislerin çoğu uydurma”¹⁵⁶ diyerek bu tartışmalarla, insanların gönüllerini bulandırmışlardır. Derin, mademki hadisler, bize yanlış aktarılmış, o halde hadisleri bize doğru aktarmayanlar, Kur’ân’ da doğru aktarmamıştır diyerek, inkârın sonunun gelmez. İsmail Lütfi Çakan da yine peygambere itaat etmek kimlik ve kişilik meselesidir diyerek, günlük işlerde ona uymakta serbestlik vardır ancak dini işlerde ona uymak vaciptir. Hadisleri inkâr etmenin, Peygambere uymamak sayılacağını; “onu örnek almak yerine örnek geliştirmek gerekir.”¹⁵⁷

2.3. SOSYO-POLİTİK ANLAYIŞLARI

2.3.1. İmamet-Hilafet Anlayışı

Hilafet anlayışlarına baktığımızda derginin kuruluş yıllarından itibaren görüşler değişiklik göstermemiştir. Bu doğrultuda çeşitli yazarların fikirlerini değerlendirerek çalışma yapılmıştır. Kadir Mısıroğlu hilafeti şöyle açıklamıştır. Buna göre Mısıroğlu, maslahat¹⁵⁸ değiştiği için halifelik kaldırılmıştır, fakat halifeliğin kuruluş gerekçeleri halifeliğin yıkılış mucibesi yanlıştır, oluşan şartlarda, bugün yine de kurulmalıdır. İsmail Lütfi Çakan ise, “*imam demek kalkan demektir,*¹⁵⁹ rivayetinde geçen imam kelimesi emir, halife, başkan, yüksek düzey yönetici,” anlamına gelmektedir. İsmail Lütfi Çakan, resule itaat,¹⁶⁰ etmenin önemini halifeye itaat ile bir tutmuştur. Müslümanların ızdırabının sebebini merkezi otorite yoksunluğu olarak görmüş, halifeliğin gerekliliğini vurgulamıştır. 1994’te yazarlar birliği başkanı Mehmet Doğan ile halifelik üzerine yapılan röportajda Mustafa Kemal’in bir ara halife olmayı düşündüğünü, hatta bunun için Balıkesir’de hutbe verdiğini ancak iç ve dış tepkilerden çekindiğini ve İngilizlerin bu durumu arzu etmemelerinden¹⁶¹ korkarak yeltenmediğini iddia etmiştir. Taşgetiren ise Türkiye’yi İslam dünyasının merkezine

¹⁵⁶ Süleyman Derin, “Hâcegandan Mektuplar Kur’ân’ ın Kaleleri”, *Altınoluk dergisi*, (Eylül 2017), s. 379.

¹⁵⁷ İsmail Lütfi Çakan, “Hz peygamber(s.a.v) Örnek Almak”, *Altınoluk dergisi*, S. 379, (2017 Eylül), s. 10.

¹⁵⁸ Kadir Mısıroğlu, “Kadir Mısıroğlu ile Hilafet Muhasebesi, Boynuna Haç Taksan Avrupalı Seni Takdir eEmez”, *Altınoluk dergisi* (Altınoluk röportaj), S. 47,(Mart 1994), s. 16 .

¹⁵⁹ *Buhari, el Câmi’us –Sahih*, “Tevhit” 35.

¹⁶⁰ İsmail Lütfi Çakan, “iki Kalkan”, *Altınoluk dergisi*, S. 97, (Mart 1994), s. 5.

¹⁶¹ Mehmet Doğan, “Yazarlar Birliği Başkanı Mehmet Doğan’la Hilafetin Kaldırılması ve Yeniden Değerlendirilmesi Üzerine ”, *Altınoluk dergisi* (Altınoluk röportaj), S. 97, (Mart 1994) , s. 10.

koyan bu yapının kaldırılmasının¹⁶² batıya taviz verildiğini, Türkiye için hilafetin batıya bir diyet olarak ödendiğini düşünmüştür. Hilafetin kaldırılmasını, İslam dünyasını törpülenmesi olarak nitelemiş “Gordion’un düğümü”¹⁶³ Türkiye’dir, düğüm çözülmüştür demiştir.

Altınoluk dergisi tarafından, Türkiye’de harf değişikliği Mustafa Kemal’in, Türkiye’yi, İslam’dan koparmasının yeni işareti olarak yorumlanmıştır. Arap ve Müslüman kamuoyunda “en az kabul gören reform”¹⁶⁴ olarak nitelendirildiğini, belirtmişlerdir. Hilafetin kaldırılması, Müslümanların çoğunu Türkiye’den uzaklaştırmıştır. Kemalizm, Türklerin ümmet olma bilincini de bozmuştur. Stratejik olarak bakıldığında ise 1930’lu yılların Türkiye’si, İslam dünyasının kurtuluşunu somutlaştırmıyor. Altınoluk dergisi, Musul ve Hatay’ın verilmesiyle Kemalist Türkiye’nin ihanet ettiği duygusunun Müslümanlar arasında yaygınlaştığını iddia etmiştir. Altınoluk dergisi ve ele alınan yazılar, röportajlardan da anlaşılacağı üzere hilafet özlemi çekmekte ve Müslüman dünyasının bu doğrultuda birleşmesi gerektiğini, merkezi olarak otorite boşluğunu da sona erdireceğini, Kemalizm’in İslam’ın yerini tutmadığını düşünmüştür.

2.3.2. Demokrasi ve Laiklik Konularına Yaklaşımı

Altınoluk yazarları, laikliği daha çok Anayasa Mahkemesi’nin yayınladığı metin üzerinden eleştirir. Anayasa Mahkemesi’nin yayınladığı metin üzerine Diyanet de bir fetva verir. Anayasa mahkemesinin yayınladığı metinde, din ile bilim birbirinden ayrılmış, dinin, bilimin yerine geçmesi engellenmiştir. Devlete, dini hususlarda denetim hakkı verilmesi, din ve vicdan özgürlüğüne aykırı değildir. Hukuk kuralları dinden değil yaşamdan alınmalıdır. Gelişmek için durağan dini kurallara değil, insanlığa ayak uydurmak, akla ve bilime öncelik vermek gerekir.

¹⁶² Ahmet Taşgetiren, “Gordion’un Düğümü”, *Altınoluk dergisi*, S. 97, (Mart 1994), s. 3.

¹⁶³ Bugünkü İzmit sınırları içinde yer alan, Nikomedia antik kentinde doğan Arianus, “İskender’in seferi” adlı eserinde; Gordion’a gelen İskender, Frig Kralı Gordios’un arabasını ve kayışlarını görmek ister. Kehanete göre Gordion’un düğümünü çözen kişi, tüm Asya’nın hakimi olacaktır. Kızılık dallarından düğümlenmiş, ne başı ne de sonu belli olmayan bu düğümü çözenin imkansız olduğunu anlayan İskender, kılıcını çeker ve düğümü ikiye ayırır. Düğümün çözüldüğü günün gecesinde Tanrılar şimşek çaktırıp gök gürüldettiği, bu Tanrıların kehaneti onayladığı anlamına gelir.

¹⁶⁴ Altınoluk Komisyon, “Kemalizm, Hilafet ve İslam Dünyası”, *Altınoluk dergisi*, S. 55, (Eylül 1990), s.17.

Hukuksal düzenlemeler dünya işidir, din işi değildir.¹⁶⁵ Bunun üzerine Altınoluk dergisi Anayasa Mahkemesi'nin karşısında diyanetin fetvasını yayınlar. Buna göre Diyanet de, İslam dini, sadece Allah ile kul arasındaki ilişkileri düzenlemez, toplumların sosyal ve hukuk alanları olmak üzere her türlü faaliyet alanlarına düzenlemeler getiren bir dindir. Buna göre Anayasa Mahkemesinin yayınladığı metinde yer alan ifade ve anlayışlar İslam diniyle bağdaşmaz denilir.

Taşgetiren, laikliği bir kesimin inanç özgürlüğü olarak gördüğünü, bir kesimin din ve devlet işlerinin birbirinden ayrıldığını düşündüğünü, başka kısım ise bir doktrinden kaynaklandığını, onun da kural koyma yetkisinin Tanrı'dan alınıp insana verildiğini ve Tanrı'nın karşısına insan aklını koyan bir yaklaşım olarak nitelendirmiştir. Birinci yaklaşımın, "propaganda üslubu"¹⁶⁶ laik sistemin Müslüman için inanç özgürlüğü anlamına gelmediğini, İslam'ın devlet kontrolünde değil özgür olarak öğretilmesini savunmuştur.

İkinci yaklaşımda ise, Türkiye'de iyi niyetle laikliğin hiçbir zaman uygulanamayacağı düşünülmüştür. Laiklik, iç ve dış odakların hassasiyetini görerek biraz dinden biraz laiklikten kırparak bir sentez oluşturulduğunu iddia edilmiştir. İki yaklaşım da tartışma getirmiş, birinci yaklaşımın iki yüzlülüğü gecikmemiş çünkü, Müslümanlar özgürlük kısıtlamasıyla karşılaşmıştır. İkincisinde ise sürekli "laiklikten taviz veriliyor" suçlamalarıyla karşı karşıya gelinmiştir. Dolayısıyla Türkiye'de laiklik uygulamasında sıkıntı olmuştur.

Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması şeklindeki yorum ise, devlet hayatından dinin etkisini temizlemek gerektiğini düşünmektedir. Eğer böyle olursa İslam dini devlet kontrolünde olmaz ama özgür öğretime geçilse devleti de hedefleyen bir İslam dini inancı ortaya çıkar.

Üçüncü yaklaşım yani doktrin çıkışlı laiklik, laikliğin bu youmu, uzun süre pratik tartışmaların gerisinde kaldı. Doktrin çıkışlı laiklik anlayışına göre sistem, doğrudan halkın inançları ile çatışmamak için laikliğe rağmen dine koruma alanı sağlamak istedi. Bazı çevreler, laikliğin bu youmu ile mücadele edecek gücü bulamadıkları için laikliğin doktrin çıkışlı yorumunu görmezden geldiler. Zira sistem, pratiğini, laikliğin bu doktriner bakışına, muhalifler ise "inanç özgürlüğü"

¹⁶⁵ Ahmet Taşgetiren, "Diyanetin Laiklik Fetvası", *Altınoluk dergisi*, S. 102, (Ağustos 1994), s. 6.

¹⁶⁶ Ahmet Taşgetiren, "Hangi Laiklik," *Altınoluk dergisi*, S. 102, (Ağustos 1994), s. 3.

yorumuna dayandırdı. Dolayısıyla bazı gruplar, laiklik doktrin çıkışlı yorumunda sistemin daha net tavır koymasını, tüm laiklik pratiğini de buna göre düzenlemesini gerektiğini empoze etmeye çalışır. Dolayısıyla Müslümanlar, İslam ve laiklik konusunda daha net değerlendirme yapma ve seçme imkanına ulaştı. Sonuç olarak dinden arındırılmış bir devlet düzenini eleştirerek, toplumun inançları ile boğuşan bir çizgiye gelinmektedir diyen Taşgetiren, laikliğin Türkiye yorumunda bir netlik olmadığına dikkat çekerek 70 yıldır bu sistemin halka rağmen devam ettiğini söyler.

Derginin yazarlarından değildir fakat Dücane Cündioğlu ile röportaj yapıp laiklik sorulmuştur. Cündioğlu, çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede “laiklik, niçin İslam’ın karşısına bir alternatif olarak sunulmuştur.”¹⁶⁷ Niçin İslam’ın alternatif olmasından vazgeçmişlerdir? diyerek siyasileri eleştirir, halkın dinine kendi tanımlarına uygun bir yön kazandırmaya çalıştıklarını söyler. Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda din-devlet ilişkileri bugüne göre daha makuldü. Fakat kurucu kadronun tasfiye edilip başka mecralarla doldurulunca asıl sıkıntı başlamıştır demektedir.

Abdülaziz Bayındır, Anayasa Mahkemesi’nin laiklik yorumuna ise Diyanet’in fetvasında olduğu gibi İslam dininin, “toplumun her alanını ana hatlarıyla düzenlenmiş olduğunu”,¹⁶⁸ bu ana hatlara aykırı olmayan yorum yapma konusunda insana yetki vermiştir, demiştir.

Yümni Sezen ise, laikliğin halk üzerinde nasıl algılandığı ile ilgili anket çalışması yaptığını burada milliyetçi kesimin, modern kesimin ve İslamcıların laikliği nasıl algıladığına değinir. 1958’e kadar olan dönemde laiklik uygulamasına halktan duyulan rahatsızlık bir hayli yüksektir. “*Toplumun laikliği tek bir şekilde algıladığını söylemek, mümkün değildir.*” Halkın, laikliği anlamadaki farklılıkları şöyledir; bir kesim devlete ait bir vasıf olarak algılar, başka bir kesim modern devlet için bir ihtiyaç olarak algıladığını, yeni bir ahlak olarak ta algılayanların olduğunu söylemektedir.¹⁶⁹ Çeşitli kategoriler altında söyleyebiliriz ki; dindar olup laikliği savunanlar varken, “baskı altında yapacağım şey, din olmaz diyen kişiler de var,

¹⁶⁷ Altınoluk röportaj, “Dücane Cündioğlu’nun Görüşleri ; “Sorun Meşruiyet Sorunu”, Altınoluk dergisi, S. 146, (Nisan 1998), s. 12.

¹⁶⁸ Abdülaziz bayındır, “Abdülaziz Bayındır, Anayasa Mahkemesinin Laiklik Yorumunu Değerlendiriyor”, *Altınoluk* dergisi, S. 102, (Ağustos 1994), s. 5.

¹⁶⁹ Altınoluk röportaj, “Yümni Sezen ile Toplum ve Laiklik Üzerine, Toplum Laiklik Konusunda Rahat Değil”, *Altınoluk* dergisi, S. 85, (Mart 1993), s. 9.

laikliği dinsizlik olarak benimseyen bir grup da var, laikliği örf ve dini gelenek gibi gören demokrat bir grup da var. Bu farklılıkların sonucundan şu çıkarılıyor, devlet işi ile din işi ayrı olmalı yorumu yapılıyor. Halkın üzerinde yapılan analizde, devletin dini, kendi kontrolü altında tutması, “dinin yapısını bozmadan himaye edebilir veya laiklik mümkün olabilir.” yorumları çıkıyor. Fakat Türkiye’de devletin dinden korktuğunu da dile getirir.

Rasim Özdenören, “laiklik, kilise otoritesi ile devlet otoritesini ayrı ayrı düzenleyen sosyal ve siyasal durumun ve uygulamanın ifadesidir,” diye tanımlamıştır. Dinin, devlet kontrolünde tutulmasını, sakat bir uygulama olarak değerlendirmiştir. Özdenören, Anayasa Mahkemesi’nin laiklik yorumuna karşı çıkarak bunu “zihin perişanlığı”¹⁷⁰ olarak değerlendirmiştir. Laikliğe, ideolojik bir anlam yüklediklerini söylemiş, asıl anlamından uzaklaşıp değerlendirilmektense, sekülerizm kavramına başvurulması gerektiğini vurgulamıştır. Laiklik, “sadece hıristiyan batı kültürüne ait bir icraattır ve kilise ile devletin ayrışmasını öngörür, bu ayrışmanın olması insanların düşünme ve yaşama tarzlarında dinin etkilerini yok etmek anlamına gelmez” demiştir. Anayasa Mahkemesi’nin yayınladığı metinde laikliğin dinsellikle bilimselliği birbirinden ayırdığı, dinin bilimin yerine geçmesini önlemenin, uygarlığı hızlandırdığı söylenmiş olduğunu vurgulayarak bunların tamamen keyfi iddialar olduğunu dile getirir. Sonuç olarak değerlendirmek gerekirse, derginin yazarları, din ve devlet işlerinin ayrı olmayacağını, devletin dini kontrol altına almasının yanlış olduğunu vurgulamıştır. Onlara göre, Anayasa Mahkemesi’nin dinin durağan olup hayata uygun olmadığı, hukuk ve hayatın akıl ve bilimsel hayattan destek alması gerektiği görüşünü eleştirerek, İslam dininin, toplumun tüm alanlarına hitap ettiğini söylemişlerdir.

2.3.3. Modern Siyasete Bakışları

İlk oluşum yıllarını Esad Erbilî’ye dayandırılır, Esad Erbilî, siyasette aktif olan hatta Menemen olayında parmağı olduğu iddia edilir. Kendisi sürgüne gönderilir ve oğlu ise bu vakıadan sonra idam edilir. Ayrıca kendisi yaşlı olduğu için idam edilmez müebbet hapse çarptırılır. Esad Erbilî’nin öğrencisi Sami Ramazanoğlu’nun

¹⁷⁰ Rasim Özdenören “*Rasim Özdenören’in Görüşleri; Zihin Perişanlığı*”, Altınoluk dergisi, S. 102, (Ağustos 1994), s. 10.

ise popülist eylem ve söylemlerden kaçındığı, bu yüzden cemaatin medyada yer almadığı, bundan dolayı da fazla bilinmediği söylenebilir. Fakat Ramazanoğlu, 1977 yılında Necmettin Erbakan'ın partisi, MSP'yi İslami cihat hareketi olarak görür ve bu harekete, yayınladığı fermanında madden ve manen katkıda bulunulmasını ister.¹⁷¹ Siyasal İslamcı yayınlarla ilgili kitabında, Doğan Duman'ın, Ruşen Çakır'dan aldığı bilgiye göre ise, Altınoluk dergisinin siyasi eylemcilik yerine “geleneksel dindarlık propagandası”¹⁷² yaptığını söylemiştir. Onlar, insanların imanlarını ve ibadetlerini güçlendirmek için çalışmışlardır. Fakat yine de siyasetle ilgili görüşlerini dergide Erenköy Cemaati, 12 Eylül öncesi tercihini Milli Selamet Partisi'nden yana yapmışlardır. Sivil hayata yeniden geçişte ise ANAP desteklenmiştir. Bu yeni eğilimde, bu partinin kurucularından ve İstanbul İl Başkanı Eymen Topbaş'ın cemaat içinde etkin olmasının rolü büyüktü. Refah Partisinde eski MSP kadrolarının yeniden üst düzeylere gelmesiyle cemaatin siyasi tercihlerinde çeşitlilikler ortaya çıktı. İstanbul kanadı ANAP destekçiliğini sürdürürken cemaatin Anadolu'daki bağlıları Refah Partisi'ne yeniden yönelmeye başladılar. Örneğin 29 Kasım 1987'de yapılan erken genel seçimler öncesi, dergâhın dört büyük isminden biri olan eski MSP Konya Milletvekili Tahir Büyükkörükçü bu durumu açıkça dile getirir.¹⁷³ 12 Eylül öncesi Milli Selamet Partisinden yana olan desteğini. sivil hayata geçerken ANAP'a kaydırır. Hemen ardından İstanbul kanadı ANAP'a desteğini sürdürürken, Anadolu kanadı Refah Partisi'ne meyletmeye başlar.

Erenköy Cemaati'nin siyasette çok etkili olduğu söylenemez, onun gücü müritlerinin maddi zenginliğinden gelmektedir.¹⁷⁴

Cemaatin siyasi düşüncesi, 1980 darbesi öncesi MNP, MSP olurken darbe sonrası 1991 seçimlerine kadar ANAP, 1991 seçimleri dâhil olmak üzere 2000'li yıllara kadar RP çizgisi olur. Bu anlamda ANAP bir tarafa bırakılırsa Cemaat, kapatılıp yerine aynı minvalde (MNP-MSP-RP) kurulan, muhafazakâr parti olarak

¹⁷¹ Bkz., <http://www.necmettinerbakan.net/haberler/mahmut-sami-efen-di-erbakan-hoca-ya-.html> (erişim tarihi: 20/05/2019).

¹⁷² Doğan Duman, *Demokrasi Sürecinde Türkiye'de İslamcılık İslamcı Yayıncılık*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 1999, c. 4, s. 86.

¹⁷³ Çakır, "a.g.e", s. 56.

¹⁷⁴ Şadiye Ay, "Türkiye'de Siyasal İslam", *Mevzuat dergisi*, S. 83, (Kasım 2007), s. 6.

bilinen, genel ismiyle “Milli Görüş’ çizgisinde kalır.”¹⁷⁵ Daha sonra ise dindar siyasi çizgide devam eden Ak Parti’ye desteğini sürdürür. Altınoluk dergisinde ayın notları kısmında siyasi olarak tavırlarını sergiler, Erbakan’ın yargılanmasına da tepkilerini ifade eder.

Ahmet Taşgetiren ise cemaatlerin siyasetin içinde olmasını eleştirmiş ve yazısında şunu söylemiştir. “Daha önce Refah partisi dönemine de işaret ettim. Belki o dönemde cemaatlerin parti merkezinde hareket etmesi istenmişti. O dönemde partinin, her şey, liderin de herkesin lideri olduğu”¹⁷⁶düşünülmüyordu. Fakat şimdi siyasi liderler herkesin lideri olmadığını, dini söylemleri siyasi söylem haline getirdiklerini söyleyerek mevcut hükümeti de eleştiriyor. Cemaatlerin derdi siyaset olmamalıdır, insanın inşası olmalıdır. Ama onaltı yıldır dindar siyasi kadro tarafından yönetilen devletin de cemaatlerin de siyasi yapının alt birimi haline gelmesinden yakınıır.

¹⁷⁵ Bkz., file:///C:/Users/user/Desktop/siyaset%20ve%20alt%C4%B1noluk%20cemaati.pdf., (erişim tarihi: 15/05/2019)

¹⁷⁶ Bkz., <https://www.karar.com/yazarlar/ahmet-tasgetiren/cemaatler-ve-siyaset-9505>, (erişim tarihi: 15/05/2019).

SONUÇ

Günümüzde gelişen teknoloji, beraberinde iletişim ve sosyal ağlar ile birlikte konuların daha açık, tartışılabilir, araştırılabilir olmasını sağlamıştır. Bu durum her konuda olduğu gibi İslam dünyasını ve diğer bütün dinleri de etkileyen bir husus olmuştur. Günümüzde internet, insanların araştırma ya da bildiklerini paylaşma noktası olarak ulaşılabiliirliğiyle etkin bir gelişimdir. Bütün bu gelişmeler Müslümanların, geleneksel anlayış ve algılarını, kendi tarihlerini, dini yaşama tarzlarını ve içinde yaşadıkları dünyaya yaklaşımlarını etkilemiştir.

Tarihsel olarak Türkiye'deki cemaatlerin büyük çoğunluğunun kökeninin Nakşibendilik olduğu görülmektedir. Nakşibendilik, Osmanlı Devleti zamanında Türkiye'ye gelmiştir. Farklı kaynaklar daha öncesine de götürmektedir.

Erenköy Cemaati, Nakşibendiliğin Hâlidîye koluna mensuptur. Erenköy Cemaati'nin faaliyet alanları başta Altınoluk dergisi olmak üzere Erkam basımevi, radyo kanalları, Ribat dergisi, Şebnem dergisi, Altın çocuk dergisi, Muradiye vakfı, kolejler, İslam dergisi, Hüdayi Vakfı gibi basım yayım organlarıyla faaliyetlerine devam etmektedir, fakat Hüdayi Vakfını cemaatin dışında tutma gibi bir eğilimleri de vardır. Uluslararası düzeyde çalışmaları mevcuttur. Altınoluk/ Erenköy Cemaati'nin az bilinmesinin sebebi, aşırı söylemlerden kaçınması ve medyatik olmadığındandır.

Erenköy Cemaatinin İslam dini ve güncel meseleleri hakkında önemli bazı fikirlere sahiptir. Onlardan, Erenköy cemaati Ehl-i Sünnet görüşü içinde olup İman-Amel tartışmasında, amelin, imanın süsü olduğunu eksik olduğunda ise imanda eksiklik oluşturmayacağı görüşündedirler.

Şeriatin ve dinin kullanım alanlarını anlatmışlardır. Şeriat ve dini, hadis ve ayetlerden karşılaştırarak ele almışlardır. Şeriatın din ile aynı anlamda olmadığına genel olarak kanaat getirmişlerdir.

Altınoluk komisyonu, mezheplerin var olmasına olumlu bakmış, hatta bunu zaruri olarak görmüştür. Peygamber varken hüküm koymaya gerek yoktu fakat daha sonra bu zaruri hale geldi diye düşünmektedirler. Alevilik-Bektaşiliğin, kimlik profili probleminin olduğu ve önce bu kimlik profilinin çözülmesi gerektiğini söylemişler, Cemevleri ile ilgili İslam'da tek ibadet yeri vardır Hiçbir mekân

camilere alternatif olamaz kanaatinde olmuşlardır. Cemaatlerin diyanet tarafından denetlenmesi gerektiği ilgili bir röportaj yayınlamışlardır. Aleviliğin bir cemaat olmadığını savunmuşlardır.

Onlara göre Fırka-i Naciye; genel olarak Ehl-i Sünnet olarak düşünülmektedir. Bu çerçevede İmâm-ı Rabbânî'nin görüşlerini görüş benimsemişlerdir. Genel olarak Fırka-i Naciye Ehl-i Sünnetin içinde olan tüm mezheplerdir görüşünderdirler.

Kendileri dışındaki mezhep ve cemaatlere bakışları olumlu olmuş, mezheplerin oluşmasını zorunlu bularak, genelde ümmet şuurunda birleşilmesini önemli ve zorunlu bulmuşlardır. Telkinleri hep bu yönde olmuştur. Fakat az da olsa kendilerinden olmayanlara karşı bir ötekileştirme bulunmaktadır.

Altınoluk dergisi tasavvuf dergisi olarak da biline gelmiştir. Bu yüzden tasavvuf, onlar için önem arz etmektedir. Tasavvufu İslam'ı tebliğ aracı olarak kullanmışlar ve tasavvufun, insanın ruhuna hitap ettiği görüşündedirler. Tasavvufun insanın ruhunu terbiye ettiği görüşündedirler.

Vehhâbilik ve Selefiliği aynı düzlemde görerek Selefiliği tarihsel çizgi dışında görmüşlerdir. Vehhâbiliğin tasavvuf karşıtı olduğu, ve geleneksel çizgiden sapıp bir yöntem de geliştiremedikleri için fazla tutunamadığı görüşü hâkimdir. Ayrıca Selefiliğin de peygamber çizgisinin dışına çıktığını düşünmüşlerdir. Fakat görünen O ki Selefilik ve Vehhâbilik hala etkin olarak Dünyayı etkiliyorlar. Suudi Arabistan Devleti Vehhâbi olarak varlığını sürdürmekte ve Ortadoğunun kaderini etkilemektedir. Selefî olan İŞİD ise birçok insanın canını almıştır. Hala insanlar için tehlike yaratmaya devam etmektedir.

Din ve Şeriat ile ilgili ise kâinatın, Allah inancına dayalı izahıdır, olarak tanımlar. Din denince, İslam dini akla gelir. Şeriat ise Allah'ın koyduğu kurallar bütünüdür denilmiştir.

Şia ile ilgili yaptıkları incelemelerde Şia'da Mehdi inancının, çok güçlü olduğunu ve hâlen gaip imamı bekledikleri görülmüştür Bu bekleyişin, onların tüm sosyal yaşamlarını da etkilediği gözlemlenmiştir. Camilerin az olduğu ve dolu olmadığını belirterek, bunu da türbelerin etrafında yaptıkları ibadetlerin onları doyurduğuna bağlamışlardır.

Melamilik ve Nakşibendiliği karşılaştırmışlar, iki tarafın da benzer yanlarının olduğunu tespit etmişlerdir. On devir Melâmiliğ'in, Halveti ve Nakşibendi tarikatlarını birleştiren bir yol olduğu ve balkanlarda etkili olduğunu, ayrıca hem Nakşibendiliğin hem Melamiliğin rüyaya önem vermediklerini söylemektedir. Benzer yönlerini karşılaştırmışlardır.

Abdulaziz Bayındır'ın bazı görüşlerini ve tasavvufa karşı olmasını eleştirmişler, Bayındır da onların tasavvuf ile ilgili söylemlerini eleştirmiştir. Tasavvuf konusunu, ihsan, tezkiye, kader gibi konularda birbirlerine eleştirileri olmuştur.

Kader ve Kaza ile ilgili düşüncelerinde yeni bir inanç yoktur. Allah'ın levh-i mahfuzda olacak şeyleri belirlemesine kader ve bunların zamanı geldiğinde gerçekleşmesine ise kaza dendiği benimsenmiştir.

Ahret inancı konusunda ise Ahret inancını, tüm yazarlar imanın parçası olarak görmektedirler. Ahirete inanmayı, imanın olmazsa olmazı saymışlardır.

Hilafet konusuna geldiğimizde, Hilafetin kaldırılması eleştirilmiş, Hilafetin Müslüman birliğini sağladığını, Hilafetin kaldırılmasının, İslam birliğini bozduğunu düşünmektedirler. Bütün İslam âlemi, Hilafetin kaldırılıp, Cumhuriyetin kurulmasına üzülen İslam ümmetinin birleşme inancına olan ümitlerini yitirmesine sebep olmuştur.

Laiklik konusunda ise, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olamayacağını, devletin dini kendi kontrolüne almasının yanlış olduğunu, İslam'ın tüm hayatı kapsadığını, hayatın bir parçası olduğunu, dolayısıyla dini siyasetin dışına itmenin yanlış olacağını ifade etmişlerdir. İslam'ın, hayatın tüm alanlarına hitap ettiğini, İslam'ın hayatın dışında tutulamayacağını ısrarla savunmuşlardır.

Siyasetteki etkilerine bakıldığında, aşırı söylemlerden uzak kalmış olsalar da Milli Görüş çizgisinde devam etmişler fakat sonra Ak Parti çizgisine kaymışlardır. Son olarak derginin kurulmasından bu yana derginin önemli yazarlarından olan Ahmet Taşgetiren'in cemaati başından beri siyasetten uzak kalma konusunda uyardığına çalıştığını ifade ettiği bilinmektedir. Kendisi de siyasi baskılardan dolayı

dergiden ayrıldığını duyurmuştur. Bu yüzden de hiçbir dönemde bu kadar kısıtlanmadığını söylemiştir.

BİBLİYOGRAFYA

Akçura, Yusuf, *Üç Tarz-ı Siyaset*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

Akdoğan, Yalçın, *Siyasal İslam*, Şehir Yayınları, İstanbul 2000.

Akkuş, Halil İbrahim, *Yusuf Akçura'nın Din ve Toplum Anlayışı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İsparta 2009.

Algar, Hamit, "Nakşibendiyye", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2006. c. 32, ss. 335-342.

———, "Bahaeddin Nakşibend", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1991, c. 4, ss. 458-460.

Atay, Tayfun, *Batı'da Bir Nakşi Cemaati-Şeyh Nazım Kıbrısı Örneği*, Berfin yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2011.

Altınoluk Komisyon, "Uluslararası İmam-ı Rabbâni Sempozyumunun Ardından İmam Rabbani Günleri", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Aralık 2013), S. 334, ss.1-64.

———, "Rasim Özdenören'in Görüşleri; Zihin Perişanlığı", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Ağustos 1994), S. 102, ss. 1- 56

———, "Bugünkü İran", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Kasım 1991), S. 69 ss. 1-48.

———, "Düccane Cündioğlu'nun Görüşleri; Sorun Meşruiyet Sorunu", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Aralık 1998), S. 154, ss. 1- 56.

———, "Hayata ve Hadislere Müslümanca Bakış -4", *Altınoluk degisi*, İstanbul (Ocak 2017), S. 371, 1- 64.

———, “Kader ve Esrarı”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Mart 2002), S. 193, ss. 1-64.

———, “Mahmud Erol Kılıç ile Günün Muhasebesi”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Aralık 2017), S. 382, ss. 1- 64.

———, “Mahmud Erol Kılıç ile Günün Muhasebesi”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Aralık 2017), S. 382, ss.1- 64.

———, “Yümni Sezen ile “Toplum ve Laiklik” Üzerine, Toplum Laiklik Konusunda Rahat Değil”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Mart 1993), S. 8, ss. 1- 56.

———, “Yazarlar Birliği Başkanı Mehmet Doğan’la Hilafetin Kaldırılması ve Yeniden Değerlendirilmesi Üzerine”, *Altınoluk dergisi (Altınoluk röportaj)*, İstanbul (Mart 1994), S. 97, ss. 1- 56.

———, Tasavvuf: Sorular-Cevaplar İnsan Günümüzde Üveysî Olabilir mi?”, *Altınoluk Dergisi*, İstanbul (Nisan 2009), S. 278, ss.1-64.

Ay, Şadiye, “Türkiye’de Siyasal İslam”, *Mevzuat dergisi*, İstanbul (Kasım 2007), S. 83, ss.1- 400.

Aybudak, Utku, *Nakşibendiliğin Politik Evrimi ve İskender Paşa Cemaati*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2014.

Bardakçı, M. Necmettin, “III/IX-X. Yüzyıllarda Tasavvufun Teşekkül Süreci”, *İslam Tasavvufunun Teşekkülüne Dair Araştırmalar*, SDÜ Matbaa, Isparta 2017.

Bayındır Abdülaziz, “Abdülaziz Bayındır, Anayasa Mahkemesinin Laiklik Yorumunu Değerlendiriyor”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Ağustos 1994), S.102, ss. 1- 56.

Beki, Mehmet Akif, *Türkiye’de Nakşiler*, Yeni yüzyıl Yayınları, İstanbul 2004.

Benningsen, Alexander, *İslamcılık: Tarihte ve Bugün Türkçülük ve İslamcılık*, (çev.Yasin Ceylan), Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara 1987.

Buladı, Kerim, “Kur’an Ayetleri Işığında Allah Resulüne İttiba’”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Nisan 2009), S. 278, ss. 1- 56.

Buhârî, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail, *El- Câmî’us-Sahih*, “Kitab’ul İman”, Çağrı Yay., İstanbul 1992.

Büyükkara, Mehmet Ali, “Vehhâbîlik”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2012, c. 42, ss. 611-615.

———, *Suudi Arabistan ve Vehhâbîlik*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2004.

———“Ehl-i Sünnet Üzerine Mülâhazaları”, *TDV İlahiyat Akademi Kış Kampı*, Ankara 2019.

Candan, Abdurrahman, “Tasavvuf Yolunda Hassasiyetler’”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (2011 Şubat), S. 300, ss. 1- 64.

Cebecioğlu, Ethem, “Kelami Dergahının Sosyolojik Yelpazesi”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Mayıs 2018), S. 387, ss. 1- 64.

Cürcânî, Ebü’l-Hasen Alî b. Muhammed b. Alî es-Seyyid eş-Şerîf, *Kitabü’t Ta’rifât*, c. 1.

Cüveynî, İmâmu’l-Haremeyn, *Kitâbu’l İrşâd*, (nşr. Z. Umeyrât), Beyrut 1995.

Çaha, Ömer, “*Ana Temalarıyla 1980 Sonrası İslami Uyanış,*” *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslamcılık*, (ed. Tanıl Bora ve Murat Gültekingil), İletişim Yayınları, İstanbul 2007, c. VI.

Çakan, İsmail Lütfi, “Hz Peygamber (s.a.v) Örnek Almak”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Eylül 2017), S. 379, ss. 1- 64.

———, “İki Kalkan”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Mart 1994), S. 97, ss. 1- 56.

Çakır, Ruşen, *Ayet ve Slogan-Türkiye’de İslami Oluşumlar*, Metis Yayınları, İstanbul 1990.

Dânâ, Sadık, “ Tasavvuftan İstifade”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Aralık 2004), S. 226, ss. 1- 64.

———, “Tasavvuf Nedir?”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Nisan 2001), S. 182, ss. 1- 64.

———, *Altınoluk sohbetleri IV*, Erkam Yay., İstanbul 2001.

Demirci, Mehmet, “İman-İslam- İhsan”, *Altınoluk Dergisi*, İstanbul (Ağustos 2001), S.186, ss. 1-64.

Derin, Süleyman “Hâcegandan Mektuplar Kur’ân’ın Kaleleri”, *Altınoluk dergisi*, S. 379, İstanbul (Eylül 2017), ss. 1-64.

———, “Tarikat ve Mezhep Bölücülük Mü?”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Eylül 2010), ss. 1- 64.

Duman, Doğan, *Demokrasi Sürecinde Türkiye’de İslamcılık İslamcı yayıncılık*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir 1999, c. 4.

Ebu’l-Bekâ, Eyyûb, *Kitabu’l-külliyât mu’cemu fi’l-mastalahât ve’lfürûku’l-lugaviyye*, (thk. Adnân Derviş-Muhammed el-Mısırî), Beyrut 1992.

Efe, Adem, “Nakşibendiliğin Hâliidiye Kolu ve Mahmud Sami Ramazanoğlu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), İzmir 1994.

Ende, Werner, “Religion, Politik und Literatur in Saudi-Arabien; Der geistes geschichtliche Hintergrund der heutigen religiösen und kultur politischen Situation”, Birinci Kısım, *Orient*, 22.3, Opladen 1981.

Eren, Muhammet Emin, “Bir Rivayetin Kısa Anatomisi; Tarihsel Süreçte İftirak Hadisinin Anlaşılma Biçimleri”, *Ankara Üniv. İlahiyat Fakültesi*, ss. 559-597.

Ergül, Adem, “Ümmetler Birliği”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Eylül 2018), S. 391, ss. 1- 64.

Erkilet, Alev Başer, *Ortadoğuda Modernleşme ve İslami Hareketler*, İstanbul 1999.

Ferâhîdî, Ebû Abdîrrahmân el-Halîl b. Ahmed b. Amr b. Temîm e, *Kitabu'l-Ayn*, Dar-ı Mektebeti'l Hilal, c.8.

Fîrûzâbâdî, Ebu Tahir Muhammed b. Yakub, *el-Kamusul Muhit*, c.1.

Gündüz, İrfan, “İman'ın Anatomisi”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Haziran 1998), S.148, ss. 1- 56.

Hüsrevoğlu, Ali, “Ramazanoğlu Mahmud Sami”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Şubat 1995), S. 96, ss. 1-56.

İnce, Abdullah, “Nakşilik-Siyaset İlişkisi Bağlamında Türkiye’de Dini Gruplar Ve Milli Görüş”, *Turkish Studies*, 12/10, s. 143-164.

İslam'da Cemaatler Kavramı: İslam Toplumunda Cemaatlerin Sosyolojisi, (çev. Mehmet Can), Endülüs Yayınları, İstanbul 1991.

İsfehanî, Rağib, *Müfredat fî Garîbi'l Kur'an*, c. 1.

Jaschke, Gotthard, *Yeni Türkiye'de İslamcılık*, (çev. Hayrullah Örs), Ankara 1973.

Kandemir, Yaşar, "Sünnete Sarılmak", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Mart 1995). S. 109, ss. 1-56.

Kara, İsmail, *İslâmcıların Siyasî Görüşleri*, İz Yayıncılık, İstanbul 1994.

———, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi I-II*, İstanbul 1986.

———, *Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi-Metinler/Kişiler*, Risale Yayınları, İstanbul 1987, c. II.

———, *Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi-Metinler/Kişiler*, Pınar Yayınları, İstanbul 1994 c. III.

Kara, Mustafa, "Muhterem Musa Topbaş Efendinin Vefatına Tarih", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Ağustos 1999), S. 162, ss. 1-56.

Karaman, Hayrettin, "Birlik ve Kardeşlik İmandan, Tefrika Şeytandandır", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Ekim 2006), S. 248, ss. 1-64.

Keleş, Ali, "Şeriat Kavramı", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Mart 1997), S. 133, ss. 1- 56.

Kırış, Şemseddin, "Çağımız Selefilik ve Ehl-i Sünnet", *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Eylül 2017), S.137, ss. 1-64.

Kirman, M. Ali, *Türkiye’de Yeni Bir Dini Cemaat Olarak Süleymanlık*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2000.

Küçükaşcı, Mustafa Sabri, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2009, c. 37, s. 40-43.

Kara, Mustafa, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergâh Yay., İstanbul 2011.

Kotan, Şevket, “Şevket Kotan ile Tarihselcilik ve Modernizm Tartışmaları Üzerine... Kaba Bir Modernizm Üretildi”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Kasım 2018), S. 393, ss. 1-64.

Kutlu, Sönmez, *Çağdaş İslamî Akımlar ve Sorunları*, Fecr Yayınları, Ankara 2008.

———, “İslam Düşüncesinde Tarihsel Din Söylemleri” *İslâmiyât dergisi*, c. IV, 2001, S. 4, ss.15-36.

Lewis, Bernard, *İslamın Krizi*, (çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul 2003.

Ebu’l-Bekâ, Eyyûb, *Kitabu’l-külliyât mu’cemu fi’l-mastalahât ve’lfürûku’l-lugaviyye*, (thk. Adnân Derviş-Muhammed el-Mısırî), yy. Beyrut 1992.

Manzûr İbn, Lisânu’l- Arab’, XI, 475.

Ebu’l-Bekâ, *Kitabu’l-Külliyât*.

Maraşlı, Ahmed, “Amentüdeki Hayat”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul 1987.

Mardin, Şerif, “Türkiye’de Din ve Siyaset Makaleler III.”

———, “İslamcılık”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, c. VII, s. 1400.

———, *Türkiye’de Din ve Siyaset Makaleler III*, (derl. Mümtazer Türköne ve Tuncay Önder), İletişim Yayınları, İstanbul 1991.

Marshal, Gordon, *The Concise Oxford Dictionary of Sociology*; Oxford University Press, Great Britain 1994.

Mektubat-ı Rabbâni’de Şeriat ve Tasavvuf, (haz.Süleyman Derin vd.), Altınoluk yayınları, İstanbul 2014.

Merçil, Erdoğan, *TDV İslam Ansiklopedisi Yayınları*, İstanbul 1992, c. 6, ss. 399-402.

Mısıroğlu, Kadir, “Kadir Mısıroğlu ile Hilafet Muhasebesi, Boynuna Haç Taksan Avrupalı Seni Takdir Etmez”, *Altınoluk dergisi* (Altınoluk röportaj), İstanbul (Mart 1994), S. 97, ss. 1- 56.

Morris, Brian, *Din Üzerine Antropolojik İncelemeler*, (çev. Tayfun Atay), İstanbul 2004.

Müslim, *El- Câmî’us- Sahih, İmân*.

Onat, Hasan, “Din Anlayışımızın Kaynakları Üzerine Bazı Düşünceler”, *Türk Yurdu dergisi*, İstanbul 1993, S. 75, ss. 1-19.

———, *Türkiye’de Din Anlayışında Değişim Süreci*, Ankara 2003.

Öğüt, K. Deniz, “Bütün Yönleriyle İslamcı Örgütler”, *İkibine Doğru*, S. 11, 1990, ss.1-65

Ömer, *Aydın Kur’an’ı Kerim’de İman- Amel İlişkisi*, İşaretler Yayınları, İstanbul 2007.

Öngören, Reşat, “Tasavvuf”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2011, c. 40, s. 119- 126.

Öz, Mustafa, “Şia”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, , İstanbul 2010, c. 39, ss. 111-114.

Özbey, Kerem, *Geleneksellikten Neo-Liberal Muhafazakârlığa Türkiye’de İslamcılığın Dönüşümü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2011.ss.1-100.

Özcan, Hıdır, “İlimli İslam Mefhumu ”, *Altınoluk dergisi*, S. 382, İstanbul (2017 Aralık), ss. 1- 64.

Öztürk, Y. Nuri, *Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar*, 7. Baskı, Yeni Boyut Yay., İstanbul 1999.

Ramazanoğlu, M. Sami, “ Kader sırrı”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Eylül 1999), S. 163, ss. 1- 56.

Râzi, Muhammed Fahreddin, *Kelama Giriş*, (çev Hüseyin Atay), T.C. Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.

Sağlam, Hadi - Tuz Selahaddin, “Din ve şeriat sorunsalı üzerine bir tahlil,” *Dergi park*, Erzincan İlahiyat Fakültesi, 2(4), s. 25.

Sezen, Yumni, *İslam’ın Sosyolojik Yorumu*, İstanbul 2004.

Kutlu, Sönmez *Din Anlayışında Farklılaşmalar; Türkiye’de Alevilik-Bektaşili*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2003.

Şehristânî, Muhammed b. Abdulkerim, *el- Milel ve'n- Nihal*, (çev. Muhammed Tan), İstanbul 2006.

Kâdî Abdülcebbâr, Şerhu’l Usûlü’l Hamse, s. 471- 472.

Taşgetiren, Ahmet,Tan, Y. Selman, “Kemalizm, Hilafet ve İslam Dünyası’”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Ağustos 1990), S. 54, ss. 1-48.

———, “Ahmet Taşgetiren’in İran Notları”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Aralık 1994), S.106, ss. 1-56.

———,“Diyanetin Laiklik Fetvası”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Aralık 1994), S. 106, ss. 1-56.

———, “Hangi Laiklik”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Ağustos1994), S.102, ss. 1- 56.

———,“Hem İman ve Hem İfsad Sorunu”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Kasım 2018), S. 393, ss. 1-64.

———, “Peygambere İman”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Eylül 1992), S. 79, ss. 1- 56.

———,“Gordion’un Düğümü”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Mart 1994), S. 9, ss. 1- 56.

Teftâzânî, Sadettin, *Şerhu’l Makâsîd*, (tahk. A. Umeyre), Beyrut 1998.

Temel, Ali Rıza “Kader Var Keder Yok”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Mayıs 2016), S. 363, ss. 1-64.

———, “İyiki Ahiret Var”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul 2006, S. 85, ss. 1- 64.

Topbaş, Osman Nuri “Mezheplerin Mahiyeti,” *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Ağustos 2010), S. 147, ss. 1-64.

———, “Hak Dostlarından Hikmetler”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Aralık 2017, S. 382, ss. 1-64.

———, “İman ve İmtihan”, *Altınoluk dergisi*, İstanbul (Ağustos 1998), S. 150, ss.1-64.

———, “Mezheplerin Mahiyeti,” *Altınoluk dergisi*, İstanbul 2010, ss. 1-64.

———, “Kader ve Teslimiyet”
<http://www.osmannuritopbas.com/kader-ve-teslimiyet.html> (erişim tarihi: 05.04.2019).

Tosun, Necdet, “Ramazanoğlu, Mahmud Sami,” TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2007, c. 34, ss. 442.

———, “Türkiye’de Tarikatlar: Tarih ve Kültür”, İsam Yayınları 162, *İlmi Araştırmalar dergisi*, S. 69, 2015.

———, “Türkiye’de Tarikatlar: Tarih ve Kültür”İsam Yayınları 162, *İlmi Araştırmalar dergisi*, S. 69, İstanbul 2015, ss. 1-75.

———, “Topbaş Musa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2012, c. 41.

Üzüm, İlyas, “Kelam-Mezhepler Tarihi İlişkisi Açısından Günümüz Türkiye’sinde Dini Akımlar ve Din Aleyhtarı Yazarlarİlahiyat Fakülteleri Kelam Anabilim Dalı Eğitim-Öğretim Meseleleri ve Koordinasyonu Toplantısı II”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları*, İstanbul 1998, No.149, ss.1-75.

Watt, W. Montgomery, *İslami Hareketler ve Modernlik*, (çev. Turan Koç), İstanbul 2005.

Yavuz, Yusuf Şevki, “Ehl-i Sünnet” *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, c.10, ss. 525-530.

Yıldırım, Ercan, “Türkiye’de İslâmcılık Düşüncesi ve İsmail Kara”, *TYB AKADEMİ*, 2011, S. 3, ss.1-80.

Yıldız, Nureddin, “Nureddin Yıldız Hoca ile Dinde Muavazene Üzerine Muavazene için Kur’an ve Sünnet Temel

Mihengimiz” , *Altinoluk dergisi*, İstanbul (Ağustos 2014), S. 342, ss. 1-64.

Yılmaz, Hasan Kamil, “Takva Azığı İle Temiz Bir Hayat” , *Altinoluk dergisi*, İstanbul (Ekim 2010), S. 296, ss. 1-64.

———, “Ramazanoğlu Mahmud Sami Efendi” , *Altinoluk dergisi* ,İstanbul (Ocak 1994), S. 95, ss. 1-56.

———, “Eleştiriler ve Tasavvuf” , *Altinoluk dergisi*, İstanbul (Eylül 1997), S. 139, ss. 1- 64.

———,“Esad Erbili (Nakşibendi Hâlidî Şeyhi)” , *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1995, c. 11, ss. 348-349.

———,“Tasavvuf ve Tarikat Çerçevesi” , *Altinoluk dergisi*, İstanbul (Nisan 2001), S. 182, ss 1-64.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://isamveri.org/pdfdrg/D063195/1998/1998_UZUMI.pdf (erişim tarihi: 25/03/2015).

<https://www.altinoluk.com.tr/blog/bir-sehadetin-hikayesi-es-ad-erbili-hazretleri-k-s-13>, (erişim tarihi: 10/04/2019).

<https://www.altinoluk.com.tr/blog/hangi-islam-hangi-musulman> “Hangi İslam hangi Müslüman” Altinoluk (erişim tarihi: 20/04/20019).

<https://www.altinoluk.com.tr/blog/elestiriler-ve-tasavvuf> Altinouk, “Eleştirilerle Tasavvuf” , Altinoluk dergisi, Arşiv (erişim tarihi: 10/05/2019).

<http://www.biyografya.com/biyografi/10641> Çakan İsmail Lütfi Kimdir, (erişim tarihi: 20/04/2020).

<http://katalog.idp.org.tr/dergiler/190/altinoluk> (erişim tarihi: 05/02/20019).

<http://www.tevhidhaber.com/siilik-din-mi-mezhep-mi-13073yy.htm>
Dilipak Abdurrahman, “Şiilik Din Mi Mezhep Mi?”, (erişim tarihi: 04/04/2019).

<file:///C:/Users/user/Desktop/siyaset%20ve%20alt%C4%B1noluk%20cemaati.pdf>, (erişim tarihi: 15/05/2019).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-nin-tarikat-ve-cemaat-haritasi-5097892> (erişim tarihi: 20/03/2019).

<http://www.necmettinerbakan.net/haberler/mahmut-sami-efen-di-erbakan-hoca-ya-.html>., (erişim tarihi: 20/04/2020)

<http://www.osmannuritopbas.com/mezheplerin-mahiyeti.html> (erişim tarihi: 02/05/2019).

<http://www.osmannuritopbas.com/osman-nuri-topbas-hocaefendi-kimdir.html> (erişim tarihi: 06/04/2019).

<http://www.yeniakit.com.tr/haber/ramazanoglu-mahmud-sami-efendi-kimdir-51896.html>, (erişim tarihi: 19/07/2016).

<https://medium.com/@AhmetTasgetiren/alt%C4%B1noluk-yolculu%C4%9Fum-59489c64a572>, (erişim tarihi: 05/03/2019).

<https://medium.com/@AhmetTasgetiren/alt%C4%B1noluk-yolculu%C4%9Fum-59489c64a572>, (erişim tarihi: 05/03/2019).

<https://www.karar.com/yazarlar/ahmet-tasgetiren/cemaatler-ve-siyaset-9505>, (erişim tarihi: 05/03/2019)

<http://samivakfi.com/altinoluk-dergisi/>, (erişim tarihi: 04/05/2019).

<http://www.osmannuritopbas.com/seriat-tarikat-hakikat-ve-marifet-butunlugu-icerisinde-tasavvuf-islamin-ruhu.html> Şeriat, Tarikat, Hakikat ve Marifet Bütünlüğü içerisinde Tasavvuf; İslamın Ruhu, (erişim tarihi: 05/05/2019).

EKLER

EK I: RÖPORTAJ I

Erenköy Cemaatinde aktif olan ve ismini vermek istemeyen bir bayan ile şu röportaj yapılmıştır.

Ne kadar zamandır Erenköy Cemaati'ndesiniz?

Yaklaşık 15 yıldır bu cemaatteyim.

Erenköy Cemaati'yle nasıl tanıştınız?

Üniversitede tasavvufa ilgim vardı, mesnevi okumalarına giderken orada bulunan hoca sayesinde bu cemaat ile tanıştım.

Cemaatteki üyelerin birbirlerine tutumları nasıldır?

Herkes birbirine saygılıdır ve birbirlerine kardeş diye hitap eder.

Erenköy Cemaati olarak faaliyetleriniz nelerdir?

Haftada bir sohbetlerimiz devam etmektedir, bunun yanında bayanlara ve baylara yönelik ilmi kurslarımız var, bayanlara yönelik dikiş kursundan tutun da siyer derslerine kadar ilmi faaliyetlerimiz var. Hakeza erkekler için de öyle.

Erenköy Cemaati'nin siyasete bakışı nasıl?

Erenköy Cemaati, siyasete benim gördüğüm, her zaman mesafeli davrandı. Biz her zaman Allah yolunda giden kişilere oy verdik, uzun zaman da oyumu, kendi adıma söylemek istiyorum ona Tayyip Bey'e vereceğim. Genel olarak şu partiye verin denilmez, fakat tabi cemaatimizde eleştirenler de mevcut, ondan (Tayyip Bey'den) bir derviş olmasını umuyorlar zannımca, ben de öyle olamayacağını onun siyasetçi olduğunu söyledim.

Peki Allah yolunda gitmeyen biri eğer yönetime gelirse, burada söze girerek şunu söylemektedir;

Bizim cemaatimizde eleştiri yapmak da dedikoduya gireceğinden istemediğimiz, Allah yolunda gitmediğine inandığımız biri gelirse eğer sadece dua

ederiz, Allah yoluna girmesi için, doğru yolu bulması için. Sadece dua ederiz eleştirmeyiz diyerek röportajı bitirmektedir. Teşekkürlerini sunarak biz de teşekkürümüzü ediyoruz ve sohbeti burada bitiriyoruz.

EK II: RÖPORTAJ II

Kendinizi kısaca tanıtmamız mümkün mü?

Mehmet Lütfi Arslan. 1997'de Altınoluk dergisinde muhabir olarak başladım. SufiWisdom, Söz Ola ve Genç dergilerinin genel yayın yönetmenliğini yaptım. Sekiz aydır Altınoluk Genel Yayın Yönetmeni'yim.

Altınoluk dergisini bize kısaca anlatır mısınız, bu derginin amacı nedir?

Altınoluk, 1986 yılında kurulmuş, İslam'ı güzel yaşama amacını misyon edinmiş bir dergidir. Bu amacın gerçekleştirilmesinde tasavvuf mektebinin katkısını önemser. İslam'ın çağrısının bütün insanlığa, her zaman ve zeminde hitap ettiğine inanır. Hayata dair her konuda, İslam'ın arı, duru mesajı ile buluşmaya ve bunu ulaştırmaya çalışır. Okumayı önceler, oku diye gelmiş bir dinin iyiliği emir ve kötülüğü nehiy işinin de önemli bir boyutunun okumak ve okutmak olduğunu düşünür.

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaati nasıl düşünüyorsunuz ve kimler size göre Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaattir?

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat, Kur'an ve Sünnet'in rehberliğinde yürüyen İslam ümmetinin doğru, değişmez ve hak yoludur. Bidat ve delaletle karşı koruyucu bu kalkan fitri farklılıkları ve meşrepleri geniş dairesi içinde toplamıştır. Bu kavram, ne modernist yaklaşımların kısıyıcı üsluplarına feda edilmeli, ne de belli bir anlayışa, daraltıcı ve tek tipleştirici tedip aracı olarak terk edilmelidir. Ehl-i Sünnet ılımlı, orta ve makul yoldur.

Medyadaki bazı ilahiyatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ulemanın kendi aralarında konuşacakları mevzuların reyting malzemesi yapılmasının hem onlara hem de İslam'a zarar vereceği açıktır. Bayındır'ın kaderle ilgili görüşünü eleştiririz. Allah geleceği bilmez sözünü eleştirir, aksine Allah geleceği ve geçmişi bilir deriz.

Günümüzde medya bir araç olarak mesajdan öndedir. Bu, bu tür mecraların çok ihtiyatlı ve dikkatli kullanılması gerektiğini gösterir, çünkü bu mecralar hakikati

bulma ya da doğruyu yayma niyetlerinden daha çok seyirci ve dolayısıyla reklam bulma amaçlıdırlar.

İman ve amel nasıl değerdendirilmelidir?

Amel, imandan bir cüz müdür gibi soru ve tartışmaların günümüz itikadi ve ahlaki seviyesi içerisinde ne kadar ma'kes bulduğu tartışmalıdır. Bu tip sorular özel bir alanın “tarihsel” olarak değerdendirilebilecek soruları olabilir. Ya dil yenilenmeli ya da yeni tehditler dikkate alınarak içerikte güncellemeye edilmeli.

İslam'ın bir yönetim biçimi olduğunu düşünüyor musunuz?

Kur'an'ı Kerim, yönetim biçimi ile ilgili detaya girmez, asıl olan adalet ve şuradır. Yöneticiden istenen öncelikle adaletin sağlanması, halkın işlerinin görölmesi (refah) ve bu amaçlara giden yolda da meşveret yolunun tutulmasıdır.

İslam'ın bir yönetim biçimi olduğunu düşünüyor musunuz?

Kur'an ı Kerim'de yönetim biçimleri ile ilgili detaylı bilgi yoktur, bunu, Allah insana bırakmıştır. Kur'an'ı Kerim de bu detaylı yazmaz. Dolayısıyla insan nasıl yönetileceğini kendi belirler.

Hilafet yeniden gelmeli midir?

Hilafet zaten kaldırılmamış, Millet Meclisi'nin uhdesine tevdi edilmiştir. Meclis çıkıp da bunu şu şahsa ya da kuruma geri veriyorum diyebilir. Ümmetin birlikteliği ve ittifakı istenen bir durumdur. Bunu her akli başında bir Müslüman gibi biz de isteriz. Ancak şu vakıanın da farkındayız: Tarih boyunca arzu edilen o birlik ne temenni ile ne de siyasi bir odağın işaret edilmesi ile gerçekleşmiştir. İnsanlar eskiden beri kim güçlüyse onun etrafında toplanmıştır. Emevi, Selçuklu ve Osmanlı idareleri buna örnektir. Bugün çıkıp da birisinin halifeliği ilan etmesi sorunu çözmez; ümmetin yaptırım gücü ve iradesi hakkında ittifak ettiği birisinin çıkması gibi zorun zoru bir iş gerçekleşirse, bunun halife ilan edilmesi kolayın kolayı bir iştir.

İslam ve demokrasi size göre nasıl ilişkilendirilmelidir?

İslam, bir din, demokrasi, insan aklının ürünü bir yönetim şeklidir. Kıyası yanlış olabilir. Demokrasi, çoğunluğu esas alır. Bu ise her zaman ve zeminde hakikati öncelemek durumunda olan İslam'ın kabul edeceği bir şey değildir.

Müslüman laik olabilir mi?

İnsanların ortaya koyduğu bir düzendir. Dindarlar üzerinde sopa olarak kullanılmış dindarlara çok acı çektirilmiştir.

Kişi laik olamaz. Herkes iyi veya kötü bir inanişaya sahiptir. İnanmamak da bir inaniştir. Hayatın kurallarının bilim veya akıl esasları çerçevesinde idare edilmesini ve dinin hayatın herhangi bir boyutuna karışmaması gerektiğini savunmak da bir inaniştir. Müslüman ise İslam'ın hayata dair her şeyi nizam altına aldığına inanır.

73 fırka hadisinde belirtilen hak fırka kimlerdir?

Orada söylenen ironidir. 73 fırka hadisi cemaat olmanın karşısında bir noktadır. İslam ümmeti bir cemaattir. Ümmetin birliği asıldır. Altınoluk, İslam'ın birliğini, ayırıcı değil birleştirici olmayı savunmuştur.

O rakamın kesretten kinaye olduğunu düşünebiliriz. Bölen, ayırıştırın, dinlerini parça parça yapan herkes o hadisin ithamı altındadır. İslam ümmeti, ana şemsiyedir. Ümmetin birliği, beraberliği esastır. Meşrep ya da mezhep farklılıkları teferruata dairedir, asıl olan İslam kardeşliğidir. Altınoluk her zaman Müslümanların birliğini savunmuş, ayırıcı değil birleştirici olmayı tercih etmiştir.

Alevileri Müslüman kabul etmek gerekir mi?

Alevilik, İslam'ın içinde bir yorumdur. Namaz vardır. Ama Şafiye göre öyle Sunniye göre böyle olmaz. Ayrıca cemevleri camiye alternatif olamaz. Hiçbir cemevi camiye alternatif olmamalıdır.

Aleviler de Müslümandır tabii ki. Bunu, İslam'ın içinde bir yorum olarak görmeliyiz. Dinin esası değişmez. Mezhep, meşrep ya da tarikat esasa değil fûrua dairedir. Misal, namaz bir esastır. Cami merkezdir. Cemevi dergaha alternatif olabilir, ama camiye alternatif olamaz.

Bidat işlemenin hükmü nedir?

Hız Ömer'in anlayışına o konuda sıcak bakıyoruz, iyi bidat da olabilir kötü bidat da olabilir. Teravîh namazının ortaya çıkmasına bidat ama iyi bidattır güzel olmuştur, demiştir. Aslolan Resulullah gibi yaşamaktır.

Hz Ömer'in bakışı gibi "ne güzel bidat" denecek eklemeler olabilir. Ama asıl olan Resulullah gibi yaşamaktır.

Diğer din mensupları cennete girebilir mi?

Bu konularda Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat ne düşünüyorsa onu söyler, onu savunuruz.

Mehdinin geleceğine inanıyor musunuz?

Mehdi anlayışı en sıkıntılı zamanlarında bir çıkış kapısını ifade eder. Bir şey bitti dediğin zamanda, birgün mehdi gelir işleri düzeltir deriz. Allah ayetinde İnsanlar nefislerini değiştirmedikçe Allah'ta hükmünü değiştirmez.

Mehdi tasavvuru Müslümanlar için en sıkıntılı zamanlarda bile bir çıkış kapısı olacağını ifade eder. Fakat asıl olan insanlar nefislerini değiştirmedikçe Allah'ın onlar hakkındaki hükmünün değişmeyeceğidir.

Şeriat nedir? Din ve şeriat arasındaki ilişki nedir?

Din daha geniş bir kavramdır. Şeriat onun uygulaması, hukukla ve fıkıhla ilgili bir konudur.

Tarihi süreçte birbirinin yerine kolaylıkla kullanılmış kavramlardır, biz de ayırmayı düşünmeyiz. Ama birileri dine karşı garezlerini şeriatı topa tutarak gizliyorlar. Teknik olarak din esastır, şeriat onun uygulamasıdır. Ama esasta din şeriat, şeriat da dindir.

Tarihselcilik hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kur'an tarihsel değildir. Kur'an her insana ve tüm zamana indirilmiştir. Birisi gelip, bu hüküm kalkmıştır diyemez. Tarihselcilerin görüşünü paylaşmıyoruz.

Kur'an, her insana ve tüm zamana indirilmiştir. Birisi gelip, herhangi bir Kur'an hükmü artık geçerli değildir diyemez, bunu kabul etmemiz mümkün değildir.

Osman Nuri Topbaş'ın başa geçmesi ilahi midir?

Kendi iradesiyledir ama yine de Allah istediği için olmuştur, bu yüzden ilahi denilebilir. Allah'ın inayeti iledir.

Osman beyin her dediğini yapar mısınız?

Yaşayış ve yorumlayış olarak onu örnek almaya çalışırız. Yapamaz yapmaya çalışırız keşke her dediğini yapabilssek onun gibi yaşayabilssek, her şeye dikkat edebilssek.

Kur'an İslamcılığı size göre doğru mu? Hadisleri temel kaynak kabul etmemek doğru mudur?

Kur'an'ı da hadisleri de getiren peygamber efendimizdir. Kur'an ebedi hükümdür. Sünnet ve hadisler de o hükmün nasıl yaşanacağını bir göstergesidir. Kur'an ile hadisler tırnakla et gibidir, birbirinden ayrılmaz. Kur'an ı hadisle anlarız ve onu anlamlandırırız.

Kur'an'ı da, hadisleri de bize haber veren, sözlerinden hangisinin ilahi, hangisinin beşeri olduğunu söyleyen Peygamber efendimizdir. Kur'an, ebedi hükümdür. Sünnet ve hadisler de o hükmün nasıl yaşanacağını bir göstergesidir. Kur'an ile hadis tırnakla et gibidir, birbirinden ayrılmaz. Kur'an'ı sünnet ve hadisle anlar ve ona göre anlamlandırırız.

Şiilik nasıl bir inanıştır?

Alevilik ile ilgili söylediklerim geçerlidir. Hiçbir mezhep teferruata ilişkin esasları ana esasların yerine ikame edemez.

Altınoluk dergisinin siyasi iktidara yakınlığı nasıldır?

Hayat, siyasettir siyaset de hayattır. Hayatımızı nasıl yaşayacağımızdır. Ama biz politikaya mesafeliyiz.

Altınoluk, genel olarak Müslümanların maslahatını gözeten her iktidara, her siyasi oluşuma olumlu bakmış, bu konuda kim ümmetin genel onayını almışsa onun duacısı olmuştur. Olumlu bakamayacağı tek şey, din aleyhtarlığıdır; milletimizin 1000 yıllık inancına, Allah'a, Kur'ân'a ve Peygamberine yönelik şaşı veya düşmanca hiçbir bakışı tasvip edemeyiz.

Siyasetle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Hayat siyasetten ayrı değil, siyaset de hayattan ayrı değildir. Siyasi duruşumuz, aslında hayat tarzımızı nasıl belirlediğimizdir. Dar manada politika ile işimiz olmaz. Zamanı gelince gider, oyumuzu veririz. Bununla ilgili de kimsenin,

telkine ya da yönlendirmeye ihtiyaç duymayacağını, Müslümanın feraseti ile ne yapması gerektiğini bileceğine inanırız.

Vehhâbilik Nedir?

Vehâbilik modern bir olgudur. Özellikle son 100 y.y İslam dini arasında ayrılık çıkarmak için küresel güçler tarafından kullanılan maşadır.

Nasıl çıktığı, maksadının ne olduğu tartışılabilir, ama özellikle son y.y'da Müslümanlar arasında ayrılık çıkarmak için küresel güçler tarafından kullanılmış bir maşa olmuştur.

Kıyamet ve ahiret hakkındaki düşünceniz nasıldır?

Şahsen kıyamet, herkesin kendi ölümüdür. Kıyamete hazırlık, ölüme hazırlıktır.

Kıyametin ne zaman kopacağı, Allah'tan başka kimseye malum değildir. Şahsi kıyametimizin daha yakın olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda kendi kıyametimiz olan ölüme hazırlanmak daha akıllıca olabilir. Ahirete gelince... Altınoluk bütün yazı, söz ve haberlerini mahşer aydınlığında hazırlama kaygısı ile hareket etmektedir.

Fetö başta olmak üzere bazı dini gruplar İslam'a zarar vermiş midir, amaçları nedir, ne yapmak istemişlerdir?

Altınoluk empati ve kardeşliği mümkün olduğu kadar bütünleştirmeye çalışmaktadır. Bunun dışında çalışan, bölen, anlamaya çalışmayan, kardeşliğin gereğini yapmayan herkesin karşısında yer aldığımızı söylüyoruz.

Dini temsil, tebliğ ve takdim konumundaki herkesin sahip olması gerekli en önemli hassasiyet sadece ve sadece Allah rızasını esas almasıdır. Peygamberlerin en temel sözlerinden bir tanesi davet ettiklerinden herhangi bir ücret talep etmemeleridir. Dinin Allah'a halis kılınması bu anlamda çok zor bir iştir. Bunu başaramayan örgütlenmeler zamanla savrulmakta ve küresel güçlerin maşasına dönüşmektedir. Fetö böyle bir örnektir. İslam'a zarar vermek kimsenin haddi değildir, din Allah'ındır, Müslümanlara düşen dine layık inananlar olmaktır.

Altınoluk dergisini siyasi olarak geçmişten bugüne değerlendirmek mümkün olur mu?

Biz her zaman, Müslümanların maslahatını önde tuttuk. 400 sayılık bir yayın hayatı içerisinde farklı dönemler gözlenmiş olabilir. Nitekim ilk sayılarımızda başörtüsü zulumu, AB üyeliği, Filistin gibi hassasiyetleri kapağımıza taşıırken, sonraki süreçte manevi arınma önceliği daha belirgin hale gelmiş olabilir. Her dönemde değişmeyen tek bir gündem güzel Müslüman olma, kalma ve bu hal üzere ölme hassasiyetidir.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mıdır?

Altınoluk, “Bu sözü kim ulaştırır” diyen Peygamberimizin önüne fırlayan o sahabenin heyecan ve aşkına hayran bir mekteptir. Bu mektebin ufkunda o Peygamber’in görmeden özlediği kardeşlerden olmak vardır. Bunun akıl ve zihin eksenli birtakım tartışmalardan daha çok şevk ve iştihak gerektiren bir gönül kıvamını öncelediği açıktır. Tasavvuf bizim için bu gönül kıvamına ulaşmanın yolu olarak önemlidir. Tasavvuf, “Muhammed’ürresûlullah” mektebinde talim edilen, bir “Lâilâhe illallah” tatbikatıdır. Dinin maksadı, insanı kendi hakikatine erdirmekse, tasavvuf bunu tevhidi tattırarak yapar. O tat, dünyadaki cennetin tadıdır. Allah’tan başka hiç kimseye kul olmamak ve hakiki hürriyeti bulmak bu ulvi yolladır. Var oluşun ve varlıklar içinde yerini bulmanın muhteşem idraki tasavvufuyla mümkündür. Bu, çağdaş insanın bir ömür peşinde koşup da bulmaya çalıştığı fitrî yaşama sanatıdır.

EK III: RÖPORTAJ III

Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

Adım Ahmet Taşgetiren. 1948 Kahramanmaraş doğumluyum. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü mezunuyum.1969'dan bu yana medya alanı içindeyim. Yeniden Milli Mücadele, Pınar, Türk Edebiyatı dergileri, sonra Tercüman gazetesi, Zaman, Yeni Şafak, Bugün, Star, Karar ve Altınoluk gibi gazete – dergilerde yazarlık - yöneticilik yaptım. Ayrıca tv ve radyolarda programlara katıldım. Yüzlerce konferans verdim. Yayınlanmış 25 kitabım vardır.

Bu camiayla tanışmanız nasıl oldu?

-Camiadan insanlarla tanışıklığım zaten vardı. Mesela Abdullah Sert Bey ile Yüksek İslam Enstitüsünde birlikte okumuştuk. Merhum Fahrettin Tivnikli Bey (Osman Nuri Topbaş Hocaefendi'nin damadıdır, iş adamıdır ve güzel bir hizmet insanıdır) ile ayrıca dostluğumuz vardı. 1985 içinde Abdullah Bey ve Fahrettin Bey, benimle irtibat kurarak Camianın bir dergi çıkarmak istediğini belirterek istişare etme arzusunda bulundular. İstişarelerin sonunda Altınoluk dergisi çıktı. O dönem Tercüman'da çalıştığım için 1986–1988 yılları arasında müstear isimle (Ahmet Maraşlı) yazı yazdım Altınoluk'ta. 1988'de Tercüman'dan ayrılıp dergiye yazı işleri müdürü oldum. 2019 Şubat'ına kadar da bu görev devam etti.

Bu derginin çıkarılma amacı neydi?

Camia dini, islami, tasavvufi bir camia. Böyle bir camianın en azından kendi kitlesine islami bilgiler–mesajlar taşımaya düşünmesi, ayrıca daha genel anlamda tüm topluma islami mesajlar taşımaya amaçlaması son derece tabiidir. Malum tebliğ, irşat her Müslümanın olduğu gibi islami oluşumların da sorumluluk alanı içindedir. O yüzden dergiler çıkarılır, başka her türlü medya imkanından yararlanır.

Uzun yıllar derginin genel yayın yönetmenliğini yaptınız, dergideki yazarları seçerken belli kriteriniz var mıydı?

-Dergi, tasavvufi bir camia içinde çıkan islami bir dergi idi. Bu iki vasıf derginin muhtevasını belirlemiştir. İslami bir dergi ama tasavvufi hassasiyetleri de olan bir dergi. Ne demek bu dersiniz, tasavvufun ne olduğuna bakmak lazım. Tasavvuf, İslam içinde bir disiplindir. Ben “terbiye okulu” olarak görürüm. İslam’ın Rasulullah (s.a.v.) tarafından “Allah’ı görüyormuş gibi kulluk etme” olarak tanımlanan “İhsan” kıvamında insan yetiştirme, kalplere “Allah ile birliktelik idraki” kazandırma yönünde bir kalbi eğitim okulu. Altınoluk’un muhtevasında bu hassasiyet hep oldu. Ama bu İslam’dan başka bir şey değildi. Dolayısıyla İslam’ın bütün konuları da oldu. Dolayısıyla İslam’la ilgili tüm alanların hocalarından istifade edildi. Tefsir, fıkıh, hadis gibi ana islami ilimlerin hocalarının -cemaatle bağlantısı olsun olmasın- yazıları yer aldı Altınoluk’ta. Önemli olan bilginin – mesajın doğru verilmesi idi.

Genellikle hangi konulara ağırlık verdiniz?

Ben Altınoluk’un muhtevasını şöyle anlattım hep: İslam-İnsan ilişkileri, İslam-Müslüman ilişkileri, İslam-Toplum ilişkileri alanında olan bitenleri gözlemek ve ortaya çıkan açılımları tespit edip, insanın, Müslümanın, toplumun önüne taşımak. Yani “İslam bizden şunu istiyor, oysa şu anda görüntümüz şu, Allah bizi görüyor, Allah’ın razı olacağı bir hale dönmemiz lazım, o da şudur” gibi bir çerçeve söylem. Bunun için iyi bir gözleme ihtiyaç var. Kendi kendimizi, insanı, toplumu gözlemek... İslam’ın mesajı evrensel, onun için dünyanın neresinde insanda ne oluyorsa o Müslümanın gündemidir, diye düşünüldü. “Gündem duyarlılığı” gibi bir hassasiyet sağlanmaya çalışıldı. “Müslümanlığımızı ciddiye almamız gerektiği”nin altı çizildi. Bunun yanında “Ümmetin sorunları, acıları” değerlendirildi. “Ümmet bilinci” Altınoluk’un en hassas olduğu konulardandı. Onun için 33 yıl içinde “İslam dünyası” hep yer aldı Altınoluk’ta.

Cemaatin en çok önemseydiği konular nelerdir?

“Cemaatin önemseydiği” diye bir yaklaşım söz konusu değil. Cemaat prensipte İslam’ı yaşamak için oluşmuş bir yapı. İşlenen konuların tamamı herhangi bir Müslüman için ne kadar önemli ise cemaat mensupları için de o kadar önemlidir. Bunun yanında cemaat mensuplarının “sevdiği insanlar”ın , sohbetlere medar olması itibarıyla dergide görmek istemesi tabiidir. Altınoluk, cemaat mensuplarının evlerine

genellikle girdi. Ama Altınoluk okuyucuları cemaat mensuplarından ibaret olmadı hiçbir zaman. Derginin tirajı 60 binler civarında oldu ve bu okuyucu kitlesi içinde her çevreden insan vardı. Ayrıca Altınoluk dergisi ile birlikte ücretsiz olarak verilen Altın çocuk isimli bir çocuk dergisi ile Şebnem isimli bir kadın–aile dergisi de farklı toplum kesimlerine ulaşma açısından etkili oldu.

Camia ile halen görüşüyor musunuz?

Evet, görüşmelerimiz sürüyor.

Cemaatin Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat ve itikadi, ameli konulara yaklaşımı nasıldır?

Tasavvufi cemaatler eğer gerçekten samimi gayelerle oluşmuş ise, İslam'ın ana disiplinleri konusunda hassastırlar. Yani bir anlamda bu hassasiyet sebebiyle böyle bir yapı oluşur. “İhsan kıvamında bir mü'min” hedef ise, onun terbiyesi zaruretse, ruhsattan ziyade azimete yönelinir hatta. Haram–helal hassasiyeti, kulluk bilinci, “Allah'ı her an kendinle beraber görme” disiplini.... Bunlar tek tek her insanda ne kadar gerçekleşir, ayrı, fire her zaman mümkündür ayrı, ama benim gördüğüm bu yapı itikadın düzgün olmasında ve amele itina konusunda duyarlı bir yapıdır.

Cemaatte belli bir hiyerarşi var mıdır?

Hiyerarşi, diyelim, Cemaatin bir Hocası, mürşid olarak bağlandığı büyüğü her yerde olduğu gibi burada da vardır. Böyle yapılar, sınır aşan yapılardır. Dolayısıyla Cemaatin ülkede olduğu gibi başka ülkelerde de bağlıları olacaktır. Oralarda da temsilcilerin olması tabiidir. “Kulluk” ise hiyerarşi tanımıyor malum. Mürşid de olsanız, reis de, başkan da, hoca da herkes kullukta aynı seviyededir ve aslında sorumluluklar–statüler arttıkça hesap verebilirlik de zorlaşır. Tasavvuf bana göre, sade insana olduğu gibi en çok da en tepedeki insanlara bu hassasiyeti kazandıran disiplindir. Bu tür yapılarda tepedeki insanı, statü ile iktidar oluşturan kişi olarak değil, Allah huzurunda mes'uliyeti büyüyen kişi olarak görmek gerekir.

Erenköy Cemaati ne tür faaliyetler yapmaktadır?

Cemaat aynı zamanda Altınoluk veya Hüdayi camiası olarak da bilinmektedir. Hüdayi Vakfın'dan dolayı Vakıf, Camianın hizmet müessesesi olarak

görev yapıyor 1986'den bu yana. Bildiğim kadarıyla iki tür faaliyeti var. Bir eğitim, iki, sosyal yardımlar. Eğitim daha çok Kur'an eğitimi merkezli olarak geliyor. Diyanet'le içiçe bir faaliyet bu. Uluslararası niteliği de var. Balkanlar, Kafkaslar, Azerbaycan, Asya, Afrika bu anlamda Kur'an eğitimi faaliyetleri olan alanlar. Bunun yanında İLAM'da yüksek islami eğitim faaliyetleri veriliyor. Burada da uluslararası öğrencilere hizmet veriliyor. Hüdayi çevresinde oluşan Kız Kur'an Kursları çok başarı gösterdi bildiğim kadarıyla.

Sosyal yardım faaliyeti ise Hüdayi'nin 1986 yılından bu yana en hassas olduğu alan. Kurban kesimi ve dağıtımı, erzak dağıtımı hiçbir zaman kesilmemiştir denebilir. Son olarak hem Suriye'de hem Türkiye'de Suriyeli sığınmacılara yardım konusunda yoğun çalışmaları olmuştur.

Cemaatlerin siyasetle ilişkisi nasıl olmalıdır?

Ben cemaatlerin aktif siyasetle ilişkisini problemlili bulurum. Aktif siyaset derken herhangi bir siyasi partiye monte olmayı kastediyorum. Yoksa her insan siyasetle ilgilenir çünkü siyasetle ilgilenmek ülkenin nasıl yönetildiği, nereye gittiği ya da gitmesi gerektiği ile ilgili bir meseledir. Cemaatler dini hüviyeti öne çıkan yapılardır. İnsanların siyasi görüşü farklı olabilir ama din içinde buluşurlar. Cemaat siyasete eklenirse insanlar parti tercihi ile din tercihini karıştırırlar. Farklı partiden olmanın farklı dinlerden olmak anlamına gelmesi durumu çok sıkıntılı bir durumdur. Ama bu alanda sorun yaşanıyor. Kimi zaman iktidardaki siyasi parti cemaatleri kendisini desteklemeye zorlayabiliyor kimi zaman da cemaatler iktidardan nemalanmak için siyasete eklenilebiliyor. Bunları sorunlu görüyorum.

Erenköy Cemaati'nin siyasetle ilişkisi nasıldır?

Son dönem Türkiye'si, kimi zaman, herkesi yer tercihi yapmaya zorlayan gerilimler içine girmiştir. Siyasi kadroların cemaatleri de siyaseten yer tercihine zorladığına tanık olunmuştur. Bu gibi durumlarda bazı hassasiyetleri korumanın zorlaştığını görebiliyoruz. Benim yaklaşımım, islami hassasiyeti olan siyasetçinin de ne pahasına olursa olsun cemaatleri siyasi tavır almaya zorlamaması yönündedir. İnsanların İslam'la ilişkisinin siyasi tercihe indirgenmemesinin önemli olduğunu düşünüyorum. İnsanlar cemaatlere, sırf Müslüman kişiliğini inşa hassasiyetiyle girsinler, kanaatindeyim. Vaktiyle Refahyol döneminde de Yeni Şafak'ta yazarken,

“Parti ve cemaat” konusunu bu çerçevede değerlendirmiştim. O dönemde de Altınoluk’un yazı işleri müdürü idim. Fakat bu yaklaşımlar, siyasi kadrolar tarafından da yadırganıyor, siyaseten tutkulu cemaat mensupları tarafından da... Bunun, siyaseten şu veya bu parti ile aynı kulvarda olmayan ama kendisini Müslüman olarak tanımlayan insanların dünyasında nasıl karşılık bulduğunu da değerlendirmek gerekir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Hatice AÇIK

Doğum Yeri : Balıkesir

Doğum Tarihi : 1990

Eğitim Durumu:

Üniversite : Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Lise : Dursunbey İmam Hatip Lisesi

Orta Öğreti : Neziha Bal İlköğretim Okulu

İlköğretim : Neziha Bal İlköğretim Okulu

Yabancı diller:

1. İngilizce orta seviye

2. Arapça iyi

İş Deneyimi : 7. yıl

Öğretmen : İstanbul'da çalışmaktayım